

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

MİTAT ENÇ'İN HAYATI VE EĞİTİM ANLAYIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
A.Tolga KÜÇÜKAHMET**

ANKARA-2008

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

MİTAT ENÇ'İN HAYATI VE EĞİTİM ANLAYIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
A.Tolga KÜÇÜKAHMET**

**Danışman
Prof.Dr. Tayyip DUMAN**

ANKARA-2008

A.Tolga KÜÇÜKAHMET ‘in Mitat ENÇ’in Hayatı ve Eğitim Anlayışı

Başlıklı tezi tarihinde, jürimiz
tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul
edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

ÖZET

MİTAT ENÇ'İN HAYATI VE EĞİTİM ANLAYIŞI

Küçükahmet, Ahmet Tolga

Yüksek Lisans, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prf. Dr. Tayyip DUMAN

Ekim – 2008

Bu tez çalışmasında, özel eğitim alanının Türkiye'deki önemli ismi Mitat Enç'in hayatı, eserleri, bilim adamı kişiliği, eğitim ve özel eğitim ile ilgili görüş ve teklifleri incelenmiştir.

Mitat Enç; araştırmacı, bilim adamı, eğitimci ve idareci olarak Türkiye'de özel eğitim sahasında önemli bir yere sahiptir. Bu durum gerek bilimsel, idarî veya başka amaçlarla düzenlenen sempozyum, panel ve toplantılarda yaptığı konuşmalar, katıldığı müzakereler, sunduğu pratik öneriler, yazdığı makale ve kitaplarında ortaya koyduğu fikir, eleştiri, bilimsel-metodik değerlendirme ve sonuçlar; gerekse de idarî üst makamlara diğer uzmanlarla beraber sunduğu değerlendirme ve teklifler incelendiğinde açıkça görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı, Mitat Enç'in eğitimsel görüş ve uygulamalarını incelemek, dönemin eğitimsel görüş ve uygulamaları içerisinde değerlendirmektir.

Mitat Enç'in yaşantısı ve uygulamaları günümüz uygulamalarını yönlendiren eğitimde karar verme durumunda olanlara bir ölçüde yardımcı olabilmesi açısından önemlidir.

Bu tez çalışmasında bu kapsamda gerçekleştirilmeye çalışılmış ve başarılı olduğu takdirde bundan sonraki çalışmalara ışık tutması amaçlanmıştır.

Bu araştırma geçmişe yönelik bir çalışmadır. Araştırma amaçlarına uygun olarak veriler elde etmek için genel tarama yöntemlerinden tarihsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada, alan yazın taraması yapılarak Mitat Enç'in hayatı ve eğitim görüşü belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çerçevede mevcut veriler incelenerek Mitat Enç'in kendi düşünceleri ve yazdıkları da ele alınarak bir senteze ulaşılmıştır.

ABSTRACT

SUMMARY

THE LIFE OF MİTAT ENÇ AND HIS EDUCATIONAL VIEW

Küçükahmet, Ahmet Tolga

Yüksek Lisans, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Tayyip DUMAN

October-2008

The life, works, the scientist personality, the educational and special educational opinion and techniques of Mitat Enç, who is the best important person in the field of special education in Turkey, has been researched in this thesis.

Mitat Enç has an important place in the field of special education in Turkey as a researched scientist, educationalist and administrator. This situation is obviously seen both through his speeches at symposiums, panels and discussions arranged for scientific, administrative and other purposes, the discussions he has joined, his practical succession presentations, his opinions, criticism, scientific-methodical evaluations and results in his articles and books; and through a research of his evaluations and techniques he has presented to superior administrative officials with other experts.

The main aim of his study is to research the educational opinion and practices of Mitat Enç and compare them with the current ones.

The life style and practices of Mitat Enç are important at the point of being able to assist the people who are at a decisive position in the field of education and who direct current practices.

This thesis study has been tried to be carried out at that extent and it is aimed to offer a solution to the following studies if it becomes successful.

This research has been carried out of years. Appropriate for the aim of the research, in order to collect data, historical method - one of the general scanning methods has been used. Filed transcript scanning has been done and Mitat Enç's life style and educational opinion has been tried to be determined.

Under these conditions, the existing data has been researched and Mitat Enç's own thoughts and printed writings have been considered and the synthesis has been reached.

EKLER

Ek 1. Enç, M. (1936). Tedavili Terbiye ve Körler, Gaziantep: Cumhuriyet Halk Partisi Basımevi (Fotokopisi)

Ek 2. Enç, M. (1972). Özel Eğitim Raporu, Ankara

Ek 3. Enç, M. (1968). Niçin Olgunluk Sınavı, Ankara Üniversitesi Basımevi

Ek 4. Enç, M. (1953). Özel Eğitim Şubesi Programı ve Getirilmesi Lüzumlu Uzmanlar Hakkında , Ankara

Ek 5. Enç, M. (1956). Özel Eğitim Alanı Hakkında Rapor. Ankara

Ek 6. Enç, M. (Bila-2). Gazi Eğitim Enstitüsünde Açılacak Olan Arızalı ocuklar ğretmenliği Bölümü ve Uygulama Tedbirleri Hakkında Teklifler. Ankara

Ek 7. Enç, M. (Bila). Özel Eğitime Niçin İhtiyaç Vardır. Ankara

Ek 8. Enç, M. (1952). Korunmaya ve zel Eğitime Muhtaç ocuklar Hakkında Rapor. Ankara

Ek 9. Enç, M. (Bila-3). Özel Eğitim Alanı Hakkında Rapor. Ankara

MİTAT ENÇ'İN HAYATI VE EĞİTİM ANLAYIŞI

BÖLÜM I

Problem	1
Araştırmanın Amacı.....	8
Araştırmanın önemi.....	9
Varsayımlar.....	9
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
Yöntem.....	9

BÖLÜM II

BULGULAR VE YORUM

2.1- MİTAT ENÇ'İN HAYATI.....	11
2.2- MİTAT ENÇ'İN EĞİTİM ANLAYIŞI.....	41
2.2.1) Dönemin Özel Eğitim İle İlgili Sorunları.....	41
2.2.1.1)Terimler, Kavramlar ve Tanımlar Sorunu.....	41
2.2.1.2) Yasa, Yönetmelik ve programlar sorunu.....	45
2.2.1.3) Sayı Sorunu.....	62
2.2.1.4) Araç Gereç Sorunu.....	65
2.2.1.5)) Örgüt ve Kurumlar Sorunu.....	66
2.2.1.6) Personel Sorunu.....	77
2.2.2) Mitat ENÇ'in Öncü Olduğu Eğitsel Yenilik ve Uygulamalar.....	80
2.2.3) Mitat ENÇ'in Özel Eğitime İlişkin Görüş ve Uygulamalarının Dönemi İçerisindeki Yeri ve Önemi.....	93

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1) SONUÇ.....	105
3.2) ÖNERİLER.....	108
3.2.1) İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	108
3.2.2) Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	108

KAYNAKÇA.....	109
EKLER.....	115

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

Eğitim etkinlikleri, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana, bir amaca yönelik olarak, planlı veya plansız kazanılmış olan bilgilerin kuşaktan kuşağa aktarılması yoluyla süregelmiştir. Bu süre içerisinde eğitim, normal eğitim öğretim hizmetlerinden yararlanabilen insanlara verilmiş, onların hizmetine sunulmuştur. Ancak ne yazık ki insanlık tarihi boyunca normal eğitim olanaklarından yararlanamayan özürlü insanlar hep ihmal edilmiş, ikinci plana atılmıştır. Oysa ki eğitim, bireyin toplumda hak ettiği yeri bulabilmesi, bu yer ya da meslekten toplum ve kendisi için her zaman yüce olan ereklere ulaşmasında yararlanabileceği bilgi, davranış ve yeteneklerle donatılmasıdır (Adem, 1993, s.2). Bu tanıma göre eğitim, hem birey hem de toplum için zorunlu bir ihtiyaçtır.

İlk çağda ve özellikle orta çağda özürlü olmak uğursuzluk sayılmış, özürlü kişiler anne ve babaları tarafından sokağa atılmış, kovulmuş, bütün bu şartlar altında yaşamayı başaranlar ise, sürünerek sefalet çekmişlerdir (Gök, 1958, s.5). Yeryüzünde sayıları oldukça fazla olan ve normal eğitim olanaklarından yararlanamayan özürlü insanların da eğitim hakkı olduğu düşüncesi yüzyıllar sonra anlaşılmış ve ilk çalışmalar XVIII. Yüzyılda Fransa'da başlamıştır (Okuturlar, 1968, s.35).Çağımızda bir bilim dalı haline gelen "özel eğitim" çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.

Özel eğitim, çocukların a) Özürlü ve özelliklerine, b) Özürlülerinden dolayı doğan ihtiyaçlarına göre planlanıp programlaştırılmış bir eğitim dalıdır (Okuturlar, 1968, s. 18) Özel eğitim, bireylerin bazı özelliklerinden meydana gelen zedelenme, sapma, yetersizlikten kaynaklanan özürlü-engel durumları ve onların genel eğitim hizmetlerinden yararlanamadıklarında eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesini kapsamaktadır (Özsoy ve diğerleri, 1988, s.2). Özel eğitime

muhtaç çocukların eğitimi için özel olarak yetiştirilmiş personel; geliştirilmiş eğitim programları ve bu çocukların özür ve özelliklerine uygun eğitim ortamında sürdürülen çalışmalara “özel eğitim” denir. Özel eğitim alanı rehberlik, sağaltıcı eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin örüntülenmiş olduğu bir etkileşim ağıdır(Özçelik, 1987,s21). Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünde normal çocukların gelişim ve özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalar özel eğitimidir (Özsoy, 1971,s51). Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için özel olarak yetiştirilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programları ile bu çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülür (2916 sayılı Kanun).

18.01.2000 tarih ve 23937 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği'nde ise özel eğitim; özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel olarak yetiştirilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programları ile bu çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitimi ifade eder.

Son ve yeni bir tanıma göre özel eğitim, bireylerin, akademik, iletişim, devinim ve uyum alanlarında önemli eksiklik, kusur yaratan durumların önlenmesi, azaltılması ya da ortadan kaldırılması ile ilgili eğitsel değişkenlerin düzenlenmesine denilmektedir.

Türkiye'de özel eğitim çalışmaları 1951 yılından bu yana örgün eğitim hizmetleri arasında yer almış görünse de henüz her özürliye özel eğitim hizmeti sağlanamamıştır 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ve bu kanunun emrettiği yönetmelikle, bugünkü uygulama belirlenmiştir Türkiye'de özel eğitim çalışmaları, zihinsel, görme ve ortopedik özürliüler için ayrı okul ve özel sınıf uygulaması biçiminde sürdürülmektedir (Özsoy ve diğerleri, 1988, s. 15).

Özel eğitimin amaçları Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; (m .3)

a)Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini,

b)Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c)Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

Türk Milli Eğitimi düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkelere 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname' de yer verilmiştir. Bu ilkeler şunlardır(m. 5)

a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetinden yararlandırılır.

b) Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak yetersizliği olmayan akranları ile eğitimlerine öncelik verilir.

e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.

f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılmaları ve eğitimleri sağlanır.

h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışılır.

f) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

En başat duyu organı görmedir. Görme yetersizliği olan çocuk, ya kördür ya da az görür. Kör demek, çocuğun uzak ya da yakından hiç bir şeyi görememesi anlamına gelmektedir. Anahtar deliğinden bakan birisi kadar görenlere de kör denilmektedir. Az gören ise nesneleri kesin olarak fark edememektedir. Ancak, karaltı halinde gölgeler şeklinde görmektedir. Bazı çocukların da, gözleri ışığa çok hassastır. Uzun zaman güneşe baktıktan sonra hissedebileceğiniz ve görebileceğiniz şekilde görmektedirler. Bunlar da az görenlerdir. Ancak, yasal açıdan ve okula yerleştirme bakımından burada az gören olarak betimlenen çocuklarda kör olarak kabul edilmektedir.

Görme engeli; hayatın çeşitli dönemlerinde geçirilen hastalık, kaza vb. sebepler ile veya doğuştan getirilen özellikler ile olabildiği gibi doğum anındaki travmalar sonucu da olabilmektedir. Böylece, doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası olarak meydana gelen görme engeli olan kişilerin eğitimleri; program, personel, eğitim ortamları ve araç-gereç yönünden genel eğitimden farklılıklar göstermektedir. Özellikle Braille (kabartma) yazılı materyallerin okunması görme engellilerin eğitim-öğretim çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır.

Görme engelli bireylerin çevrelerini algılamaları ve bilgi toplamaları sağlam kalan duyularına dayalı olmaktadır. Görme engelli bireyler dokunma duyularından geniş ölçüde yararlanmaktadırlar. Bu duyunun kullanılmasında ise bu bireylere uygun özel eğitim yöntemlerinin kullanılmasının büyük rolü vardır. Görme engelli bireylerin çevreyi ve çevredeki uyaranları algılamada önemli olan bir diğer duyum organları'nıda işitmedir. İşitme duyusu bu bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürmede önemlidir. Ancak çevrede sürekli olarak sesli uyaranları bulmak her zaman mümkün değildir. O halde görme engelli bireylere götürülecek yaşantılarda sesli uyaranlara da yer vermek gerekmektedir. İnsanlarla iletişim

kurmada kullanılan konuşma becerisi de görme engelliler için bir avantaj gibi görülebilir.

Görme engelli bireyler, tüm diğer engellilerde olduğu gibi bazen engellerinden bazen de toplumun anlayışsız tavrından dolayı engellerini daha fazla hissetmekte ve olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu olumsuz etkilenmeyi en aza indirmek veya bunlarla baş edebilme becerisini kazandırmak için küçük yaştan itibaren eğitime alınmaları gelişimleri açısından önemlidir.

Görme engeli doğal olarak bağımsız hareketi kısıtlamaktadır. Bu durum göz önünde tutularak, eğitim programlarında yoğun olarak işlenmesi ve mümkün olduğunca erken yaşlarda başlanması gerekmektedir.

Görme engellilerin eğitimlerinde aşağıdaki durumlar göz önüne alınmalıdır;

- a) Kavramsal gelişimde yada bilişsel yeteneklerde gecikme gözlenebilir.
- b) Özellikle soyut düşünmeyi gerektiren becerilerde daha başarısız olabilirler.
- c) Alan kavramını vermek güçtür. Alana ilişkin bilgiler daha çok dokunma duyumu aracılığıyla kazanılmaktadır.
- d) Görme yetersizliğinden kaynaklanan eksiklikleri diğer duyu organlarını kullanarak telafi etmeye çalışırlar.
- e) Dikkat yoğunlaştırma, ince ayrıntıları fark etme yetenekleri gelişmiştir.
- f) Sosyal faaliyetlere ilgilidirler. Müzikle yakından ilgilenirler.
- g) Bedensel ve zihinsel gelişimlerinde farklılık yoktur.
- h) Bağımsız hareket edebilme becerileri sınırlıdır.

Özürlüler alanında ilk çalışmaların görme engelliler alanında olduğu bilinmektedir. İlk Fransa'da Fransa Dış İşleri Başkanlığında çalışan Valantin Haüy adlı küçük bir memurun Diderot'un "Körler Hakkında Mektuplar" kitabından ve bazı ünlü körlerin başarılarından esinlenerek, Paris'te önce kör bir dilenci çocuğu eğitmeye girişmiştir. Sağladığı başarıyı beğenen Fransız Fen Akademisi, körler

için bir okul açılması konusunda onu desteklemiştir. Böylece ilk 1873 yılında Paris'te körler okulu açılmıştır.

10 Aralık 1948 tarihinde BM kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi "insanlık ailesinin bütün Üyeleri"nin medeni, siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel haklarını ilan etmektedir.

Türkiye'nin nüfusu 2000 yılı DİE Genel sayımının kesin olmayan sonuçlarına göre 67.844.903 kişidir. Türkiye'deki ortalama hane halkı büyüklüğü ise 4,64'tür. Bu sonuçlardan yola çıkarak Türkiye'de toplam 15.204.227 hane olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye'nin 15 yaş ve üstü nüfusu ise 47.799.287 kişidir. Yapılan araştırma sonucunda, Türkiye'nin 100 hanesinin 5,4'ünde 1,23 engelli bir vatandaşa rastlamak mümkündür. Bu da yaklaşık 821.028 hane etmektedir. Türkiye hane halkı büyüklüğünü 4,64 kabul edildiğinde, engelli vatandaşlardan ortalama 3,807,293 kişi etkilenmekte, onlarla beraber yaşamaktadırlar. Türkiye'de ailesi ve/veya yakınları tarafından engelli (Bedensel, zihinsel, işitme ve görme) olarak tanımlanan yaklaşık 922.000 kişi olduğu saptanmıştır. Saptanan bu yaklaşık 922.000 engelli kişinin soru formunda belirtilen kriterlere göre dağılımı yaklaşık olarak aşağıdaki gibidir:

- . Zihinsel Engelli: 199.000 kişi
- . Bedensel Engelli: 536.000 kişi
- . İşitme Engelli: 109.000 kişi
- . Görme Engelli: 77.000 kişi

Bu durumda bütün engellilerin %25'i zihinsel engelli , %65,7'si bedensel engelli , %12'si işitme engelli , %8,3'ü görme engelli olduğu söylenebilir.

Türkiye de , 1926 yılında 743 sayılı Türk Medeni Kanunu kabul edilmesiyle özürllülere bakış açısı değişmiştir. Bu Kanunun 264. maddesi gereğince "ana ve babaların çocuğu yetiştirmekle ve çocuğu sakat veya zihinsel özürllü ise durumuna göre yetiştirilmesi ile sorumludur. 1926 yılında yürürlüğe giren 818 sayılı Borçlar Kanunu'na göre görme engelliler ile ilgili hükümler içermektedir. Belirtilen kanuna göre; İmza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı

olması gereklidir. Görme engellilerin imzaları, kendileri tarafından onaylanmadıkça kabul edilemez(m.14). 1949 yılında çıkarılan “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Yasası” ile yatılı özel eğitim kurumları için yasal koşullar hazırlanmıştır.

1961 tarihli 222 sayılı İlk Öğretim Ve Eğitim Kanunun 6. maddesinde özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak sınıflardan söz edilmektedir. Aynı kanuna göre, mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal yönden özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır (m. 12). 222 sayılı Kanunda ilkokul bünyesinde özel eğitim sınıflarının bulunmasından ve bu okullarda da rehberlik ve özel eğitim uzmanları ile gezici öğretmenler ve usta öğreticilerin bulunması gerektiğinden bahsedilmektedir (m. 14). Bu Kanununun bazı maddelerine, daha sonra çıkarılan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununda yer verildiği için 222 sayılı Kanunun ilgili maddeleri çıkartılmıştır.

1973 tarihinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun özel eğitimle ilgili hükümleri şunlardır.

“Fertler,eğitimleri sürece istedikleri ilgi,istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yerleştirilirler. Milli Eğitim Sistemi,her bakımdan,bu yöneltmeyi gerçekleştirecek şekilde düzenlenir” (m. 6).

“Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır” (m. 7).

“Eğitimde kadın,erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği tanır. Özel eğitime ve korumaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirleri alır” (m. 8).

“Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmeleri esastır”(m. 9).

Türkiye de Özel eğitim alanında ilk kez bilinçli ve sistemli olarak 1889 yılında İstanbul Ticaret Okulu bünyesinde Sağırlar okulu açılmıştır. Cumhuriyete geçiş döneminde ise 1920'de İzmir Karşıyaka'da bir gönüllü kuruluş Sağır,Dilsiz ve Körler Okulunun açılışını yapmıştır. Bu kurum daha sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmıştır. 1950'li yılların engellilerin toplumsal

örgütlenmesi açısından önemli bir gelişmesi Doç. Dr. Mitat Enç öncülüğünde bir grup gönüllüler tarafından Altı Nokta Körler Derneği Eğitim ve Kalkındırma Deneği'nin kurulmasıdır. Yine 1950'li yıllarda Özel eğitimin temelde sağlık konusu ve sorunu olmadığı anlaşılmış ve İzmir'deki S.S.Y.B.'na bağlı olan Sağır,Dilsiz ve Körler Okulu Ankara'ya nakledilerek bugünkü adıyla Mithat Enç Görme engelliler ilk öğretim okulu olarak Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlanmıştır. Özel eğitimin genel eğitim düzeyinde yaygınlaşmamasının temel nedenlerinden birisi bu alana nitelik ve nicelik bakımından yeterli sayıda özel personeli yetiştirecek sürekli kaynakların bulunmayışı olmuştur diyebiliriz. ilk defa 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'ne bağlı olarak açılan Özel Eğitim şubesi ile başlamıştır.(Ataman, 1987, s 697)

Özel eğitim okullarında, görme engellilere ve az görenlere; okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde eğitim hizmetleri sunulmaktadır. İlköğretim düzeyindeki görme engelliler okullarının tümü yatılıdır, gündüzlü devam imkanı da sağlanmaktadır. Kaynaştırma ve özel eğitim sınıfı uygulamaları da vardır. İlköğretimlerini tamamlayan görme engelliler üst öğrenimlerini normal okullarda sürdürmektedirler. İlköğretim ders kitapları Braille (kabartma yazı) olarak Görme Engelliler Basımevi ve Akşam Sanat Okulu'nda basılmakta, diğer araç gereçler DAYM' de üretilmektedir.

Bu araştırma, görme engellilerin eğitiminde ülkemizde çığır açan Mitat Enç'in hayatının ve eğitim anlayışını incelemek üzere yürütülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Mitat Enç'in eğitimsel görüş ve uygulamalarını incelemek, dönemin eğitimsel görüş ve uygulamaları içerisinde değerlendirmektir.

Bu genel amaca ulaşmak için cevap aranan sorular şunlar olacaktır.

- a) Dönemin özel eğitim ile ilgili sorunları nelerdir?
- b) Mitat Enç'in öncü olduğu eğitimsel yenilik ve uygulamalar nelerdir?

- c) Mitat Enç'in özel eğitime ilişkin görüş ve uygulamalarının dönemi içerisinde yeri ve önemi nedir?

Araştırmanın önemi

Mitat Enç'in yaşantısı ve uygulamaları günümüz uygulamalarını yönlendiren eğitimde karar verme durumunda olanlara bir ölçüde yardımcı olabilmesi açısından önemlidir.

Bu tez çalışmasında bu kapsamda gerçekleştirilmeye çalışılacak ve başarılı olduğu takdirde bundan sonraki çalışmalara ışık tutması amaçlanacaktır.

Varsayımlar

Bu tez çalışmasında Mitat Enç ile ilgili kaynaklara ulaşılabilecek varsayımlardır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Mitat Enç'in hayatı ve eserleri ile ilgili kaynak taraması ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırma geçmişe yönelik bir çalışmadır. Araştırma amaçlarına uygun olarak veriler elde etmek için genel tarama yöntemlerinden tarihsel yöntem kullanılacaktır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1994, s.77). Araştırmada, alan yazın taraması yapılarak Mitat Enç'in hayatı ve eğitim görüşü belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çerçevede mevcut veriler incelenerek Mitat Enç'in kendi düşünceleri ve yazdıkları da ele alınarak bir senteze ulaşılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Yorumlanması

- 1) Mitat Enç'in kendisine ait eserleri, makaleleri, beyanatlari.
- 2) Mitat Enç'in çalıştığı ve kurulmasına öncülük yaptığı kurumlardan elde edilen dökümanlar.
- 3) Mitat Enç hakkında yazılanlar.

BÖLÜM II

BULGULAR VE YORUM

2.1- MİTAT ENÇ'İN HAYATI

Mitat Enç 1909 yılında Antep'te doğmuştur. Dedesi Mehmet Mazlum Efendi kentin önde gelen avukatlarından, babası Emin Mazlum Enç ise tanınmış iş adamlarındandı. Annesi Zeliha Hanım kent belediye reisi Lütfi Güceyli'nin büyük kızıydı.

Antep Savaşı yüzünden kesintiye uğrayan ilköğretimi 1923'de bitirmiş. Orta öğretim için İstanbul Erkek Lisesine yatılı olarak girmiştir. 1929 yılında lise öğrenimini tamamlayıp İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine yazılmıştır.

Birinci ders yılı sonunda, sınavlara hazırlanırken tutulduğu göz hastalığı yüzünden öğrenimine ara vermiştir. Üç yıl süre ile İstanbul ve Viyana'da tedavi çaresi aramış; sonuç alamayınca, Viyana Yüksek Pedagoji Enstitüsü'nde özel eğitim öğrenimine başlamıştır. 1936'da bir bursla A.B.D.'lerine gitmiş ve bir yıl Harvard Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim görmüştür. Daha sonra kaydını Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne naklederek 1938 yılında özel eğitimde lisans, 1939'da ise yüksek lisans diplomasını almıştır. Aynı yıl ülkeye dönen Enç, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'ne “Marazi Ruhiyet” dersini okutmak üzere atanmış, daha sonra ise, programa eklenen “Özel Eğitim” ve “Ruh Sağlığı” gibi dersleri de okutmuştur.

1956–58 arasında bir bursla A.B.D.'de İllinoise Üniversitesi'nde doktora çalışmasını sonuçlandırarak yeniden yurda dönmüştür. ABD'den döndükten sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde kuruculuk ve dekanlık, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Sosyal Hizmetler Akademisi, Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapmış ve beş yıl süreyle Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğinde bulunmuştur.

Daha sonra ise, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi ve Özel Eğitim Bölümü başkanı olarak çalışmıştır.

1980 yılında Türk Eğitim Vakfı'nın Eğitim Bilimi Ödülü'nü kazanmıştır.

İlkokul çağlarında sağ gözünde kayma vardır. On dördüne kadar şaşılığı devam etmiştir. İlkokula başlamadan önce Amerikan Hastanesinde ameliyat olmuş fakat sonuç başarılı olmamıştı. İstanbul'da okumaya geldiği ilk yılın sonunda Eftal Hastanesinde geçirdiği ameliyat başarılı olmuş nihayet şaşılık sorunu kalmamıştı.

İlkokula daha başlamadan sol gözünü kapatınca tüm dünya yoğun bir sis örtüsü altında biçim ve renkten yoksun duruma girerdi. Sağ gözünün ferinin olmadığını ailesi o zamandan fark etmişti. Oysa ki ilerde tek umudu sağ gözü olacaktı.

Hukuk Fakültesinin birinci sınıfının sonunda sınavlara hazırlanırken ne olduğunu anlayamadığı şiddetli baş ağrısıyla uyandı. Aynaya baktığında sol gözünün kuyruğundan gözbebeğine kadar kırmızı bir damar uzanıyordu. Gece fazla kitap okumaktan olduğunu düşündü. Fakat akşama kadar baş ağrısı güçlenmiş, sol gözü yanıp sulanmıştı.

Ertesi gün durum daha kötüleşmişti. Boynunun sol yanından şakağına doğru damarlaşıp güçlenmişti. Birkaç gün içinde durumun öyle kendiliğinden gelip geçecek bir göz yorgunluğu olmadığını kabullenmek zorunda kalmıştı.

Babıali yokuşundan inip çıkarken tabelasını gördüğü göz doktoruna gitti. Bu onun kaderinin dönüm noktasını belirleyen bir yanılgı oldu. Doktor ona önemsenecek bir şey olmadığını birkaç gün asit borik banyosu yapmasını ve damla kullanmasını istedi. Fakat hiç de doktorun söylediği gibi ağrıları geçmedi giderek arttı. Gözündeki sulanma ve çapaklanma nedeniyle ayağa kalktığı zamanlarda gözünü kullanmakta zorluk çekti.

Üç dört gün sonra ikinci ziyarette doktor telaşlandı. Yeni reçete verdi. Her gün durum daha kötüye gidiyordu. Harçlıkları yetmeyince babasına söylemek zorunda kaldı. Babası bir yakınlarına telgraf çekip durumun ne olduğunu bildirmelerini rica etmişti. Onlarda tanıdıkları iyi bir göz uzmanına götürmüşlerdi.

Doktor hastaneye yatmasını uygun bulmuştı. Yoğun bir tedavi süreci başlamış fakat uygulanan tedavilere cevap alınamamıştı.

Kısa bir süre sonra babası İstanbul'a gelmiş, bütün ünlü gözcülere muayene ettirmişti. Bu arada da Viyana'da bulunan bir yakınlarına mektup yazıp cevap beklemeye başlamıştı. Gelen cevapta gözde çok sıra olduğu hemen muayenenin mümkün olmadığı yazılmıştı. Bu bekleme sürecini Antep'te geçirmişlerdi. Eylül ayında yakınları olan ve Viyana'da okuyan Cemil bey'le İstanbul'a oradan da yeni bir umut için hep görmeyi arzuladığı Avrupa'ya Viyana'ya doğru yola çıktılar.

Viyana'da profesör muayene etmiş, hastaneye yatırmış ve sol göz için geç kalındığı teşhisini koymuştu. Sağ gözün ameliyatla idare edebilir duruma gelebileceğini söylemişti.

Yapılan ilk ameliyat başarılı olmamış göz dinlendikten sonra yeni bir ameliyat yapılmasına karar verilmişti. Bunu bir ay süren iğneler pansumanlar izlemişti. Bir sabah doktor gelip sol gözü etkileyen enfeksiyonun sağ gözde sıçrama tehlikesinin belirdiğini ve önlemenin tek yolunun da sol gözü almak olduğunu söylemişti. Başka çare olmadığı için Mitat Enç ameliyatı kabul etmişti

Sonunda karar verilmiş sol göz alınmıştı. Doktor diğer ameliyat içinde aylarca beklenebileceğini pansiyona yerleşip ayak tedavisine gelmesini önermişti.

Mitat Enç hastaneye yakın bir pansiyona yerleşmiş, ev sahibi her gün hastaneye götürüp getirmeyi kabullenmişti. Ev sahibi biraz Fransızca bilen bir bayandı. Ona yarenlik ediyor yemeğiyle ilgileniyordu. Ev sahibi günlük hayata renk katabilmek için kendinden beklenebileceğinden öteye çaba gösteriyordu.

Bir süre sonra pansiyonda da sıkılmaya başlamış delirme korkusu sarmıştı. Sık sık kabuslar görüyordu. Ev sahibi fark etmiş ve yeğeninin kocası olan sinir doktoruna götürmüştü. Doktor kullandığı ilaçlara bakmış ve göz doktoruyla da görüştüktan sonra göz damlasının uzun süre kullanılmasından zehirlenme başlamış olduğunu ve bırakınca düzeleceğini söylemişti. Bu habere çok sevinmişti.

Mart ayında doktor gözün ameliyat için yeterince toparlandığını söyledi. Bir kaç gün sonra ikinci ameliyata alındı. Ameliyat sırasında göz tansiyonu düştü

ve ameliyat tamamlanamadı. Tekrar pansiyona döndü bir süre daha orda kaldı. Yaza doğru doktor gözün yeni bir müdahaleye hazır duruma gelmesinin bir yıldan fazla sürebileceğini yurda dönüp verilen yönergeye uygun olarak tedaviye orada devam edebileceğini söyledi. Biraz umutsuzluğa düşmüştü.

Kendi tabiriyle “Görmeden yaşayabilme sanatı”nda ilk yalnız başlangıcıydı. Tek başına birinin koluna girilmeden yurda dönecekti. Yol boyunca göremediğini fark ettirmemeye çalışarak kendince oyun oynayarak geldi. İstanbul’da okul arkadaşı karşıladı ve onların kaldıkları eve gitti. Arkadaşları birkaç gün onlarla kalmasını istedi. Kalmayı düşünmüştü fakat arkadaşları okula gidince durumun aldatmacalarla avunabilecek yanı olmadığını bütün acılığı ile anlar gibi oldu. Öğle yemeğinden sonra yola çıkmak istedi ve Antep’e gitti.

Baba ocağına kavuşmanın mutluluğu çok sürmedi. Akraba ve eski dostlarının ardı arkası kesilmeyeceğe benzeyen geçmiş olsun ziyaretleri kısa sürede onu iyice sıkmaya başlamıştı. Herkes kendince sebep arıyor, nasihat veriyordu. Sadece bu da değil ailenin tüm üyeleri koruma içgüdüleriyle gediksiz bir kuşatmaya almışlardı. Odadan odaya geçmek için bile herkes işini bırakıp koluna girmeye çalışıyordu. Ancak bu titizlenmeler rahatsızlığının yarattığı kısıtlanma ve bağımsızlık duygularının oluşturduğu tedirginliği alabildiğine güçlendiriyordu. Bu onun için körlükten beter kösteğe vurulmak gibiydi.(Enç, 1983, s.51)

Onları incitip üzmeden bu zinciri kırmanın yolunu bulması gerekiyordu. Önce geceleri kalkıp evin içinde dolaşmayı denedi(Enç, 1983, s.51). Bazen başardı, bazen annesine yakalandı. Çok geçmeden bu kadar özgürlük onu doyurmamaya başladı. Kendi geliştirdiği yöntemlerle Viyana’ya mektuplar yazıyordu. Bir sürede böyle oyalandı fakat zaman geçmiyor özgürlük isteği daha da yoğunlaşıyordu. Bir gün vücuduna isyan edencesine kalktı, bastonunu aldı ve her köşesini çok iyi bildiği kenti dolaşmaya çıktı. Onu gören çarşı esnafı telaşlanmıştı. Onlardan daha telaşlı olanlarsa nereye, nasıl gittiğini bilmeyen ailesiydi. Eve döndüğünde telaş ve heyecan biraz yatıştığında onlarla konuştu ve kendi başına dolaşmaya kararlı olduğunu söyledi. Zorda olsa dileğini kabullenmiş göründüler.

Bir gün berbere saç kestirmeye gittiğinde berberden ailesinin onu fark ettirmeden takip ettiğini öğrendi. Ama yinede kendi başına gidebilmek onu oyalamaya yetiyor gibiydi.

Yaz tatilinde arkadaşları gelip gittikten sonra yeni bir uğraş bulmaya çalışıyordu. Birkaç yıldır babasının işleri de bozulmuş ticaret hayatında birbiri ardına gelen başarısızlıklar yüzünden ticaret haneyi satıp savarak borçlarını ödemek zorunda kalmıştı. İşler yolunda gitseydi yazıhane ya da manifatura dükkânında oyalanabilecek bir şeyler bulabilirdi. (Enç, 1983, s.56)

Yazın lisenin müzik öğretmeniyle tanışmıştı. Ondan keman dersi almaya başladı. Haftalar geçtiği halde bir ilerleme olmadı ve kemandan vazgeçip dil öğrenmeye karar verdi.

Amerikan hastanesinde bir bayanla tanıştı ve İngilizce dersi almaya başladı. İlk dersler pek başarılı geçmedi. Öğretmen İsely yüksek sesle okuyup tekrarlatıyordu. Anlamını bilmediği kelimeleri de küçük kız kardeşi not alıyordu. Ancak göz ve ellerin katılmadığı bu öğretim hiç kolay olmuyordu. Fakat bununla uğraşmak günlerin biraz daha kolay geçmesine yardımcı oluyordu.

Bu arada babası yeni bir iş kurup ambarcılık yapmaya başladı. Her sabah babasıyla işe gidiyor yazıhaneye gelen misafirlere yer gösterip kahve ikram ediyordu. Fakat bu ortamda nasıl bir iş üstleneceğini hiç birisi bilmiyordu. Bir gün aklına eski daktilo geldi kullanıp kullanamayacağını denerken İngilizce öğretmeni İsely içeri girdi.

Amerika'da sekreterlikle geçimini sağlayan körler olduğunu söyledi. Bu sözler onu cesaretlendirdi. Bu işi ele geçirip yazıhanenin yazışmalarını üstlenirse oldukça işe yarayacağını düşündü. Bunu denemeye koyuldu. Adana, İstanbul gibi yerlerden sipariş mektupları gelmeye başladı. Postacının her uğrayışı içinde tatlı beklentiler ayaklandırıyordu. İçindeki kargaşa ve tedirginlik belirtileri biraz olsun durulmaya başlamıştı. (Enç, 1983, s.61)

Bir sabah evden çıkmaya hazırlanırken İsely geldi. Ara sıra uğruyordu fakat bu kadar erken uğramıyordu. Mitat ile işimiz var deyip odasına çıktılar. Elinde paketler vardı. İsely Londra'ya mektup yazmış, nasıl İngilizce öğreteceğini

sormuş, onlarda Braille alfabesiyle yazılmış kitaplar göndermişlerdi. Ayrıca çalışma kitaplarını Beyrut'a gönderip Braille alfabesiyle yazılmasını istemişti. Hemen alfabeyi öğrenme okuma ve yazma çalışmalarına başladılar. Lise yıllarında alfabeyi ansiklopedide görüp incelemişti. Okuma yazmayı öğrenince iki yüze yakın kısaltmayı ezberledi. Artık İngilizce çalışmalarını Braille yapıyordu. Daha önceden ezberlediği sözcükler kafasında görsel olarak belirirken artık noktalar halinde simgesi beliriyordu. (Enç, 1983, s.64)

İsely'in yeni yaşamına en önemli katkısı ise edindiği bu yeni beceri ile geleceği arasında bir bağlantı kurabilmesine yardımcı oluşuydu. İsely her fırsatta şu sözleri tekrarlıyordu.(Enç, 1983, s.64)

“Belki de hastalığın yolu ile Tanrı sana yeni bir görev veriyor. Memlekette binlerce kör var. Yoksulluk içinde yaşıyorlar. Sen onlara aydınlığın yolunu gösterebilirsin.”(Enç, 1983, s.64)

O gözünün açılacağına inanıyor, bu sözlerle gülüp geçiyordu. O günlerde İsely'in öğreti ve önerileri bitemeyecek gibi gelen bekleme günlerini kolaylaştırıcı geçici bir uğraştan öteye anlam taşımıyordu. Bu çerçeve içinde iş ya da vakit öldürmek için yazıhaneye gelip gidenler, daktilo alıştırma, İngilizce öğrenimi ile günler hızla geçip gidiyordu.(Enç, 1983, s.65)

Yaz sonunda Viyana'dan mektup geldi. Güz başında ameliyat olmak için gelmesi gerektiği yazıyordu. İstanbul'a oradan Viyana'ya gitti. Ertesi gün ameliyata alındı. Başarı ile açılan pencerenin gerisinde bir yoğunluğun oluşturduğunun belirlendiği ve görüşü bunun engellediği, ileride başka ameliyatla bu engelin giderilebileceği belirtildi.

Fakat bu ameliyattan sonra doktorlara olan güven ve inancı büyük ölçüde sarsılmıştı.

Hastaneden çıktıktan sonra daha önce ziyaret etmeyi red ettiği körler okuluna gitmek istedi. Daha önce böyle bir girişim ona, körlüğü benimsemek gibi gelmişti. O zamanlar buna henüz hazır değildi. Bu nedenle üç yıldır gerçekleşmeyecek bir özleme dört elle sarılıp bocalayıp durmuştu. (Enç, 1983, s.67)

Körler okulunun müdürü öyküsünü dinledikten sonra, okulun ona pek uygun olmadığını sekiz yıllık temel eğitim kurumu olduğunu söylüyor. Müdürün olumsuz güven kırıcı konuşmalarına ev sahibi de içerlemiştir. Kendisi de hırslanmıştır. O hırsıyla bakanlığa gidip müsteşarla görüşürler. Müsteşar müdürü arar ve Mitat Enç okula başlar. Birkaç gün okula ev sahibi götürür. Sonra ona yük olmak istemediği ve hareket bağımsızlığını kazanmak istediği için birkaç alıştırmayı yaparak kendisi gidip gelmeye başlar.

Okulda sabahları küçüklerin sınıfına girip Almancasını geliştirmeye çalışıyordu. Öğleden sonraları da bazen okulun matbaasına gidip kitap okuyor bazen de sepetçilik atölyesinde zaman geçiriyordu. Kendisi de sepet örmeyi öğrenip ilk sepeti ev sahibine hediye etmişti.

Bir gün ev sahibi felsefe doktorasını yapan Gefner adında kör bir gençle tanışıyor. Ev sahibi genci tanışmaları için eve kahveye davet ediyor. Gefner ona “sizin durumunuzda birisinin körler okulunda vakit öldürmesi akılsızlık” deyip duruyordu. Mitat Enç’e hukuk öğrenimini sürdürmek isteyip, istemediğini sordu. Memlekette bu şekilde çalışma olanağı bulamayacağını ve geleceğini sakat çocukların eğitimine bağlamanın yararlı olacağını düşündüğünü söyledi. Gefner yüksek pedagoji enstitüsü ile temasa geçmesini önerdi.(Enç, 1983, s.74)

Hemen ertesi gün Pedagoji Enstitüsü’ne gider. Enstitü Müdürü durumunu ve amacını öğrendikten sonra lise diplomasını getirirse bahar döneminde “genel ruhbilim pedagoji ve pedagoji tarihi” gibi dersleri takip edebileceğini söyler. Ancak almanca konusunda biraz zorluk çekebileceğini ekler.(Enç,1983, s.75)

Gündüzleri körler okuluna gidiyor, akşamları Enstitü’ye gidiyordu. Almanca bilgisi yeterli gelmiyordu. Derslere ev sahibi de gidiyor, can kulağı ile dinleyip not alıyordu. Eve döndüklerinde gece yarısına kadar ev sahibi kavrayabileceği şekilde anlatıyordu. Aynı zamanda Gefner’le ücret karşılığı ruhbilim ve eğitim terimleri üzerinde çalıştılar.

Sınıf arkadaşlarının birkaçı yazılı kaynaklara birlikte çalışmayı kabul ettiler. Gazeteye ilan verip okuyucu aradı. Gelen mektuplardan iki kişi seçti. Gelip kitap okuyorlardı.

Dönem sonunda belge almak isteyenler sınava giriyordu. Elinde belgesi olsun diye sınava girdi ve aldığı üç dersten de başarı ile geçti.

O sıralarda babasının da işleri bozulmuştu. Bir yakınları eve dönmesi gerektiğini babasının artık masrafları karşılayamayacağını yazdı. Fakat kendisi bu kadar uğraştan sonra her şeyi bırakıp dönmek istemiyordu.

Bakanlık hesabına okuyan bazı Türk tanıdıkların önerisi ile elçiliğe müracaat edip bir dilekçe göndererek Maarif Bakanlığı hesabına geçmek istedi.(Enç, 1983, s.81)

Ev sahibi işten çıkardığı hizmetçinin odasında yarım ücretle kalabileceğini, böylece yanındaki parayla üç dört ay idare edebileceğini söyledi. Ayrıca o zamana kadarda bakanlıktan olumlu bir cevap gelebileceğini söyledi.

Bir gün parkta otururken yanına oturan bayanla sohbet etmeye başlar. Bayan Türk olduğunu öğrenince kendisine ders vermesini ister. İki hafta ders verir. Biraz para kazanır.

Bu arada güz gelip dersler başlamıştı. Dersler kentin çeşitli yerlerinde akşamları oluyordu. Dönem ortalarında bakanlıktan yanıt gelmişti. Özel eğitim alanında personele ihtiyaçları olmadığından dileğinin reddedildiğini bildiriyordu. Böylece bel bağladığı bu zayıf tutamakta elinde kalmıştı.(Enç, 1983, s.84)

Ev sahibi dönem sonuna kadar idare ederiz, sonrada elbet bir gelişme olur diye Onu teselli etmişti. Eve yazıp dönüş parası isteyecekti fakat bunu hep erteliyordu. Bu sırada ev sahibi bir sabah gelip bahar dönemini de orada geçirebileceğini yaz başına kadar bir gelişme olmazsa o zaman döneceğini söyledi. Ev sahibinin fedâkarlıkları karşısında mahcup olsa da bu teklif cankurtaran gibi gelmişti.

Bahar dönemi sonuna doğru bir sabah ev sahibi Onu telefonda istediklerini söyledi. Telefonda bir kadın Türkiye'den geldiğini ve kendisine bir mektup vereceğini söyledi. Öğleden sonra pansiyonda buluştular. Kadın mektubu verirken bir taraftan da sorular soruyordu. Öğreniminin geri kalanını Amerika'da tamamlamak ister misiniz? Diye sordu. Oda yarına kadar düşünmek istediğini söyledi.

Kadın Ankara’da iken Sağlık Bakanlığına iki burs bırakmış, körlerin eğitimiyle ilgilenen iki gencin öğrenimi için Amerika’ya gönderilmesinde kullanılmasını istemiş ve kabul ederse bunlardan birisi için Bakan’a onu tavsiye edeceğini söylemiş

Adını Antep’teki Amerikan Hastanesi’nin bağlı olduğu örgütün İstanbul’daki müdürü vermiş. Bu çift kendilerini körlere adanmış bir aileydi. Amerika’nın çeşitli kentleri, Japonya ve Yunanistan’da Işık evi adı altında yetişkin körlerin rehabilitasyonu ile uğraşan bir dizi kuruluşun gerçekleşmesine öncülük etmişti. Türkiye’de de böyle bir hizmetin gerçekleşmesini istiyorlardı.(Enç, 1983, s.89)

Ertesi gün Mitat Enç aileyle görüşmek üzere kaldıkları otele gider. Görüşme olumlu geçer. Kadın “Hemen bakana tel çekip tavsiye edeceğini yol masraflarını Bakanlığın karşılaması gerektiğini öteki giderler için de bir çözüm bulunabileceğini, sınavlar biter bitmez memlekete dönüp Bakan’ı görmesini Eylül başından öncede Amerika’da olması gerektiğini açıklamıştı.(Enç, 1983, s.90)

Bunun üzerine hemen Ankara’ya gitti. Bakan’la görüştü. Bakan babacan bir insandı onu çok iyi karşıladı, sohbet etti. İzmir’de bulunan sağır ve körler okulunun müdürüyle görüşmesini, kendisinin ondan bilgi alacağını ve sonucu bildireceğini söyledi.

Okul müdürüyle tanıştı. Adam kasıtlı birisiydi. Birkaç dakika boy gösterdikten sonra ben bakan bey’le görüşürüm deyip gönderdi.

Mitat Enç Antep’e dönüp beklemeye başladı. Temmuz ayı geçmişti hala haber yoktu. Eylül’e az kaldığı için bakana tel çekti. Gelen cevapta şu yazıyordu:

“Amerika bursunu kullanıp kullanamayacağınıza karar vermek için bir süre İzmir’deki okulumuzda çalışmanız gerekiyor. Kısa sürede okul müdürlüğüne müracaatınız.” (Enç, 1983, s.94)

Hemen Amerika’ya mektup yazdı, fakat cevap gelmesi en az bir ay sürerdi. İzmir’e gitmekten başka çaresi yoktu ve İzmir’e gitti. Okulda kalacak, yemeğini de okulda yiyecekti. Okul çok bakımsızdı. Okulda barınma şartları hiç iyi değildi. Müdür despot bir insandı. Sessizce herkesi takip ediyor ve azarlıyordu.

Öğrenci, öğretmen herkes müdürden çekiniyordu. Körler kısmında yirmi üç öğrenci, üç müzik öğretmeni vardı. Başka öğretmen bulunmuyordu. Öğrencilerin hepsine bir müzik aleti öğretiliyordu, kültür derslerine vakit buldukça müdür giriyordu. Sağırklar kısmı daha iyi durumdaydı. İki sınıf öğretmeni terzilik, kunduracılık, demircilik öğretmenleri ve atölyeleri vardı. Müdür bütün öğrencilere yaş grubuna ayırmadan aynı dersi veriyordu. Yedisiyle yirmi yedisi hatta okuma yazma bilmeyen çocuklar bile aynı bilgiyi alıyordu. Bu ona çok garip geldi. Okulda herhangi bir öğretim programı uygulanmıyordu. Okulun belli kabul yaşı da yoktu. Süresini doldurduğu sayılanlara, ilkokul diplomasına denk olduğu söylenen bir belge veriliyordu. (Enç, 1983, s.98)

Müdür herkese yaptığı tavırları ona da yapıyordu. Boş zamanlarında okul dışına çıkmasını bile yasaklamaya çalışıyordu. Ona okuldaki herhangi bir öğrenci gibi davranıyordu. Ara sıra yarım ağızla tarih ve yurttaşlık konularına hazırlanıp ders vermesini öneriyordu. Bir gün bahçede Schlimann'ın hayat övgülerini okurken müdür gelip onu öğrencilere ders olarak anlatmasını söyledi. Mitat Enç şimdiye kadar birikmiş olan sinirlerini daha fazla tutamadı ve sert bir sesle, her yaş grubuna aynı şeyi anlatmanın garip geldiğini, küçük yaştakilerden bir grup kurabileceğini onlara programlı olarak okuma yazma, hesaplama gibi temel okul becerilerini öğretebileceğini söyledi.

Küçük gruba ders vermeye başladı fakat müdür sürekli takip ediyor, dersine sessizce giriyor ve müdahale ediyordu. Mitat Enç'te öğrencilere Müdür Bey sınıfımıza ziyarete geldi, diyerek durumu kurtarıyordu. Fakat bu durumlara ne kadar dayanabileceğini kendisi de bilmiyordu.

Bir gün Müdür Amerika'ya gidip vakit kaybetmemesini orada kalıp öğretmenlik yapabileceğini söylüyordu. Anlaşılan Amerika bursundan yararlandırmak niyetinde değildi. Mitat Enç durumdan endişelendi ve hem Ankara'daki akrabalarına hem de Amerika'ya her şeyi anlatan mektup yazdı. Ankara'da ki akrabası mektubu bakana gösterip, okumuştı.

Bunun üzerine şubat ayında bakanlıktan okula bir yazı geldi. Yazıda "Okulumuzda bulunan Mitat Enç Amerika'da öğrenim görmek üzere seçilmiştir.

Önümüzde ki ders yılı başına kadar İngilizce bilgisini geliştirmek üzere doğum yeri olan Gaziantep'e hareketinin tebliğ edilmesi" böylece oradan kurtuldu ve memleketine döndü. (Enç, 1983, s.105)

Eve döner dönmez İsely ziyarete geldi. Amerika'daki bayan mektubu alınca İsely'e çek göndermiş, İzmir'e giderek Mitat Enç'i ziyaret etmesini istemiş fakat işler düzelince buna vakit olmamış. İsely İngilizceyi ilerletmesi için evinde pansiyoner olarak kalabileceğini çekin onu karşılamaya yeteceğini söyledi. Mitat Enç daha sevinmeden annesi onu özlediğini giderse yine göremeyeceğini söyleyerek karşı çıktı. Hafta sonları eve geleceğini söyleyerek ailesini zorlukla ikna etti.

İsely' in evine yerleşti. Evdeki herkes İngilizce öğrenmesi için ona yardımcı olacaktı. Uyku saatleri dışında aralıksız olarak İngilizce çalışılacaktı. Evdeki yaşam ve insanların birbirleriyle olan ilişkileri ona garip gelmişti. Kimse kimsenin işine karışmıyor, duygusal davranmıyorlardı. Hiç bize benzemiyorlardı. Üzüntülerini bile farklı yansıtıyorlardı.

Bir gün evdeki hasır sandalyelerin hasırlarının patladığını fark etti. İsely'e hasır bulabilirse tamir edebileceğini söyledi. İsely hasır buldu oda kafasını dağıtmak istediği zamanlarda sandalyeleri tamir ediyordu. Bir gün dedesi ziyarete gelip onu hasırla uğraşırken görmüştü. Bu adam sana bunlarımı öğretiyor diye söylendi. Eve döndüğünde de anne ve babasına "Oğlan hasırcımı olacak?" diye öfkelenmişti.

İsely ingilizcideki çalışmalarının bilançosunu dikkatlice tutuyordu. Her ay öğrenmiş olması gereken sözcüklerin sayısını duyuruyor, yorumlar yapıyordu. Türkçe konuşmaya sadece hafta sonları fırsat bulduğundan dili hayli çözülmüş sayılırdı. Geri kalan beş, on günü tümüyle ailesinin yanında geçirip eksiklerini tamamlamak için eve döndü. (Enç, 1983, s.113)

İsely eşi ve çocukları tatilini ailesinin yanında geçirmek için Amerika'ya gidecekti. Temmuz başında İsely'lerle birlikte Amerika'ya gitmek için yola çıktılar. İlk önce Ankara'ya uğradılar. Pasaport, vize, yolluk işlerini tamamladılar. Oradan İstanbul'a gittiler. İstanbul'dan vapurla Köstence'ye daha sonra Bükreş

Budapeşte’de duraklar vererek Viyana’ya geçtiler. Yolda gördükleri şeyleri İsely ve eşi ona aktardılar. İsely, Mitat Enç’in Viyana’daki ev sahibini merak ediyordu. Kendisi içinde bu fedakar bayanın önemli bir yeri vardı. Viyana’da bir hafta kaldılar. Viyana’da güdülen durumundan kurtulup güden durumuna geçmesi onu mutlu etmişti. Oradan Paris’e geçtiler. Müzeleri gezdiler. Sonra Transatlantiğe binmek için Cherburg’ya geçtiler. Gemiye binerken onu beklettiler ve gözlerinde trahom(körlüğe neden olan bulaşıcı göz enfeksiyonu) olup olmadığını kontrol ettiler. Hiçbir sorun çıkmamıştı. Hareketten sonra kaptan tanışmak için haber gönderdi. Tanışmaya gittiklerinde kaptan çok ilgi gösterdi ve geminin bütün güzelliklerini tanıttı. Çok zevkli bir yolculuk yaparak New York Limanına girdiler. New York çok gürültülü ve telaşlı geldi. Yalnızlık duygusuyla panik oldu. Keşke denetimlerde eksik bulup geri gönderselerdi diye düşündü.

Rehberi onu Işık evi’nin körlere öz atölyelerinde çalışan işsizlerinden bekar ve kimsesiz olanlar için kurduğu pansiyonda bir odaya yerleştirmişti. Onun hemen peşinden pansiyonun yöneticisi yaşlı hanım gelerek kurumunun düzen ve kurallarını açıkladı. (Enç, 1983, s.135)

Haftada üç takım iç çamaşırı beş gömlektan fazlası yıkanmayacaktı. Ayakkabılarını herkes kendisi boyayacaktı. Böylece kendi işini kendin gör ilkesi ile tanışmış oldu.

İlk akşam pansiyonda kalanların bazıları ile tanıştı. On sekizden yukarı her yaştan insan vardı. Çalışma yaşını geçen birkaç kişi günlerini odalarında radyo dinleyerek geçiriyorlardı. Çalışanlarsa kahvaltıdan sonra atölyeye geçip süpürge fırça gibi şeyler yaptığını gördü.

Ertesi gün Işık evi’ne gidip tanışmak ve kentte geçireceği iki ayın programını almak için özenle giyindi yola koyuldu. Işık evi’nde candan karşıladılar. Kurumu gezdirip görevlilerle tanıştırdılar. Sonra programa baktılar. Yaz aylarında çocukların okulları kapalı olduğundan yetişkinlerin hizmet kurumlarını görebilecekti. Bunun dışında vaktinin çoğunu turistik yerleri gezerek tiyatro, konserlere giderek hafta sonları da plaj ve eğlence parkları gibi eğlenceler eklenmişti.

Rehberiyle birlikte geziyor fakat buradaki yaşam ona telaşlı ve kalabalık geliyordu. Ne memlekete ne de Viyana'ya benziyordu. New York'tan pek etkilenmemişti. Yapılar tekniklerinin güçlü olduğunu gösteriyordu fakat estetik zevk ve incelikten yoksundu. Ağustos sonu gelip de öğrenim göreceği Boston'a giderken orada neyle karşılaşacağını bilmediği halde yine de mutluydu.

Boston Watertown'da ki Perkins Enstitüsü'ne geldi. Burası sessiz sakin bir kasabaydı. Okul Cahrles Nehri boyunca kurulmuştu. Okulun bir yanında erkek öğrenciler bir yanında kız öğrencilerin yaşadıkları şirin küçük bahçeli evler bulunuyordu. Erkek öğrencilerin evlerinden birinde oda verdiler. Oda arkadaşı Harvard Müzik okulunda doktora yapan kör bir gençti. Burslu olarak onun dışında on kişi vardı. Hepside görme özürlüler alanında çalışmak için gerekli sertifikayı almak için gelmişlerdi.

Bu okul 1830 yılında gönüllüler tarafından ülkede kurulan ilk körler okuluydu. Hükümetle ilişkisi sadece öğrenci başına resmi bütçelerden ödenen ödeneklerdi. Donanımı ve yapısı açısından Avrupa'daki benzerleriyle kıyaslanması olanaksızdı. Öğrenciler onar kişilik yaş grubuna göre üç dört bekar öğretmenle birlikte küçük bahçeli evlere yerleştirilmişti. Aile ortamı yaratılmaya çalışılıyordu. Evde ahçı ve hizmetçi vardı. Fakat herkes işlerin yapılmasına katılıyordu. Öğrenci gözleri görmüyor diye gereksiz hiçbir yardım yapılmıyordu. (Enç, 1983, s.145)

İzlenen öğretim yöntemleri alıştığından çok farklıydı. Dönem başında öğrencilere dersin ana konuları, incelenecek kaynaklar, hazırlanması gereken içeren yazılı rehberler dağıtılıyordu. Derste de öğretmen konuyu açıklıyor, sonra herkes fikrini söyleyip, tartışma atmosferi şeklinde geçiyordu. Buna karşın okulun kurallarını öğrenme ve önemsemeye önem veriliyor, meydan okumaya kalkanlara hoşgörü gösterilmiyordu. (Enç, 1983, s.146)

Okuldaki herkes mevki ve kimlikleri ne olursa olsun birbirlerine denkmışçesine davranıyordu. Okulda tüm hizmetler insana değer verildiğini gösteriyordu. Okulda rehberlik servisi, fizyoterapi servisi ve sosyal hizmet uzmanları vardı. Öğrencilere gerekli hizmetleri yapıyorlardı. Kimsesi olmayan

çocuklar için hafta sonlarını geçirecek aileler bulunuyor, son sınıftakileri işe, ya da üst okullara yerleştirmek için çaba harcanıyor, okuyucuya ihtiyacı olanlara gönüllüler bulunuyordu. (Enç, 1983, s.148)

Bu kasabada Anadolu'nun güneydoğu illerinden göçüp gelmiş eski ermeni yurttaşlar vardı. Çevreden duyduğu Türklerden nefret ediyorlar sözlerinden sonra onlarla ilişkisi pek cesaret verici olmamıştı. Sonra onlar Türk yemekleri yapıp getirdiklerinde ya da evlerine davet ettiklerinde durumun öyle olmadığını yeni yetişenlere bu kinin ve nefretin aşılandığını anladı. Oysa ki çocukluğu Ermeni-Türk ayrımı yapılmadan onlarla birlikte geçmişti.

Mart ayı gelmişti. Birkaç ay içinde sertifika programı sona erecek ve bursun süresi dolacaktı. Oysa bu belge Viyana'da edindiklerinden fazla bir anlam taşımıyordu. Ülkeye döndüğünde bu belgeler ile görev alıp alamayacağından emin değildi. Bu nedenle bütün bu çabaları üniversite diplomasına bağlama gereği duydu. Bu konuyu sertifika yöneticisine ve danışmanına açtı. Onlarda özel eğitim bölümünün bulunduğu Columbia üniversitesine yazacaklarını söyledi. Bir süre sonra Columbia Üniversitesinden yanıt geldi. Bu kurumca sağlanacak bir bursla eğitim fakültesinde diplomaya dönük çalışma yapılacağını yatma, yeme, uygulama işlerini de okulda sürdürebileceğini yazıyordu. Bir süre sonra da bursu veren bayandan mektup geldi. Yaz döneminde Columbia'da derslere devam edebilmesi için gerekli önlemlerin alındığını yazmıştı. (Enç, 1983, s.162)

Haziran ortalarında sertifika sınavlarını tamamlayıp yolculuğa hazırlanırken hiç beklemediği anda İsely geldi. Birlikte memlekete dönebileceklerini söyledi. Mitat Enç'te ona gelişmeleri anlattı. İsely onun buraya bağlandığını ve dönmek istemediğini düşündü ve dönmesi gerektiğini söyledi. Sonra Mitat Enç ona uzun bir mektup yazarak eğitim bitince mutlaka döneceğini tasalanmasına gerek olmadığını yazdı.

Columbia'ya geldi ve odasına yerleşti. Buranın çoğunluğu dünyanın her bir yanından gelen öğrencilerle doluydu. Amerikalı öğrenciler içinde kontenjan ayrılmıştı. Kalabilecekleri oda sağlayabilmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Burada kafeterya, jimnastik salonu, oyun odası, kitaplık gibi çeşitli etkinlik yerleri

vardı. Birkaç gün içinde iki sokak ötedeki eğitim fakültesinin yerini alacağı derslerin verildiği kat ve oda numaralarını öğrenmiş kendi kendine gidip gelmeyi başaracak duruma gelmişti.

Buranın sosyal ortamı Perkins'ten farklıydı. Gelişinden birkaç gün sonra kurum müdürü odasına çağırdığı birkaç Türk öğrenciyle tanıştırmıştı. Fakat bu onlarla kaynaşmasını vakit geçirmesini sağlamamıştı. Sadece gördüklerinde selam verip geçiyorlardı. Boş kaldığı saatleri yalnız geçirdiğini fark eden danışmadaki kız konservatuara devam eden görme engelli bir gençle tanıştırdı. Oda Mitat Enç gibi yalnızlıktan sıkıntı çekiyordu. Nerdeyse bütün vaktini piyano çalarak geçiriyordu. Evdeki kendi yaşındaki kız ve erkek öğrencilerle hemen hiçbir ilişki kuramamıştı. Mitat Enç yine şanslıydı. Haftada üç dört gün okuyucu hanımlardan ders kaynaklarını incelemek için yardım alıyordu.

Fakültedeki yaz derslerine daha çok küçük kent ve ilçelerde öğretmenlik yapanlar katılıyordu. İşlerini sürdürebilmeleri için yeni diplomalar ve dersler alarak kendilerini yenilemeleri gerekiyormuş. Eğitim yetkilileri yeni öğretmen bulabilmek için buralara geliyor isteklilerle görüşüp adam seçiyorlardı.

Ağustos başlarında yaz dönem dersleri sona erdi. Bu dönemde öncelikle özürlü çocukların ruhbilim ve eğitimiyle ilgili dersler almıştı. Sağladığı başarı kendine güvenini arttırmıştı. Güz dönemine kadar olan boşlukta buraya bağlı körlere ait bir yaz kampında kalabileceğini söylemişlerdi. Orada tam bir tatil geçirdi, dinlenmiş olarak New York körler okuluna gitti ve yerleşti. Burası da Perkins gibi gönüllü ve varlıklı bir kuruluştı.

Beş altı kadar burs öğrencisi vardı. Eğitim fakültesi buraya uzaktı. Ulaşım için birkaç tren değiştirmesi gerekiyordu. Fakat oraya giden kendisinden başka öğrenciler ve öğretmenlerde vardı. Yolculukta yardımcı bulmakta zorluk çekmiyordu. Sonra yolu öğrendikten sonra kendisi gidip gelmeye başladı. Fakat bir gün üniversitede dersten çıkmıştı. Şiddetli yağmur yağıyordu. Ders arkadaşlarından bir bayan onu tren istasyonuna bıraktı. Burada yönünü kaybetti ve rayların üstüne düştü. Kendi çabasıyla oradan tam zamanında çıktı. Çıktığı anda oradan bir tren geçmişti. Yanına gelen polis onu karakola götürdü. Hastaneye

göndermek istediler, gerek olmadığını söyledi. Metro şirketinden şikayetçi olmadığına dair kağıt imzalatıldı ve trene bindirip gönderdiler.

Bir süre sonra standart bir bilgi testinden geçti. Sonuç ortalamasının oldukça üstündeydi. Bunun sonrasında lisans diploması açısından zorunlu sayılan kırk kredilik dersten başarı sağlayabildiği takdir de mezun olabileceğini bildiren yazı geldi. İlk yaz döneminde altı kredilik ders almıştı. Güz dönemi için on altı kredilik derse yazılmıştı. Geri kalan krediyi de bahar ve yaz döneminde tamamlarsa amacına ulaşmış olacaktı. Ancak özel eğitimde uzman sayılabilmesi için otuz üç kredilik dersle bir tez hazırlaması gerekiyordu.

Dersler çok yoğun geçiyordu. Yazılı kaynakları incelemek, kabartma notlar almak, ödevleri hazırlamak dersler dışında hayli zaman alıyordu. Bunların dışında kalan vakitlerde de görme özürlülere yönelik diğer hizmet kurumlarını tanımaya çalışıyordu.

Burada körlere hizmet veren birçok dernek ve kuruluşlar vardı. Körlere için özel işyerleri sosyal hizmet yardımı yapıyordu. Başka bir hizmette devlet okullarında az görenler ve körlere için kurulmuş alt özel sınıflar vardı. Bazı durumlarda özel sınıflara alınıyorlar gezici özel eğitim öğretmenleri ile ihtiyaçları karşılanıyordu.

Bu telaş içinde güz ve bahar dönemi geçti. Sınavlarda sağladığı başarılar yüksek lisans yapmasına olanak veriyordu. Bu konuyu fakülte bölüm başkanıyla konuşup bursunun bir yıl daha uzatılmasını isteyecekti.

Fakülte bölüm başkanı otoriter bir insandı. Konuşmak için biraz çekindi. Fakat durumu anlatınca fakültedeki başarısından ve okuldaki uygulamadan memnun olduğunu belirtti. İsterse hem yüksek lisans sağlayacağını onun sonucuna göre de doktora yapma fırsatı vereceğini söyledi. Çok mutlu olmuştu.

Bunun için bursu sağlayan başkanında görüşünü alması gerekiyordu. Hemen mektup yazdı. Mektuba kısa sürede cevap geldi. Onu kutladığını ve birkaç günlüğüne yazlığına davet ettiği yazıyordu.

Yüksek lisans çalışmalarının sürdüğü son yıl uluslararası ilişkiler bozulmuş, Almanya'da Naziler iktidarı ele geçirmişti. Bu arada Viyana'daki ev

sahibinden mektup aldı. Can güvenliğinin olmadığını Amerika'ya gelebilmesi için birisinin bir yıllık geçimini bankaya koyup dondurması gerektiğini yazıp yardım istemişti. Mitat Enç bunu yapmasını burs veren bayandan rica etti. O da böyle çok mektup aldığını fakat ona öncelik vereceğini söyledi. Çok geçmeden giriş izni geldi. Aradan aylar geçmişti dönüş hazırlıklarına başlamıştı. Ev sahibinden İtalya'ya geçebildiğini ağustos sonlarında Amerika'da olabileceğini yazan bir kart aldı. İçi rahatlamıştı fakat onu göremeyecekti. Geldiğinde görüşmesi gerekenleri yazan bir mektup bıraktı.

Ayrılmadan önce Mrs. Mather bazı elçi ve senatör dostlarıyla tanıştırdı. Biriside Türk elçisi Münir Ertegün'dü. Münir bey çok ilgilenmiş elçiliğe yemeğe davet etmiş vize işlemlerini çabucak halletmişti.

Aynı okulda çalıştığı öğretmen arkadaşıyla gemiyle dönüş yapacaklardı.Orada çok güzel dostluklar kurmuştu. Dostları ayrılırken gemide kokteyl verdiler. Geçirmeye gelemeyenlerde dahil hepsi hediye paketlerini göndermişti. Çok duygulanmıştı.

Bavuluna yerleştirdiği iki diplomanın ona bütün kapıları açacağından emindi. Neler başarabileceğini biran önce kestirebilmek için doktora bursu önerisinden yararlanmak istememişti. (Enç, 1983, s.194)

Misafirini birkaç gün İstanbul'da gezdirip sonra Ankara'ya gitti. Refik Saydam Başbakan olmuştu. Eskiden beri kendisine gösterdiği ilgi yüzünden her şeyin yolunda gideceği kanısındaydı. Ankara'da körler okulu kurmayı tasarlıyordu.

Gerçektende başbakandan yakın ve sıcak ilgi görmüştü. Amerika'da iken hakkında çıkan yazıları başbakan okumuş ve çok memnun olmuştu. Sağlık bakanı ile tanıştırap yapmak istedikleri konusunda her türlü ilgi ve desteği göstermesini rica etmişti. Sağlık bakanına yapmak istediklerini detaylıca anlattı. Oda bu önerileri kapsamlı bir rapor haline dönüştürmesini işleme koyacaklarını söyledi. Bakan dört, beş hafta ailesini görmeye gidebileceğini dönüşte raporla yanına gelmesini söyledi. Yıllardır çektiği aile özlemini gidermek için memleketine gitti.

Eve dönüşünün ilk beş onu günü hoş geldin şölenleriyle geçmişti. Herkes artık bir mesleği olduğu için mutluydu. Bu sıralarda ülkeler arası durum gergindi. Uluslar arası bir savaş başlayabilirdi. Körlerin sayılarını ve iş durumlarını araştırdı. O günlerde üç bin kadar okul öncesi ve okul çağında kör çocuk vardı. Bunların ancak yirmi beş kadarı İzmir’de ki okula devam edebiliyordu. Yurt dışındaki eğitim olanakları ve öğretmen yetiştirme araç gereç olanaklarına kadar kapsamlı bir rapor hazırladı.

Ankara’ya raporu vermek üzere babasıyla birlikte gittiler. O sıralarda da ikinci dünya savaşı başlamıştı. Bu karışıklıkta döndüğü zamanki ilgiyi bulamadı. Birkaç girişimden sonra sağlık bakanıyla görüşebildi. Bakan savaş sırasında yeni bir okul açmanın mümkün olmadığını isterse İzmir’de ki okula atayabileceğini söyledi.

Başbakanla görüşmek istiyordu fakat bu durumda bu da uygunsuz ve yersizdi. Müsteşarla görüştü, başka bakanlıklarda iş aramasında sakınca olup olmadığını sordu. Sakınca olmadığını isterse Kızılay’dan bir miktar yardım sağlayabileceğini belirtti. Durumları sıkışık olmasına rağmen kabul etmedi. Oradan İstanbul’a gidip iş aradı fakat bulamadı.

Tekrar Ankara’ya döndü. Ankara ve Gazi Eğitim Enstitüsünde kendisine göre iş olup olmadığını araştırdı. Gazi eğitimde boş bir kürsü vardı. Ruhbilim ve toplumbilim kürsülerinde öğrenimini Amerika’da yapmış adlarını daha önce duyduğu birkaç kişi çalışıyordu. Onlardan edindiği bilgilerle boş kürsüde maaş alıp araştırma yapmaktan başka bir iş yapamayacağını anladı. Bir arkadaşı da öğretmen okullarında eğitim bölümünün olduğu programa Mitat Enç’in alanına ilişkin dersler eklenebilirdi.

Bu bilgileri topladıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığıyla görüşme çabasına girişti. Bir dostlarının aracılığı ile görüşme sağlandı. Bakan Hasan Ali Yücel bir süre öğretmenliğini yapmıştı. Kendisini hatırlamayacağını düşünürken öğrencisi olduğunu söyleyince onu hatırladı. Uzun uzun sohbet ettiler bakan benden ne istiyorsun diye sordu. O da uygun bir yerde öğretmenlik cevabını verdi. Bakan biraz duraklayıp bu halinle nasıl öğretmenlik yaparsın dedi. Oda görev istemek

için gelenlerden diploma dışında bir güvence istemezsiniz. Başarılı olursa yükselir, olmazsa atarsınız cevabını verdi.

Bakan dil tarih coğrafya fakültesinde açık pedagoji kürsüsünü teklif etti Oda Gazi Eğitim Enstitüsü pedagoji bölümünde görev almak istediğini söyledi. Bakan yüksek öğrenim genel müdürünü çağırdı ve atanması için gerekli şeyleri yapmasını söyledi. Her şey yolunda diye düşünürken işe başlama süreci uzadı. Engeliyle ilgili sorun çıkıyordu. Sonuçsuz gidip gelmelerle güz geçmişti. Bir kez daha genel müdürlüğe gidip sonuç alamazsa memlekete dönüp bekleyecekti.

Genel müdürün odasını ararken bakanla karşılaştı. Bakan henüz işe başlamadığından habersizdi. Genel müdürü çağırdı ve sorumluluğun kendisinde olduğunu işlemleri tamamlayıp hemen işe başlatmalarını söyledi. Birkaç gün sonra şimdilik konferansçı olarak görevlendirildiğini ve okulda kalma olanağının da sağlanması yazılı bir kağıt verildi.

Hemen Gazi’de çatı katındaki odasına yerleşti. Burada bekâr ve ailesi Ankara’da olmayan hocalar da kalıyorlardı. Binayı kısa sürede tanıdı ve kendi başına dolaşmaya başladı. İkinci yapması gerekense kendisini çevreye kabul ettirebilmektir. Okul müdürü ve yardımcıları kibar davranmışlar fakat ne işe yarayacağını pek kestirememişlerdi. Gazi’de bazı yetkililer tarafından korunan görevleri pek belli olmayan birkaç kişi daha vardı. Bu kişiler Mitat Enç’ide kendilerinden saydıkları için en yakın ve sıcak ilgiyi onlardan görmüştü.

Fakat Eğitim bölümü hocaları çok sıcak karşıladı. Bölüm başkanı şimdilik bölümün birinci ve ikinci sınıflarına haftada ikişer saat “marazi ruhbilim” konusunda konferanslar verebileceğini söyledi. Yüksek okulda gören öğrencilere ders vermek onu biraz germişti. Fakat öğrenciler ilkokullarda en az üç yıl öğretmenlik yapmış, delikanlılık fırtınasını atlatmış kişilerdi. (Enç, 1983, s.204)

İlk derse girdiğinde çok heyecanlanmıştı. Hepsinin tek tek adını ve özgeçmişlerini özetlemelerini istedi. Herkese ismiyle hitap etmek istiyordu. Çünkü ilişkileri olumlu yönde geliştirmeyi etkileyeceğini düşünüyordu. Tanışma töreninden sonra biraz daha heyecanı yatışmıştı. İlk ders konusu insanlar arası bireysel farklılıklar ve bunların eğitim öğretimle olan ilişkisiydi. Tahtaya yazılar,

çizimler yaparak konuyu anlattı. Öğrenciler anlattıklarını ilgiyle dinlediler. Öğrencilerden yorgunluk belirtileri alınca hemen fıkra ya da kişisel bir anı anlatarak ilgiyi yeniden canlandırıyordu.

Daha sonraki oturumlarda meyve yiyen gazete okuyanlar oluyordu. Yoklamada herkes sınıfta denildiği halde sonradan derse girenler oluyordu. Bu durumlarda sinirlenmek azarlamak yerine olup bitenin farkında olduğunu şaka yoluyla gösteriyordu.

Bir süre sonra başka bölümlerin öğrencileri de konuşmalarını dinlemek için izin istemeye başladılar. Bu gelişme kendine güvenini arttırıp onu mutlu etmişti. Öğrencilere kendini kabul ettirip yararlı olacağına inandırmıştı. Fakat haftada dört saat ona yeterli gelmiyordu. Kalan zamanı değerlendirecek uğraşlar buldu. Meslek dergilerine yazılar yazdı, Almanca, İngilizce bazı eserleri Türkçeye çevirdi.

Ders yılı sonunda Bakanlık TBMM'ne enstitü kadro cetveline “arızalı çocuklar eğitimi” kadrosunun eklenmesini önermişti. Mitat Enç'i bu kadroya atamayı düşünüyorlarmış. Kadro kesinleşmiş ve atama işlemine geçilmiş. Fakat yeni bir sorun çıkmış. Talim Terbiye Kurulunca diplomanın denkliğinin belirlenmesi gerekiyormuş. Diploma örneklerini vermiş ancak kurul bir yıllık yükseköğrenime denk sonucunu çıkarmış. Uzun uğraşlardan sonra beş yıllık eğitimi kabul etmeseler de üç yıla denk şeklinde karar verdiler. Atanması için bu yeterliydi ancak beş yıl sayılsa bunun bir yılı gelecek terfi süresine mahsup ediliyor ve üç yıl yerine iki yılda bir üst dereceye terfi edebiliyordu. (Enç, 1983, s.207)

Denklik kararına itiraz dilekçesi verdikten sonra elindeki belgeyle atanma işlerini tamamladı. Aralık ayında da yabancı dil sınavını kazanarak bir üst dereceye terfi etti.

Bütün çabaların sonunda artık kadrosu vardı ve kendine güveni artmıştı. Artık ne işe yarayabileceğini göstermek için daha rahat uğraşabilecekti.

O günlerde Gazi Eğitim başkentin en itibarlı kurumuydu. Ancak öğretmen ve yönetici yetiştiren bir kurum olarak önemli eksiklikleri olduğunu düşünüyordu.

Bölümler fizik, kimya, tarih, matematik gibi derslerin öğretimi üzerinde duruyorlardı. Resim-iş, beden eğitimi, müzik gibi bölümlerin de sadece alanlarına ilişkin bilgi ve becerilere ağırlık veriliyordu. Edinilen bu bilgi ve becerilerin bir yaş düzeyindeki öğrencilere hangi amaçları gerçekleştirmek için, ne gibi yöntemlerle aktarılması gerektiği konularında ne öğretim nede uygulama yaptırılıyordu. Okullara dağılıp bir hafta süre ile gözlem yapmaları mesleki uygulama sayılıyordu. Meslek dersleri denen gelişim, ruhbilimi, pedagoji, öğretim yöntemleri gibi dallar ancak eğitim bölümünde öğretmen okullarına meslek dersleri yada müfettiş olarak yetişenlere okutuluyordu. (Enç, 1983, s.210)

İlk öğretmen toplantısında bazı bölümlerin program değişikliği önerisi vardı. Bunlardan birkaçı ruhbilim dersinin çıkarılarak fizik matematik gibi bölüm derslerinin saatinin arttırılmasını istiyorlardı. Bilen öğretir kuralını benimsemişlerdi. Mitat Enç karşı görüş belirterek ruhbilim dersinin kaldırılmamasını ve diğer meslek derslerinin de eklenmesini önerdi. Ancak oylamada genel ruhbilim dersleri kalktı.

Enstitüde öğrenciler tarafından büyük ilgi görüyordu. Teneffüsler de bile etrafını sarıp sorunlarını sıkıntılarını anlatıyorlardı.

Eğitim bölümünün son sınıfının her yıl iki hafta uygulama gezintisine çıkmaları gerekiyormuş. O sırada köy enstitüleri yaygınlaştırılmaya çalışılıyordu. Mitat Enç'te öğrencilerle Eskişehir'de bulunan köy enstitüsüne gitti. Gözlemlediği öğretmen ve öğrenciler iç içeydi. Her şeyi birlikte yapıyorlardı. Burada eğitim gözlem, uygulama, deneme, araştırma yöntemleriyle yapılıyordu. İş eğitimi uygulaması olarak kümes ve ahırlar hayvanları yetiştirip ayrıca sebze meyve ekiyorlardı. Değirmen ve fırınları da vardı. Dıştan bağımsız kazançlarını sağlıyorlardı. Ancak bahçede yada başka şeyde öğrencilere ihtiyaçları olduğunda dersin ortasında hiç çekinmeden girip öğrenci alıyorlardı. Bu da oranın öğretmen yetiştiren kurum olduğunun zaman zaman unutulduğunu gösteriyordu.

Yıl sonunda öğrencilere soru çektirerek sınav yapıyordu. Sınav sırası gelen bir öğrenci cinsel uyumsuzluk, çeşitli nedenleri, önleme ve giderme önlemleri

sorusunu cevaplarırken Bakan içeri girdi, öğrenci durakladı yeni bir soru verilmesini bekledi. Ancak Mitat Enç devam etmesini söyledi.

O sırada “kim okutuyor bunu” diye Bakan’ın sesi duyuldu. Mitat Enç “Ben efendim” yanıtını verdi. Herkes tepki beklerken Bakan “Aferin bu sorunlar üzerinde de durmak gerek” diyerek elini sıktı ve öteki sınıflara gitti.

O yıl bakanlıktaki bazı yetkililerle görüşüp özel eğitime el atmakla ilgili görüştü, fakat önce normalleri okutalım sıra sakatlara gelsin diyerek bu konuyu hep geçıştirdiler.

Bu nedenle konuya ilişkin düşüncelerini dergi ve gazetelerde yayınladı. Sağlık bakanlığı ile görüşüp Güneydoğuda körlük sorunları konusunda konferanslar vermek istediğini söyledi. Bakanlık desteklemedi. O sırada bir tanıdıkları Halk Partisi Sekreterini göstererek Halkevleri yolu ile yapabileceğini söyledi. Onlar önerisini çok olumlu karşıladılar. Okul tatile girer girmez güneydoğuda konferanslar verdi ve çok büyük ilgi gördü.

Milletvekili seçimleri olmuştu ve enstitü müdürü milletvekili seçilmişti. Yerine gelen toplumbilim dersleri veren bir hocaydı. Onu yanına çağırarak hiç değilse bazı bölümlere “ergenlik ruh biliminin” eklenmesini istediğini söyledi. Mitat Enç’inde çeviri yaptığı ergenlik ruh bilimi kitabı bakanlıkça kabul edilmişti. Müdür bu dersleri Mitat Enç’in okutmasını istedi. O da kabul etti.

Bu arada okul programları ve yönetmelikler gözden geçiriliyordu. Bakanlıkta kurulan komisyonlara Mitat Enç’te davet ediliyordu. Meslek adamı olarak benimsenmeye başlamıştı.

Çalıştığı kurumun modern öğretmen yetıştiren bir kurum olmasını önemsiyordu. Eğitimde bilgi ve beceri kazandırmak amaç değil çocuğun kişilik, karakter ve uyumunu geliştirecek bir araç olarak görülmesi gerekliydi. Bu aracın işe yarayabilmesi için, neyi ne zaman ve hangi yöntemlerle kazandırmak gerektiğini öğretmenin iyi bilmesi gerekliydi. (Enç, 1983, s.222)

Enstitüde yavaş yavaş bu yönde gelişmeler olmaya başladı. Ancak o yıllarda okullardaki sorunların köy enstitüleri hareketi ile çözülebileceğine inanılıyordu. Bu nedenle Hasanoğlan’da bir yüksek enstitü kurulmuş ilkokulların

yönetim ve denetim işlerinin buradan mezun olanlara aktarılmasına karar verilmişti. Bu nedenle enstitünün eğitim bölümüne o yıl öğrenci alınmamıştı. On binlerce ilkokul öğretmeni arasından mesleklerinde ilerlemek isteyenlere açık olan tek kapı kapatılıyordu. Bu durum çok geçmeden düzeltildi.

1946 yılından sonra Bakanlık temel eğitimi sekiz yıla çıkardı. Bu olumlu sayılabilecek bir tutumdur fakat erken yapılan bir uygulamaydı ve işe yanlış yerden başlanmıştı. İlkokul ve ortaokulu kaynaştıracak hiçbir hazırlık dersi yapılmadan eğitim enstitüsünün tüm bölümleri “ Toplu Dersler” bölümü adı altında birleştirilmiş, öğretmen okullarının bir uzantısı durumuna sokulmuştu. Bunun Mitat Enç’e yararı olmuştu. Bölüm muhteva dersleri yanında yeterince meslek dersi öğretiminin yapılması kararı verilmişti. Programın hazırlanmasında Mitat Enç’te görev alacaktı. Komisyondaki arkadaşlarıyla birlikte meslek dersi program ve öğretiminde bazı değişiklikler yaptılar. Öğretmen yetiştiren kurumlara ruh sağlığı, ölçme değerlendirme, gelişim ruh bilimi gibi dersler eklediler.

Gazi Eğitimde ders vermeye başlayalı on yıl olmuştu. Kendisini kabul ettirmişti. Gazete ve dergilerde yazıları yayınlanıyor, kitapları basılıyor ve radyo konuşmaları yapıyordu. Bakanlığın kurduğu komisyonlara davet ediliyordu. Aranılan bir meslek adamı durumuna gelmişti.

Bu arada İngilizce öğretmeni olan Sabahat hanımla evlenmiş bir kız bir de erkek çocuğu olmuştu. Eşi sorumlulukların birçoğunu üstlenmiş ayrıca onun işlerine de yardımcı oluyordu. Çok mutlu bir aile yaşantısı vardı ve mesleğinde de başarılıydı. Fakat içinde doyurulmamış bir özlem vardı. Özürlü çocukların eğitimi ile ilgili yaptığı bütün girişimler yetkililer tarafından ertelenmişti.

Gazi eğitimin eski müdürü bakanlık müsteşarlığına atanmıştı. İşe gitmek için aynı servisi kullanıyorlardı. Bir gün müsteşar bakanlığa gelmesini özel eğitim konusunu görüşmek istediğini söyledi. İlk görüşmede konuya sağlık bakanlığının sahip çıktığını bu sorunu nasıl çözebileceklerini tartıştılar. Genel eğitimle özel eğitimin bir bütün olduğu, konuya öncelikle sosyal yardım ve hizmet açısından yaklaşmanın sakıncaları konusunda görüş birliğine vardılar.

O sırada Dünya Braille komitesi başkanı Ankara'ya gelmişti. Ziyaretin amacı çeşitli dillerde kullanılan kabartma alfabeye bir düzen getirmektir. Ayrıca henüz alfabeyi kullanmayanlar ülke ve diller içinde gerekli alfabeyi geliştirmek istiyordu. İzmir'deki okulu ziyaret etmişti.

Ülkemizden ayrılmadan önce Bakanlığa bir rapor vermişti. Raporla sorumluluğu Milli eğitim bakanlığının yüklenmesini vurgulamıştı. Sağlık Bakanlığı da İzmir'deki okulun sorunlarından sıkılmıştı. T.B.M.M.'ne sunulan birkaç maddelik yasa tasarısı kanunlaşınca bu kurum bütün personel ve kadroları ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı.

Kurumu devralmak için Mitat Enç'i ve Talim Terbiye Kurulu Üyesini görevlendirdiler. İşlemler bitince sağirlara ait kısım İzmir'de bırakılıp körler bölümü Ankara'ya getirildi. Körler okulu için bakanlık Etimesgut'taki yatılı bölge okulunun boş kanadını ayırmıştı. Burası harap durumdaydı. Okula Mitat Enç kendi isteğiyle kurucu müdür olarak atandı. Eski öğrencisi müdür yardımcılığına atandı. En başarılılarından beş ilkokul öğretmeni seçti. Yapının tamirâtı yapılırken okulun donatım sorununu çözmeye çalışıyordu. Bunlar sürerken de programı yapmaya çalışıyordu. Üç gün okulda kalıp seçilen görevlileri bu konuda yetiştiriyordu. Geri kalan günlerde de Gazi Eğitimdeki görevini sürdürüyordu.

Okulda araç gereç çok eksik olmasına rağmen çalışan herkes girişimin başarılı olması için çaba gösteriyordu. O sırada Dünya Braille Komitesinin toplantısına davet edildi. Orada araç gereç sağlama konusunda yararlı gelişmeler oldu.

Kış boyu elverişsiz okulda zor şartlarda çalıştılar. Baharda Gazi eğitimin beden eğitimi bölümüne ait boş bir üç katlı bina vardı. Okulun buraya taşınması için müsteşarla görüştü. Bu işi sonuçlandıramadan Amerikan kültür ataşe'sinden davet aldı. Onu ve eşini dört ay boyunca alanlarında araştırma yapmak için davet ediyorlardı. Çok mutlu oldular. Orada okulun donatımı ile ilgili araç gereçte sağlama olanakları vardı.

Amerika'ya gittiler. Orada teknik yardım bürosu ile görüşmeleri sonucunda okula ihtiyacı olan tüm ders araçlarını sağladı. Bunun dışında bir

kabartma yazı matbaası sağladı ve okulda çalışanlar için birer yıllık altı bilgi görgü kursu sağlandı. Orada özel eğitimle ilgili okulları ve özörlöülerin çalıştığı yerleri gezip bilgi topladı. Davet süresi ağustos sonuna kadardı fakat ölkede yapılacak işleri olduğu için temmuz sonunda izin isteyip yurda döndü.

Dönerken okulun taşınmış olmasını umuyordu. Fakat her şey bıraktığı gibi duruyordu. Bakanlığa gidip gelmeye başladı ve eski beden eğitimi binasının körler okuluna tahsis kararı çıktı. Amerika'dan sağladığı araç gereçler geldi. Matbaa kuruldu. Yeni sıra ve dolaplar geldi. Okula yeni atamalar yapıldı. Yeni öğrenciler kayıt oldu. Okul yüz ağartıcı hale gelmişti.

Gazi eğitim enstitüsünde özel eğitim bölümü kurulması kararı çıktı. O sırada Amerika'dan iki özel eğitimci hoca gelmişti. Toplantı yaparak bölümün programı öğrenci seçimi üzerine çalışmalar yaptılar. Programlarda ilk defa esas branş yan branş ve seçmeli derslere yer verildi. Öğrenciler hem iki alandan birinde çalışma olanağı bulabilecek hem de çift özörlöüler konusunda bilgi sahibi olacaklardı.

Öğrenci alımlarında da yeni yöntem uygulanacaktı. İlk aşama genel bilgi ve genel yetenek testlerinden oluşuyordu. Bakanlığa bağlı test araştırma bürosu bu sınav hazırlanırken ortaya çıkmıştır. O ders yılı öğretime başlar başlamaz böyle bir merkezin kurulması bakanlığa önerildi ve kabul edildi. Bir kaç yıl içinde bakanlığa bağlı öğrenci seçimi programlarının bir çoğunu üstlenen büro okul dışına yerleşir yerleşmez üniversite seçim sınavlarının da öncölüğünü yaptı. (Enç, 1983, s.245)

İlk yılın peşinden yeni açılan sağırılar okuluna ek olarak yavaş öğrenenler için alt özel sınıflarla, ilk rehberlik araştırma merkezi Ankara'da kuruldu. İstanbul'da da kimsesiz çocuklar için Ağaçlı yetiştirme yurdu kuruldu. Kendiside emniyet güçleriyle birlikte sokak çocuklarının yaşadığı yerlere baskınlar yaparak yüz kadar çocuk toplayıp bu yurda yerleştirdiler.

Beş yıl içinde özel eğitimin ana çizgileri çeşitli kurum ve hizmetleri ile ortaya çıkmıştı. Hatta Bakanlık İlköğretim Genel Müdürlüğünde bu alanla uğraşacak bir şube müdürlüğü de kurmuştu.

Beş yılın sonunda Bakanlıkta köklü değişiklikler oldu. Bakan, müsteşar, genel müdürler değişti. Yeni gelen genel müdür her şeye zorluk çıkarıyordu. Mitat Enç bir süre geçinmeye uğraştıktan sonra istifa etmeyi tercih etti.

O yıl İstanbul'da bir seminerde görevliydi. Ankara'dan gelen meslektaşlarından birisi özel eğitim bölümünün kapatılacağını söyledi. Birkaç gün sonra müsteşar gelmişti. Ona bunun doğru olup olmadığını sordu. Müsteşar doğru olmadığını söyledi. Ancak iki hafta sonra Ankara'ya dönünce enstitü müdürü bakanlıktan gelen bir yazı verdi. Yazıda önümüzdeki yıl bölüme öğrenci almamalarını, birinci sınıftan ikiye geçenlerin de pedagoji bölümüne aktarılmasını emrediyordu.

O sıralarda ülkemizdeki Ford vakfı temsilcisi, kurumca verilecek burslardan birini kullanarak Amerika'ya doktora yapmaya gitmek isteyip istemediğini sormuştu. Oda işler tersine gitmeye başlayınca bir süre uzaklaşmaya karar verdi. Teklifi kabul etti. Yetkililer izin konusunda her türlü zorluğu çıkardı. Sonunda ücretsiz bir yıl izin verdiler. Bir yıl sonrada bir süre uzatma vaadi ile ailece Amerika'ya gittiler.

Doktora için özel eğitim ve ruh bilim bölümlerinde dünya çapında ün yapmış kişiler bulunduğu için Illinois Üniversitesi'ni seçti. Eşi de boş kalmamak için Yüksek Lisans programına başlamıştı. Ailece yoğun bir öğrencilik sürecine girmişlerdi. Doktora çalışmasını iki yıla sıkıştırmayı tasarlıyordu. Derslerin çoğunu ilk yıl almayı düşünüyordu. Çünkü bakanlık iznini uzatmaya bilirdi.

Vakıf ihtiyacı olan araçları sağlamıştı. Kitaplarını eşi ve birlikte geldiği arkadaşları okuyordu. O da kasete kayıt yapıp tekrar dinliyordu. On beş yıl içinde izlediği bilim dallarında çok ilerleme olmuştu. Açığı kapatmak için gece yarılara kadar çalışıyordu.

Bakanlık izinlerini bir yıl daha uzatmıştı. İkinci yıl seminer dersi aldı ve tez çalışması yaptı. Jüriye başarıyla tezini sundu ve mezun oldu. Memlekete döndüler.

Ders yılı başında Gazi'ye geldiğinde daha sıcak karşılanmayı bekliyordu ama umduğu gibi olmadı. Birkaç kişi dışında gelişine sevinen pek olmadı.

Kitabını yazıp okuttuğu dersler paylaşılmış ve sahipsiz dersleri okutması öneriliyordu. Biraz tartışmalar olduktan sonra eski derslerinin birazını alabildi.

Amerika'da iken ODTÜ'de eğitim fakültesi kurulmasıyla ilgili birkaç toplantı yapıldığını duymuştu. Tutanağı bulup okumuştı. Eğitici yetiştiren kurumların üniversite bünyesinde olmasını savunduğu için bu konuyu araştırmaya başladı. Tali Terbiye Kurulu başkanı gazi eğitim müdürü ve birkaç kişi toplantı yaparak fikri benimsemişler ancak Amerika'dan yeni gelen rektör böyle bir girişimin teknik üniversite içinde yer alamayacağını düşünüyormuş. Bu nedenle önce onunla görüştü böyle bir girişimin faydalarını anlattı fakat pek etkili olamadı. Komisyonun önerisine uyularak California Üniversitesinden davet edilen bir uzman Ankara'ya gelmişti. Bundan cesaret alarak mütevelli heyetinden birkaç kişiyle görüştü. Bu projeyi destekleyeceklerini söylediler ve rektörlükte danışmanlık önerdiler. Amerika'dan davet edilen uzmanla Mitat Enç'in bu çalışmayı yapmaları gerektiğini belirttiler. Ancak uzman bu konuda pek istekli değildi. Temel bilimler fakültesi üzerinde çalışıyordu. Burada görev alalı dört beş ay olmasına rağmen pek bir ilerleme sağlanmamıştı. Oda bu durumda işi devam etmek istemiyordu. Durumu konuyla ilgilenen mütevelli heyeti üyeleriyle görüştü ve ayrılmak istediğini söyledi. Heyet yabancı hocalar ve rektörle toplantı düzenledi. Eğitim fakültesi hakkındaki görüş ve düşüncelerini aktardı. Sorulara yanıt verdi. Rektörün itirazları dinlendi. Yoğun tartışmalardan sonra eğitim fakültesinin açılmasına kesin olarak karar verildi. Kurucu dekanlığa da Mitat Enç getirildi.

Bundan sonra Bakanlıkla temasa geçip eğitim fakültesi mezunlarından yirmi kişi seçmek üzere sınav yapmak için izin çıkardı. Sınava beklenenden fazla ilgi oldu. Çoğunluğu İngilizce bölümü mezunu kişiler kazandı. Fakülteye atanan üç arkadaşıyla birlikte program taslağı ve öğretim yönetmeliğini hazırladılar.

Seçim sınavını kazananların zorunlu hizmeti ertelenecekti fakat bakanlık İngilizce öğretmenine ihtiyaç olduğundan mecburi hizmetlerini erteledi. Bu nedenle ders yılına lise mezunu sekiz on öğrenciyle başladı.

Fakültede çalışmak için hocalardan başvurular oluyordu. Mütevelli heyetinin de göndereceği danışmanlık yapan bir genç vardı. Mitat Enç danışmana ihtiyaçlarının olmadığını derse girmesi gerektiğini söyledi. Genç derse girmeyeceğini danışmanlık yapmak istediğini söyledi. O da bunu yazı ile rektörlüğe bildirerek orada danışmanlık yapmasının uygun olacağını söyledi. Böylece genci destekleyen mütevelli heyeti üyeleriyle ilişkisi bozuldu.

Üniversitenin akademik yönetmeliğine göre ilk sınıflarda başarı gösteremeyen öğrencilerin kayıtları siliniyordu. Okul açılalı birkaç yıl olmasına rağmen bir düzine öğrencinin kaydı silinmişti. Bunlardan birisi de önemli bir politikacının kızı imiş. Mütevelli heyeti üyesi olan başka bir politikacıda öteki yürütme kurulu üyesini de ikna ederek okula yeni atanan bir öğretim üyesine öğrencinin özel durumunu inceleyerek kaydın yenilenmesiyle ilgili rapor hazırlaması görevini vermiş. Oda inandırıcı olmayan sebepler sunarak rapor hazırladı ve kurula verdi. Kurula verilen rapor değerlendirilip durumda değişiklik olmayınca toplantıya katılmayan ve rapor yazan kişi dışında bütün dekanların görevine son verildiği yazıları geldi.. Ayrıca eğitim fakültesi de kapatılarak kuruluş halindeki temel bilimler fakültesine bağlandığı bildirildi. Böylece ODTÜ eğitim fakültesi daha yolun başında sona erdi.

Ancak Odtülüler bülteninde “ODTÜ’de Eylül 1959’da bir Eğitim Fakültesi (School of Education) kurulmuştur (bkz.1959-1960 ODTÜ Katalogu). Katalogun ”History of the Middle East Technical University” başlıklı bölümünde “... Progress continues. Next autumn for instance, it is planned to open a School of Education as well as to expand the existing school” ifadesi yer almaktadır. Katalogda Dekan Yardımcısı olarak Mithat Enç’in adı bulunmaktadır (Odtülüler Bülteni, 2006, s.4) denilmektedir.

Yirmi yedi mayıs ihtilalın de Milli eğitimle ilgili olan komisyonda görevlendirildi. Orada bir süre çalıştıktan sonra kurucu meclisle birlikte danışma komisyonları lağvedildi ve Gazi’deki hocalığı üzerinde kalmak üzere Talim Terbiye Kurulu üyeliğine atandı. Orada 7. Milli eğitim şurasına öneriler hazırladılar. Koordinasyon kurulunun tüm önerileri şuraca onaylandı.

Ankara Üniversitesi bir eğitim fakültesi kurma girişiminde bulunmuştu. Dekan Mitat Enç'le bağlantı kurarak özel eğitimle ilgili dersleri yürütmesini önerdi. O da Gazi Eğitimden ayrılmadan ek görevle çalışabileceğini söyledi. Ankara Üniversitesinde doçent ya da profesör olanlar bölüm başkanlığı yapabiliyordu. Doktora yapmasına rağmen akademik kariyere girme girişiminde bulunmamıştı. Ne kadar bilgisi olsa da unvanı olmadan üniversite yönetiminde bulunamıyordu. Gazi'de de bir toplantıda doçent ya da profesör olmadığı için toplantıya katılamayacağı söylenmişti. Artık akademik unvanın gerekli olduğunu anlamıştı O da akademik kariyer için üstün yetenekli çocukların gelişim, uyum ve eğitimleri konusunda tez hazırladı. Bir yılı aşan çalışmadan sonra fakülte tezi bastırdı. Yabancı dil sınavına girerek ve tez savunmasını yaparak doçentlik unvanını aldı.

1950 yılında görevliler ve kamuoyunu aydınlatıp etkilemek amacıyla Altınokta Körleri Eğitim ve Kalkındırma adı altında dernek kurdu. Ankara körler okulu kurulurken resmi yoldan karşılanamayan bazı ihtiyaçları dernek karşıladı. Dernek okul çağını geçirmiş genç ve yetişkin körlerin sorunlarıyla ilgilendi. Kısa sürede Gaziantep ve İstanbul'da şube açarak çalışmalarını genişletti. Özellikle Gaziantep şube belediyeden büfeler sağlayarak körlere iş buldu.

Ankara'da merkeze bağlı atölye kurarak bir düzine kör gence çöp sepeti, kese kağıdı, file gibi işler yaptırılarak derneğin maddi gücü sınırları içinde bir ücret ödeniyordu.

Bu arada dernekçiliğin sorunları da çıkıyordu. Bu dönemde bir çok dernek kurulmuştu. Çoğu dernek amacı dışında kapalı amaçlara hizmet etmek için kuruluyordu. Eline makbuz alıp kapı kapı gezerek para toplayanlar, toplanan parayı kendisine kullanan yöneticiler oluyordu.

Yeni açılan dernekler arasında körler dernekleri de vardı. Bunlar duygu sömürüsü yaparak para topluyorlardı. Toplanan paraları nerde nasıl kullandıkları belli değildi. Başka bir sorunda işçilerin yaptıkları ürünleri pazarlayabilmektir. İşçi sigortaları sorun oluyordu. Yetiştirilen işçilerin iş yerlerinde istihdamları sorundu.

Dernek yolu ile hizmet götürmenin zorlukları anlaşıldıkça bunun yerine vakıf yolu ile bunun daha iyi gerçekleştirileceği düşünüldü. Milliyet gazetesinin işbirliği ile İstanbul şubesinin de katılımı ile açılan kampanyada önemli miktar para toplanmış, Ankara ve İstanbul’da iki rehabilitasyon merkezi kurulması kararlaştırılmış. Türkiye körler vakfı da Ankara’da kurulmuştur.

1980 yılında Türk Eğitim Vakfının Eğitim Bilimi ödülünü kazanmıştır. Emekliliğine daha zaman olduğunu düşünüyordu. Doçentlikten beş yıl sonra profesörlük için başvurulabiliyordu. Profesörlük için sunması gereken araştırmayı tamamlamış, raporunu hazırlamış basılmaya hazır duruma getirmişti. Bu arada Almancasını da geliştirmeye çalışıyordu. Bir gün rektörlüğe uğradığında emekliliğini hesaplatmak aklına geldi. Dosyayı çıkarıp hesapladılar ve önümüzdeki temmuz ayında süresinin dolduğunu söylediler. Bu durumda beş yıllık süresinin dolmasına birkaç ay kalıyordu. Profesör olamadan emekli olacaktı. Kimseye belli etmese de çok üzölmüştü. İşinden ayrılacak olmakta onu çok üzmüştü.

Burukluğunun belki de bir süre için olsun gerçek nedeni emekliliğin “işe yaramazlık” damgası anlamını taşıdığı kanısıydı. (Enç, 1983, s.302)

Emekli olduktan sonra ilk birkaç günün burukluğuna rağmen Ankara’dan eşyalarını toplayıp emeklilik günlerini geçirmek için yaptırdığı Yalova’daki evlerine taşındılar. Burada komşuluk ilişkileri oldukça iyiydi. Onlarla oturup sohbet ediyorlar. Sabahın erken saatlerinde oğlu ve torunuyla balığa çıkıyordu. Sandığı gibi hayatın bitmiş değil burada yeniden başladığını düşünüyordu. Artık burada tam özgür olduğunu hissediyordu.

1985 yılında hayat arkadaşı Sabahat hanımı bir trafik kazasında kaybetmiş, kendiside 1991 yılında aramızdan ayrılmıştır.

2.2) MİTAT ENÇ'İN EĞİTİM ANLAYIŞI

2.2.1) Dönemin Özel Eğitim İle İlgili Sorunlarına Bakış

Giriş

Mitat Enç çeşitli kitap ve makalelerinde genel olarak dönemin özel eğitimle ilgili sorunlarını altıya ayırmıştır.

2.2.1.1) Terimler, Kavramlar ve Tanımlar Sorunu:

Bir disiplin (bilim dalı). Kavramlarına özen göstermek zorundadır, çünkü, kavramlarıyla oluşur; var olur ve kendisini kavramlarıyla anlatır. Bir disiplin ve meslek kendisini yanlış kavramlarla doğru olarak anlatamayacağı gibi diğer disiplinler ve meslekler arasında saygınlık da kazanamaz (Tomanbay, 2001, s.37).

Oysa, bir bilimsel mesleksi disiplin kendine özgü temel kavramları bu denli yanlışsa o disiplinin gelişmesi; mesleğin düşünce ve uygulama ufuklarını geliştirebilmesi olanaksızdır. Bilim dili, mantık ikileminden kurtarılarak mesleğin, kullandığı bilimsel kavramlarıyla doğru düşünce ufkunu açabilmesi ve genişletebilmesi sağlanmalıdır(Tomanbay, 2001, s.36).

Kavram düşünülen herhangi bir şeydir. O şeyin (objenin) zihindeki tasarımı ve bu haliyle de bir fikir (idea, ide)'dir. Bir kavramın dille ifade edilmiş biçimine de terim denir. Eğitim açısından kavram ise, ortak tepkiye yol açan ilişkili uyaranlar takımıdır (Özyürek, 1984, s.348)

Mitat Enç ise dönemin tanım karmaşasına son vermek istediği “Ruhbilim Terimleri Sözlüğü” isimli eserinde özel eğitimi şöyle açıklıyor; Beden anlık duygu ve toplumsal gelişim yönlerinden düzgülü çocuklara göre önemli ayrılık ve aykırılıklar gösteren çocukların gereksinimlerini karşılamak için düzenlenmiş olan eğitim etkinliklerine özel eğitim denir (Enç, 1990, s.119).

Enç dönemin terim kavramlar ve tanımlar ile ilgili sorununu şu şekilde açıklıyor; Bütün iş ve uğraşı alanlarında çalışanların yüz yüze geleceği ilk sorun anlatım ve anlaşma ile ilgilidir. Tıp, teknik, ticaret, eğitim ve benzeri uğraşılarda çalışanların aynı anlama gelen ortakcil terim ve kavramları olmasaydı hem biri

birleriyle anlaşabilmeleri çok zorlaşırdı, hem de bu dallarda ilerleme güçleşirdi, Bununla beraber özel eğitimi de kapsamak üzere bu sorun tüm ve yeterli olarak çözülebilmiş değildir. Yurdumuzda gelişim tarihi çok kısa olan özel eğitim alanı için bu daha da önemli ve çözülmesi gereken bir konu durumundadır. Bu konuda dilimize başka dillerden çevrilen ya da telif olarak hazırlanan eser ve makalelerde aynı tipler; özellikler ve durumlar için biri birinden farklı terim ve deyimler kullanılmaktadır. Bunlara bazı örnekler gösterebiliriz. Milli Eğitim alanında çalışanlardan birçoğu özel eğitim ile özel okulları biri birine karıştırmaktadır. Özel eğitim olağan çocuklardan önemli ayrıcalıklar gösteren çocukların eğitimidir. Özel okullarsa, özel sektörce kurulup işletilen okullardır. (Enç, 1972, s.172).

Dönemde duygusal etkilerde terimler ve kavramlar ile ilgili sorunu içinden çıkılmaz bir hal almasını sağlıyordu. Enç bu konuda verdiği örnekte köre âmâ, hafız, göremeyen demenin daha doğru ve uygun düşeceğini savunanlar olduğundan bahsediyor. Gerekselerinin ise kör, küfür gibi bir söz niteliğinde olduğunu belirttiklerini aktarıyor. Enç'e göre dönemde özel eğitimin en önemli sorunu olan "kavramlar ve terimler sorunu için gerek meslek içindekilerin ve gerekse meslek dışında olanların bir terim ve kavram birliğine doğru gidebilmelerini kolaylaştırıcı tedbirler alınmalı idi.

18 Ocak 1968 tarih ve 12803 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan özel eğitime muhtaç çocuklar yönetmeliğinde özel eğitime muhtaç çocuklar, "beden, zihin, duygu, ve sosyal gelişimlerdeki özürleri veya üstün özellikleri yönünden eğitim ve öğretimin amaçlarını gerçekleştirmek için normal çocukların eğitim hizmetlerine ek olarak bir takım özel araç gereç ve tedbirler gerektiren çocuklara denir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1971, s.4). Şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımda özürlerin yanında üstün özellikler de ayrıca belirtilmemiştir. Bu bile kavram kargaşasına yol açmakta idi.

Enç'e göre o dönemde tüm özel eğitim alanında kullanılan terim ve kavramların yeterli ve ilgili olanlarca benimsenebilecek tanımları yapılmalıdır. Bunu zorunlu kılan çeşitli nedenler var. Bunların en önemlileri ise şunlardır:

1. Özel eğitim kurumlarına giriş açısından, her özürlünün bilimsel ve yeterli bir tanımı olması gereklidir. Bu konuda 222 Sayılı İlk Öğretim Yasasına bağlı Özel Eğitim Yönetmeliği tanımlar kabul etmiştir. Fakat bu durumda olan çocuğun önce doktor muayenesine konu olması ve ondan görme gücünden yoksundur diye rapor getirmesi gerekmektedir. Hâlbuki Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümünde yapılan çeşitli inceleme ve araştırmalar bu konuda tıp mensuplarının tutum ve uygulamalarında önemli değişkenlikler olduğunu ortaya koymuştur. Bazıları sadece parmak saydırmakla yetinmektedir. Başkaları iki gözde tüm körlüğü ölçüt olarak kullanırken bazıları da az görenlerden de daha elverişli durumdadır.

2. Özür tanımlarına askerlik hizmetleri açısından da gerek vardır. Bu amaç için tanımın, özel eğitim için gerekli olandan bazı yönlerde farklılık göstermesi gerekli olabilir. Fakat zorunlu askerlik hizmetlerinde kimlerin geri hizmetlerinde kullanılması kimlerin bu yükümlülüğünden uzak tutulmaları gerekeceğini ancak özür tanımları ve bunlara göre yapılacak ölçmeler belirleyebilir. Nitekim bunu düzenleyen yasa ve yönetmelikler de, teşhisi yetkili tıp kurum ve personeline bırakmakla beraber görme, işitme ve öteki beden özellikleri ve yeterlikleri açısından açık ve kesin tanım ve ölçütler vermiştir.

3. Sayım açısından da tanım zorunludur. Özel eğitime ve ilişkili sosyal hizmetlere ihtiyaçları olanların güvenilebilir sayılarının bulunması, yeterli tanıma dayanan teşhisle mümkündür. Bugüne kadar yapıla geldiği gibi, nüfus sayımı sırasında gelişmiş gözlem ya da sayılanın beyanına dayanılarak yapılan sakat ve sakatlık sayımları güvenilir olmaktan çok uzaktır. Ancak yurdun çeşitli coğrafi bölgelerini içine alacak yeterli bir örnekleme üzerinden yapılacak tarama ve bilimsel ölçülere dayanan tespit ve teşhisler yoluyla inanılması doğru olabilecek sayılar elde edilir. Buysa sakatlıkların yasa ve yönetmelikler içine alınmış tanımlarının varlığı ile mümkündür.

4. Her toplumda sakat ve güçsüzlere dönük çeşitli sosyal hizmetler, yardımlar, bağışıklıklar vardır. Bizdeki iki ilginç örnek gelir vergisi bağışıklığı ile İş Yasasına bağlı özel yönetmeliğin sağladığı iş verme zorunluluğudur. Gelir vergisini düzenleyen yasa belirli özürleri olan ya da bu duruma düşenlerin

cretlerinden gelir vergisi kesilmemesini kabul etmiştir. Yalnız zrn varlığı ve derecesinin belirlenmesini tıp yetkilisinin raporuna bırakmıştır. Daha önce, birinci madde de belirtildiği gibi, tıp yetkililerinin ortakcıl olarak kullandığı yasa ve yönetmeliğe dayalı tanımları yoktur. Uygulamada büyük değişkenlik vardır. (Enç, 1972, s.174)

Dönemin 1475 Sayılı İş Kanununun sakat ve eski tutukluların zorunlu istihdamını belirleyen yönetmelik ve uygulaması da bu açıdan oldukça ilgi çekicidir. Yönetmelik olanaklarından yararlanabilecekleri çalışma gücünün en az yüzde 50 sini en çok yüzde 80 ini yitirenler diye tanımlamaktadır. Bu tür kapsamlı tek bir tanım işitme gücünü, ya da bir kol veya bacağını yitiren kişi bazı örneklerle durumu daha iyi belirtmek mümkün olabilir: görme, ya da işitme gücünü, ya da bir kol veya bacağını yitiren kişi bazı işleri yapabilme açısından tüm güçsüzlüğe düşebilir. Görmeyen kişi resim, çizim ve her şeyden önce görme gücüne dayanan işleri yapamayacak duruma girmiştir. Bu çeşit açısından yönetmelik kapsamı dışında kalır. Öte yandan işitme gücünü tüm yitirensel telefon santralciiliği açısından çalışma gücünü tüm yitirmiştir. Buna karşılık gremeyenin ikinci isi öğrenip yapabilme yönünden pek az kaybı vardır. Sağırsa, kr, yönetmelik dışı bırakan konuda pek bir şey kaybetmiş sayılmaz. Her iki tür zrde de iki zrl de hem çalışma kayıpları yüzünden hem de çalışma kayıpları söz konusu olmadığından tüzük hükümleri dışında kalacaklardır.

Enç'e göre konunun karışıklığı artıran başka bir yanı da şudur: Çalışma gücü kaybının derecesinin belirlenmesi tıp bilim yetkililerine bırakılmıştır. Hangi zrn ne gibi işlerde ne oranda iş gücü kaybına sebep olabileceğini kestirecek durumda olmayan tıp yetkilisi ya tamamen kişisel anlayış ve kanılarına uyan bir olgu kullanmaktadır, ya da özür derecesi ile iş gücü kaybını biri birine karıştırmaktadır. Böylece tüm kr, görme gücünü tüm yitirdiği için tüzük olanaklarından yararlanamamaktadır. Buna karşılık görme gücünün yarısından azını yitirmeyen yararlanabilecektir. Böyle bir uygulama ise yasanın temel amacının tamamen karşıtı bir durum yaratacaktır (Enç, 1972, s.175).

2.2.1.2) Yasa, Yönetmelik ve programlar sorunu

Türkiye de, 1926 yılında 743 sayılı Türk Medeni Kanunu kabul edilmesiyle özürlülere bakış açısı değişmiştir. Bu Kanunun 264. maddesi gereğince "ana ve babaların çocuğu yetiştirmekle ve çocuğu sakat veya zihinsel özürlü ise durumuna göre yetiştirilmesi ile sorumludur. 1926 yılında yürürlüğe giren 818 sayılı Borçlar Kanunu'na göre görme engelliler ile ilgili hükümler içermektedir. Belirtilen kanuna göre; İmza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olması gereklidir. Görme engellilerin imzaları, kendileri tarafından onaylanmadıkça kabul edilemez(m.14). 1949 yılında çıkarılan “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Yasası” ile yatılı özel eğitim kurumları için yasal koşullar hazırlanmıştır.

1940'lı yıllara kadar direk özel eğitime muhtaç çocukların eğitimiyle ilgili kanun ve yönetmelikler bulunmamaktadır. 1940 yılından itibaren özel eğitime muhtaç çocuklarla ilgili kanun ve yönetmelikler çıkarılmaya başlanmıştır.

1948 yılında Suna Kan ve İdil Biret'in özel olarak yetiştirmelerine yönelik bir kanun çıkarılmıştır. 1949 yılında Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu, 1956 yılında da güzel sanatlar alanında fevkalade yeteneği olan kişilerin özel olarak yetiştirmelerinin sağlanması için 6660 sayılı kanun çıkarılmıştır (Özsoy, 1983, s.391).

1950 yılına kadar özel eğitim hizmetleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak yürütülmüştür. 9 Ağustos 1951 tarih ve 5822 sayılı kanun ile özel eğitim hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve örgün eğitim kurumları arasında yer almıştır. Bu nedenle 1950 yılı özel eğitim hizmetleri açısından dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

1961 Anayasasına ilk defa özel eğitime muhtaç çocuklar ve eğitimleri ile ilgili bir hüküm konulmuştur. 1961 Anayasasının 50. maddesinde "... Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin yüksek öğrenim derecesine kadar çıkmalarını sağlamak amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanların topluma yararlı kılacak

tedbirleri alır" denilmiştir. Bu hüküm 1982 Anayasasının 42. maddesinde de yer almıştır.

5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu çıkarılmış ve bu kanun, özel eğitim kurumlarının yerlerine netlik kazandırmıştır. Kanunun 6. maddesinde özel eğitime muhtaç çocuklar için açılacak okul ve sınıflar mecburi ilköğretim kurumları arasında sayılmıştır. 12. maddesinde de "Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır" hükmü bulunmaktadır. Buna göre ilköğretim kurumları özel eğitime muhtaç çocukların özür ve özelliklerine bağlı olarak onlara eğitim-öğretim hizmeti vermekle yükümlü bulunmaktadır.

14.6.1973 tarihinde çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 22. maddesinde, 6-14 yaşlar arasındaki kız erkek tüm vatandaşlara ilköğretimin zorunlu olduğu ve Devlet okullarında parasız olduğu belirtilmektedir. Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerinden birisi de "imkân ve fırsat eşitliği" ilkesidir. "Bu ilkeye bağlı olarak özel eğitim ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için tedbirler alınır" ifadesi yer almaktadır. Bu hükme göre özürlü-normal ayrımı yapılmaksızın tüm vatandaşlar ilköğretim kurumlarından yararlanma hakkına sahip bulunmaktadır ve Devlet bu imkânı sağlamakla yükümlü kılınmıştır.

1960 dan sonraki birkaç yıl özel eğitimde planlama, mevzuat ve personel yetiştirme alanlarında önemli gelişmelere tanık olmuştur.

Milli Eğitimin bütün aşama ve yönlerinde ihtiyaç duyulan geliştirme ve planlamayı gerçekleştirip Yedinci Milli Eğitim şurasına sunmak için çeşitli hazırlık komiteleri kurulmuştu. Bunlardan ilköğretimle ilgili olanı, Özel eğitim planlaması için de küçük bir alt komite görevlendirmişti. Bu münasebetle şu hususa da kısaca değinmek yararlı olur : ilk kez 1954 yılında toplanan Beşinci Milli Eğitim şurası özellikle ilköğretimin geliştirilmesi sorunu üzerinde durmuştur. İlk kez bununla ilgili olarak şurada Özel Eğitim konusuna eğilecek özel bir komisyon kurulmuş ve sunulan öneriler Şuraca benimsenmişti. Alt

komitenin hazırladığı on yıllık özel eğitimi geliştirme planlarında Beşinci Şura önerilerinden de yararlanılmıştır. (Enç, 1972, s.31)

Enç’inde bahsettiği Beşinci Milli Eğitim şurasında Özel Eğitim ile ilgili kararlar ise şunlardır:

5-14 Şubat 1953 tarihleri arasında yapılan V. Milli Eğitim Şurasında özel eğitime muhtaç çocuklar ve eğitimleri ile ilgili olarak aşağıdaki kararlar alınmıştır (T.C. Maarif Vekâleti, 1954, s.214)

Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocuklar:

I. Sosyal yönden:

1. Ana ve babası belli olmayıp sokağa düşmüş olanlar,
2. Anası, babası kayıp veya ölü olması yüzünden sokağa düşmüş olanlar,
3. Ana ve babasından her ikisi veya birisi olup ta sokağa düşmüş olanlar,
4. Ana ve babasından her ikisi veya birisi olup da bunlarla beraber yaşamaları ruhi ve ahlaki gelişmeleri için açık bir tehlike teşkil edenler,
5. Ana ve babasından her ikisi veya birisi olup da bunların sarıh fakrı halleri dolayısıyla gelişmeleri için asgari bakımlarını sağlayamayacak durumda olanlar,
6. Medeni kanunun 273'üncü maddesi şümulüne girdiği halde yukarıda belirtilen gruplar dışında kalanlar,
7. Muhtelif sebepler dolayısıyla muvakkaten korunması gereken çocuklar, (velisinin hapishaneye, hastaneye düşmesi, yangın ve sel felaketleri gibi).

II. Bedence özürlü ve hasta olanlar:

1. Görmeyen ve az görenler,
2. İşitmeyen ve az işitenler,

Kemik, adale ve sinir sisteminde normal eğitimi takibe engel olan özür ve hastalığı bulunan çocuklar (felçli, kalp hastalıklı, kekeme, ortopedik sakatlıkları olan çocuklar gibi).

3. Vücut gelişimi bakımından tabip raporu ile özel eğitim ve ihtimama muhtaç olduğu tespit olunan çocuklar.

III. Zihin kabiliyetleri bakımından normalden ayrılan çocuklar:

1. Geri zekâlılar (hayattan boyunca hususi müesseselerde kalmaları zaruri olanlar hariç).

2. Üstün zekâlı ve istidatlı çocuklar.

IV. Eğitimi zor çocuklar:

(Hırsızlığı, yalancılığı, kumarı, okuldan evden ve işten kaçmayı, kavgacılığı, kırıncılığı, gaddarlığı, isyankârlığı, içki ve uyuşturucu maddeler kullanmayı, cinsi sapıklıkları, inzivayı seven ve aşırı çekingenlikleri, kötü ve anti sosyal davranışları gibi halleri itiyat edinmiş olanlarla psikopat olan çocuklar).

V. Suça yönelmiş ve suçlu çocuklar.

VI. Psikozlu veya psikonevrozlu çocuklardan ibarettir.

1. Okulöncesi korumaya ve özel eğitime muhtaç çocuklar:

a. Okulöncesi eğitime tabi tutulması lüzumlu görülenler (görmeyenler, işitmeyenler ve geri zekâlılar gibi) Milli Eğitim Vekaletince açılan müesseselere tevdi edilirler,

b. Sağlık Vekâleti, Belediye veya özel müesseseler tarafından idare edilen korumaya ve özel eğitime muhtaç çocuklara ait okulöncesi kurumlarının eğitim ve öğretim işlerinin organize edilmesi ve kontrolünde Milli Eğitim Vekaleti gereken sorumluluğu yüklenir.

2. Bu konuları gerçekleştirecek teşkilatın planlaştırılması.

A. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç olacak çocukların eğitim ve öğretim işlerini tedvir etmek üzere Milli Eğitim Vekâletine bağlı diğer Vekâletlerin alakalı daireleri ile işbirliği yapan bir Umum Müdürlük kurulur. Bu Umum Müdürlüğün vazifeleri ve salâhiyetleri aşağıda sıralanmıştır:

a. Korumaya ve özel eğitime muhtaç çocukların tespiti ve sayısı, yerleştirilmesi ile alakalı çalışmaları idare eder.

- b. Bu alanda lüzumlu tetkik ve araştırmalar yapar.
 - c. Bu iş için lüzumlu olan yetiştirilmesi hususunda Vekâletin ilgili daireleri ile işbirliği yapar.
 - d. korunmaya ve özel eğitime tabi çocuklardan bakımı, yetiştirilmesi, iş güç sahibi kılınmaları bakımından ilgili Vekâletlerle iş birliği sağlar, bu işbirliğinin tahakkuku için bir nizamname yapar.
 - e. Düzenlenecek nizamname hükümlerine göre bu saha ile ilgili ve gayesi çocuk koruma olan müessese mümessilleri, mütehassıslar ve Vekâlet müesseselerinden mürekkep bir istişare kurulunun vermiş olduğu kararları uygulamaya çalışır.
 - f. Umum Müdürlük gerek koruma gerekse mevzuu tanıtmak ve halkı aydınlatmak hususunda yayınlar, sergi vesaire gibi her türlü vasıtalarından faydalanır. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocuklara ait müesseseleri kurar, idarelerini tanzim ve teftiş eder.
 - g. Çocuk koruma ve yetiştirme işi ile meşgul olacak özel teşekküllerin kurulmasını teşvik eder ve bunlar arasında çeşitli yönlerden iş birliği sağlar.
- B. Merkezdeki Umum Müdürlük aşağıdaki şubeleri ihtiva eder:
- a. Sosyal yönden korunmaya muhtaç çocuk şubesi,
 - b. Beden ve ruh arızaları dolayısıyla korunma ve özel eğitime muhtaç çocuklar şubesi,
 - c. Korunma ve özel eğitim ile ilgili ilmi araştırmalar tanı, teşhis, istatistik ve propaganda şubesi,
 - d. Personel ve hesap işleri şubesi.
- C. Merkezdeki teşkilata mütenazır olarak il Milli eğitim Müdürlüklerinde korunmaya ve özel muhtaç çocukların bulunması teşhisi ve tasnifleri ilgili kurumlara yerleştirilmesi ve il dahilinde ki bunlarla ilgili bütün işleri yönetmek üzere bir çocuk koruma bürosu teşkil olunur.

D. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocukların yukarıda yapılan tasnifleri mütenazır okul ve müesseseleri şunlardır.

a. Müşahede, teşhis ve barındırma istasyonları (bu istasyonlar ihtiyaca göre il merkezlerinde veya büyük ilçelerde kurulabilir İstasyonların tesisi ve idaresi ile Milli Eğitim Vekaleti vazifelidir. Bu istasyonlara 018 yaşının sonuna kadar çocuklar alınır, istasyonlara alınan çocuklar, buralarda en fazla bir ay kalabilirler).

b. Okul öncesi çocukların korunması ile ilgili müesseseler (kreşler, ana okulları: Kreşlere, iki yaşını dolduruncaya kadar olan çocuklar alınır. Kreşlerin Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti, iş kanunu hükümlerine göre ilgili müesseseler, belediyeler hususi şahıslar ve hayır müesseseleri açar). Üç yaşla ilköğrenim çağı arasında olan çocuklar, Milli Eğitim Vekâletinin, iş kanunu hükümlerine göre müesseseler, belediyeler, hususi şahıslar ve hayır müesseselerinin açtığı, anaokullarına yerleştirilirler.

Kreşlerin kontrolünü Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti, anaokullarının kontrolünü Milli Eğitim Vekâleti yapar.

c. Yetiştirme yurtları:

(Yetiştirme yurtları Milli eğitim Vekâleti tarafından kurulur ve idare edilir. Yetiştirme yurtları yaş, cinsiyet, temsil ettikleri problem esasına göre tasnife tabi tutularak kurulurlar. Bu müesseseler aynı zamanda talimatnamesi ile esasları tespit edilmiş şartlara haiz aileler nezdinde isteklerine binaen yerleştirmeler yapar ve takip eder. Bu yurtlarda Öğretim ve eğitimleri tamamlanmış olan gençleri tespit edilecek kabiliyetlerine ve mahalli şartlara uygun şekilde işe hazırlama, iş kurma, işine yerleştirme ve takip etme işleri ile meşgul olacak tedbirleri alır. Bu hususta Çalışma Vekâleti İş Bulma bürosu ve ilgili daire ve müesseselerle işbirliği yapar).

d. Bedence arızalıları:

(Görmeyenler, az görenler, işitmeyenler, az işitenler, ortopedik özürlüler ve beden gelişimi bakımından tabip raporu ile ihtimama muhtaç çocuklardan okula devam edemeyen çocuklar için gezici öğretmenler, hastanelerde özel

sınıflar ve hastane okulları, normal okullarda özel sınıflar, müstakil özel okullar, konuşma sakatlıklarını düzeltme klinikleri açılır).

e. Zekâca normalden ayrılan çocuklar için kurulacak olan müesseseler.

Zekâ ve kabiliyet itibariyle normalden çok üstün olanlar memleket iç ve dışında özel sınıflar, okullar veya bilinen diğer tedbirlerle yetiştirilirler.

Zekâca normalin altında olanlar için özel sınıflar ve özel okullar kurulur.

Oliogofeni vakaları için açılacak devamlı bakım yurtları Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâletince kurulur ve yönetilir.

f. Eğitimi zor psikozlu ve psikonevrozlu çocuklar için kurulacak müesseseler:

Milli Eğitim Vekâleti tarafından açılacak olan çocuk rehberlik klinikleri, Sağlık Vekâleti tarafından açılacak olan hastanelerde çocuk psikiyatri klinikleri, çocuk psikiyatri koğuşları.

Suçlu çocuklar için kurulacak müesseseler:

Çocuk mahkemeleri ve ıslahhaneleri, Adalet Vekâletince açılır. Sağlık, eğitim-öğretim işleri ile ilgili Vekâletler tarafından organize ve kontrol edilir.

3. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocuklar mecburi öğrenime tabidirler.

4. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocukların toplanması, kayıt ve kabul işleri:

a. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocuklar, muhtarlar, Milli Eğitim mensupları, zabıta, içtimaî teşekküller, hastane, doktor, sağlık memurları ve yetiştirme yurtlarının istasyonlarının sosyal yardım personeli ve diğer vatandaşlar tarafından ibra edilir.

b. İbra edilen çocuklar istasyonu bulunan merkezlerde istasyonun psikolog, psikiyatri, doktor ve müdüründen mürekkep bir heyet tarafından bu çocukların durumu etraflı bir incelemeye tabi tutularak mahkeme karan olmak üzere ilgili müesseselere sevk edilir.

c. İstasyonu ve yurdu bulunmayan yerlerde çocukların mahkemeye sevk işleri çocuk büroları ve Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yapılır.

d. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocuklar istasyonlarda yurt, özel sınıf ve okullara sevk edilirken bu kurumların önceden tespit edilen çocuk ve personel kadrosu zorlanmayacaktır.

e. Korunmaya tabi tutularak müesseseler alınmış bulunan çocukların durumlarında olacak müspet değişiklikler dolayısıyla bu kabil çocuklar yine mahkeme kararıyla yurtlardan çıkarılarak ailelerine iade edilirler.

5. Korunmaya ve özel eğitime muhtaç çocuklar için açılan müesseselerde çalışacak personel:

Personel iki şekilde yetiştirilir:

a. Mütahassısların üniversitelerde, eğitim enstitülerinde, muadili yabancı üniversitelerde yetiştirilmesi.

b. İş başında çalışmakta olanlar (iş başında kurs, üniversite ve eğitim enstitülerinde yaz kursları açmak, yetiştirici müdür ve müfettişler vasıtasıyla grup halinde yabancı memleketlerde muadili müesseseleri ziyaret ve tetkikler yapmak suretiyle yetiştirilirler).

İş başında yetiştirmeye bir örnek olmak üzere İstanbul Üniversitesi doçentlerinden Bayan Refia Şemin'in komisyonumuza tevdi ettiği rapor incelenmiş ve umumi heyete arzı uygun görülmüştür.

6. Bu saha için lüzumlu olan personel nevileri şunlardır:

a. Merkez ve taşra teşkilatı, istasyon, okul ve yetiştirme yurtları için bilgili ve tecrübeli idareciler,

b. Gezici öğretmenler ve özel sınıflar için öğretmenler,

c. Bu sahada açılmış müesseseleri teftiş, marakaba ve geliştirilmesi ile meşgul olacak müfettişler,

d. Okul psikologu, çocuk psikiyatri,

e. Çocuğu sokakta, ailede ve müesseselerde takip edecek sosyal yardımcılar,

f. Sınıf öğretmeninden başka rehber öğretmenler,

g. Tıp doktoru, hemşiresi ve hasta bakıcısı,

- h. Grup eğitimcileri,
- i. Sanat ve maharet öğretmenleri, (ziraat, beden, müzik, resim-iş Öğretmenleri ve usta öğreticileri gibi).
- j. Konuşma bozukluklarının düzeltmekle ilgili mütehassıslar,
- k. Müesseselerin ihtiyaç ve çalışma özelliklerine göre muhasebeci katip, ambar memuru, şoför ve diğer hizmetliler, Müesseselerin hususiyetlerine göre lüzumlu meslek rehberleri. Bu müesseselerde çalışan elemanların maaş ve ücret durumları işlerinin ağırlığı nispetinde üstün derecelerle teminat altına alınmalı. Bu cümleden olarak ikametgâh tahsisi, yirmi yılda tekaütlüğü talep etme hakkı, bir üst derece maaş ve tazminat verilmesi, bir yılda 13 maaş verilmesi gibi tatmin edici ve işe bağlayıcı tedbirler alınmalıdır.

7. Kadro:

Bu müesseselerde çalışan maaşlı ve ücretli personelin lüzumlu kadroları her yıl Milli Eğitim Vekâletince ihtiyaca göre düzenlenecek bir cetvel halinde Milli Eğitim bütçesine konur.

Bu saha için açılacak olan yurt, okul ve müesseselerin personel kadroları bu müesseselerin mesailerinin çeşitli, hususiyet ve maiyetine göre Milli Eğitim Vekâletince tain ve tespit olunur.

8. Mali Kaynaklar:

Bu sahada yetiştirilecek çocukların eğitim ve öğretim masrafları normal okullardaki çocukların yıllık eğitim, öğretim masraflarından çok yüksektir. Bu masrafları karşılamak üzere İki ana kaynak mevzu bahis olabilir:

- a. Bu müesseselerin temel masraflarını karşılamak üzere korumaya ve özel eğitime muhtaç çocukların sayısı nispetinde, ilköğretim bütçesinde ödenek ayrılması,
- b. Aradaki farkı kapatmak üzere lüzumlu olan miktarın Milli Eğitim Vekaleti bütçesinden ve çocuk koruma işlerine tahsis edilmiş evkaf gelirleri ile belediye ve özel idarelerden ayrılacak paralar, bağışlar ve çeşitli bayramlarda (23 Nisan, 19 Mayıs Milli Eğitim Gençlik ve Spor bayramında) toplanacak paralar ve Sağlık

Vekaleti bütçesine konacak tahsisattan özel eğitime muhtaç çocuklar için ayrılacak hisseler.

Çeşitli kaynaklardan temin edilecek bu paralar bir merkezde toplanmalı, paralar gelecek yıla devredilmeli ve bir fon da teşkil edilerek Milli Eğitim Vekâleti tarafından sarfına ve kontrolüne imkân verilmeli.

Çocukları koruma kanununa esas olacak prensipler:

1. Kanunun esas hedefi; çocukların sağlıklarını muhafaza etmeleri, yönelmemeleri ve mücrim çocuklar olmamaları için yapılacak hizmetleri, vazifeleri ve kurulacak teşkilatı belirlemek olmalıdır. Başka bir ifade ile kanunun tanziminde, gayretlerin koruma sahasında teksif edilmiş olmasına önem verilmelidir.
2. Çocuk korunma meselesi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Kanun, okul içinde ve dışında, aile ve çeşitli müesseselerdeki çocuk koruma problemlerini ihtiva etmeli, özel eğitime muhtaç çocuklara ait hizmetleri de içine almalıdır.
3. Çocukları koruma hizmetleri çocuk doğmadan başlar, 18 yaşın sonuna kadar ve çocuk iş gücü sahibi kadar devam eder.

Bu hizmetler içinde çocuk korunması ile ilgili (anne hıfzıssıhhası, annelere çeşitli yardımlar, evlenme muayenelerinin ciddi surette yapılması, evlat edinme işlerinin tanzimi, iş kanununun çocuklarla ilgili maddelerinin iş yerlerinde kontrolü, çocukların tatillerde kamplaşmaları, okullarda gıdalandırılmaları, giyim ve ders levazımının temini, çocukların maddi ve manevi sağlıklarının nezaret ve muhafazası, çocuk kütüphaneleri ve kulüpleri tesisi, çocukları zararlı yayımlardan korumak, ayrı çocuk prevantorium ve sanatoriumlarının kurulması, dilenci çocukların, beslenme ve evlatlık namı altında edilen çocukların kurtarılmaları, 18 yaşından genç kızların ayartılmalarını önlemek, erkek çocukların kötü yollara sevk edilmelerine engel olmak, mevkuf çocuk, ıslahhaneye giren çocuk, bu yerlerden çıkan çocuklarla, yaşı dolayısıyla mahkûm olmamış suçlu çocukların nezaret, eğitim ve iş gücü sahibi edilmeleri) gibi hizmetler de dâhildir.

4. Çocuk korumanın (bugün çeşitli kanunlarla, Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal yardım, Adliye, Çalışma ve iç işleri Vekâletleri ile belediye, özel idare, köy muhtarlıkları) arasında dağılmış olan hizmetlerin mümkün olduğu kadar bir elden

idaresini temin maksadıyla, bir vekâlette ve bir teşkilat altında toplanması temin edilmeli, vekâletler, belediyeler ve sair teşekküllerle, cemiyetler arasında işbirliğinin nasıl sağlanacağı tasrih edilmeli ve her makamın vazife ve salâhiyetleri iyice belirtilmelidir.

5. Çalışma alını 3. maddede belirtilmiş olan hizmetlerin ifası için, Milli Eğitim Vekâletine bağlı, bir umum müdürlük kurulmalı. Bu umum müdürlüğün illerde bir (çocuk koruma dairesi) ve çeşidi mahallelerde, mıntikalarda (Çocuk koruma büroları) bu bürolar emrinde sağlık personeli ve sosyal yardımcıları bulunur. Ayrıca her ilçede çocuk koruma büroları vardır.

Özel eğitime muhtaç çocukların nezaret, eğitim ve yardım işleri, bu çocuklara ait müesseselerin kurulması, işletilmesi ve murakabesi ile bu teşkilat vazifelidir.

Geri ve üstün zekâlı çocuklarla istidatlı çocukların tespiti ve bu çocukların özel bir ihtimamla yetiştirilmeleri kanun hükümleri ile teminat altına alınmalıdır.

6. Sosyal yardım ve çocukların koruma işleri ile meşgul cemiyetlerin faaliyetlerini birleştirmek, gelir kaynaklarını tanzim ve çalışmalarını programlaştırmak üzere aralarına ilgili Vekâletler ve belediyelerin de katılacağı bir birlik kurulmalıdır.

7. Çocuk koruma hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için kuvvetli ve daimi gelir kaynakları olmalı, bütçelere konan paralar bir merkezde toplanmalı, bu paralar gelecek yıla devredilmeli ve bir fon teşkil edilmelidir.

Koruma faaliyetinin hatıra gelen gelir kaynakları şunlardır:

- a. Çocuk koruma işlerine tahsis edilmiş evkaf gelirleri,
- b. 23 nisan piyango hasılatının çocuk koruma işlerine tahsisi,
- c. 19 Mayıs gençlik ve spor bayramı gösterilerinin paralı yapmak suretiyle elde edilecek gelir,
- d. Belediye ve özel idare bütçelerinden ayrılacak paralar,
- e. Bağışlar,
- f. Yardım cemiyetleri birliği eliyle temin edilecek gelirler,

g. Kanun mucibince ilgili vekaletler bütçelerine konacak tahsisat.

8. Çocuk koruma müesseseleri kurulurken, Devlet elindeki arazi, bina, eşya ve malzemenin bu hizmetlere parasız tahsisi, bu maksatla yurda girmesi zaruri olan malzeme ve vasıtaların gümrük resimlerinden muafiyeti hükümlere bağlanmalıdır.

9. Bu kanun ile çocuk meselelerinin propagandası, yayım işleri ve istatistik faaliyeti ile meşgul olmak üzere merkez çocuk koruma teşkilatına bağlı bir (propaganda, yayım ve istatistik bürosu) ile çocuklara tatbik edilecek çeşitli testlerin ve incelemelerin değerlendirilmesi ve ailelerin başvuracakları (eğitsel danışma odalarının) faaliyetini idare edecek bir (merkez eğitim bürosu) kurulmalıdır.

10. Felaket, kıtlık ve harp zamanlarında, yardım sırasının çocuğa ait bulunduğu belirtilmelidir.

11. Çocuklar tarafından işlenen cümlelerle çocuklara karşı işlenen cürümlerin herhangi bir şekilde yayımı bu kanunla yasak edilmelidir.

12. Çocukları koruma işlerinde çalışacak personelin yetiştirilmeleri, manen ve maddeten terfihi, esaslı hükümlere bağlanmış olmalıdır. Bu sahada çalışacak personelden en iyilerinin temini ve çalışanların terfihi için ayrı kadroları da alınmış bulunmalıdır.

Demokratik rejimlerde benimsenen sosyal devletçilik ve temel ilkelere saygınlık ilkesi özürölüler için yeni olanaklar sağlamaya çalışmışsa da henüz istenilen düzeye ulaştırılamamıştır. Bu konu çıkan yasalar incelenirse daha çok açıklık kazanacaktır (İleri, 1977, s.23).

Mevzuatta çelişen, aksayan, açık kalan unsurlar vardır. İlköğretim ve Eğitim Kanununda görüldüğü gibi özel eğitime muhtaç çocukların eğitim-öğretim görmeleri, bunlar için okul ve sınıflar açılması zorunludur.

Ancak bu okul, kurum ve sınıflara personel yetiştirilmesi, ödenek ayrılması hakkında herhangi bir özel hüküm bulunmamaktadır. Bu yüzden bazı problemler doğmaktadır. Bir yandan bu okul ve kurumlar ilköğretim kurumu sayılırken, binaların yapım ve onarımı normal ilkokullar gibi işlem görmemektedir. Çünkü ödenekleri Bakanlıktan ayrıca gitmektedir. Bu yüzden valilikler bunların her türlü

gider ihtiyacını Bakanlıktan beklemektedir. (Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu 1973,s.63)

Bu münasebetle 222 sayılı yasaya da değinmek zorundayız. Enç 222 sayılı yasanın dönemi içindeki öneminden şu şekilde bahsetmektedir.

Bu yasa yürürlüğe girinceye kadar kurulup geliştirilen özel eğitim kurum ve hizmetleri öncelikle 6972 sayılı yasa ile geliştirilen 5457 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar yasasına dayanıyordu. 6972 sayılı yasa özel eğitim açısından sınırlayıcıdır. Özel eğitime muhtaç olan çocuklara tümünü değil, ancak korunmaya muhtaç olup ta özel eğitime ihtiyaç gösteren vakaları kapsamı öngörülmüştü. 222 sayılı yasa ise bu acıdan Milli Eğitim Bakanlığının görev ve sorumluluklaşma açıklık getirmiştir. Hiç değilse zorunlu öğrenim aşamasında özel eğitime muhtaç olanlara da düzgülü çocuklar için sağlanacak hizmetlere paralel eğitim olanakları sağlama yükümlülüğünü getirmiştir. Buna ek olarak 222 sayılı yasa bütçeden zorunlu öğrenim için ayrılması gereken ödenek durumunu da hükme bağlayıp, uygulamanın ihtiyaç göstereceği mali kaynakları sağlama bağlamıştı. Böylece uygulamanın kaynak yetersizliğinden aksamaması gerekirdi (Enç 1972, s.31).

Birkaç yıl sonra hazırlanıp yürürlüğe giren, bu yasaya bağlı özel eğitim yönetmeliği de, bu yükümlülüğün nasıl yerine getirileceği konusundaki ayrıntı ve teknikleri hükümlere bağlamıştır.

Özel Eğitimle ilgili mevzuat konusunda 1961 Anayasa'sı üzerinde de biraz durmak zorundayız. Dünya Ulusları anayasadan içinde özel eğitim hizmetine açıkça değinen pek az anayasa var. 1961 Anayasa'mız özel eğitim hizmetlerinin devletçe gereği gibi yerine getirilmesi zorunlu olan bir kamu hizmeti olarak benimsenmektedir. Bunun önemi şu noktada toplanır; özel eğitim hizmetleri başından beri çoğu Batı memleketlerinde de özel gönüllü kuruluşlara ilgileneceği bir hayır ve sosyal yardım hizmeti olarak kurulup gelişmiştir. Bazı memleketler de bu tutumda önemli bir gelişme ve değişme de olmamıştır. Buna karşılık yurdumuzda özel eğitim hizmetlerinin devletin yüklenmesi gereken bir kamu

hizmeti olduğunun benimsenmesi ileri bir görüş ve sorumluluk duygusunu yansıtmaktadır (Enç, 1972, s.32).

Enç Görme Özürlüler adlı eserinde 1950 yılından beri özel eğitimle ilgili çeşitli yasalar ve yönetmelikler geliştirildiğine değiniyor. Bunlar gerekli kurum ve hizmetlerinin oluşmasında yararlı olduğundan bahsediyor. Bununla beraber bu süre içindeki uygulamalar yasa ve programlar açısından bazı açık noktaların bulunduğunu da ortaya çıktığını söylüyor ve bu eksikleri şöyle sıralıyor:

1. Özel eğitimin her dalı için, çeşitli uzunlukta okul öncesi öğretim zorunludur. 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç çocuklar yasası 0-6 yaş arasındakilerin korunma, bakım ve eğitimlerini Sağlık Bakanlığına bırakmıştır. Bu yüzden Yetiştirme Yurdu niteliği de eklenen özel eğitim yatılı kurumlarında, Sağlık Bakanlığı ile işbirliği Yapılarak okul öncesi eğitimi olanakları sağlanamamıştır. 222 Sayılı Yasa da deney ve örnek niteliğinde olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığında anaokulu açmak görev ve yetkisi tanınmıştır. Yalnız bu hizmetin özel eğitim kurumları için gerekli ve zorunlu olduğunu belirten bir hüküm yoktur. Bunun eklenmesi çok yararlı olabilir.

2. Özel Eğitim okul ve hizmetlerinin süresi ve sonu da yukarıdaki iki yasa gereklerine göre düzenlenmiştir. 222 Sayılı Yasa zorunlu öğretimin sonunu on dört yaşının sonu olarak belirler. 6972 Sayılı Yasa ise on sekiz yaş sonuna kadar korumayı benimsemektedir. Ancak bu yasanın zorlanması yoluyla bütün özel eğitim konusu olması gerekenlerin on sekiz sonuna kadar eğitim süreci içinde tutulması olanağı bazı hallerde sağlanabilmektedir. Hâlbuki özel eğitim kurumlarına balsama ve bitiş sınırlarının düzgülünden daha uzun tutulması; bu noktanın yasalarda duru olarak, belirlenmesi yararlı olur.

3. Eğitim ve öğretimlerini düzgülü ilk ve orta dereceli okullarda sürdüren öğrencilerin özel araç ve gereç ihtiyaçlarının karşılanması hemen hemen tamamen kendi çaba ve teşebbüslerine bırakılmış bulunmaktadır. Görme özürlü olan bir lise öğrencisinin kabartma kitap, şeride alınmış kitap, kabartma ve düzgülü daktilo gibi ihtiyaçlarını karşılaması çok zor olmaktadır. Bazı vakaların ihtiyaçlarını kişilerin ya da sosyal yardım derneklerinin karşılaması biçiminde çözümler

bulunabilmektedir. Yalnız bu yeterli ve doyurucu bir yol değildir. Batı memleketlerinde bu gibi özel araç ve gereçler devletçe karşılıksız olarak sağlanmaktadır. Bizde de bu biçimde yasal tedbirlere ihtiyaç vardır.

4. İş Kanunu ve yirmi beşinci maddesine bağlı yönetmelik sakatların istihdamı ile ilgili bazı kolaylıklar sağlamıştır. Fakat bu yasa sakatların rehabilitasyonu konusunda ne Çalışma Bakanlığında ne de başka bir mercie görev ve sorumluluk yüklememektedir. Bu yüzden hiç bir iş öğretim ve eğitimi görmemiş sakat "işçiyi, işverenin üstüne yüklemek gibi, çeşitli olumsuz uygulamalara yol açabilecek bir durumdur.

Ayrıca aynı yasanın yönetmeliğindeki sakat tanımının daha ilk adımda olumsuz uygulamalara yol açtığına da işaret etmiştik. İş gücü kaybı açısından Yapılacak tanımlama bu konuda yararsız hatta zararlıdır. Çünkü her sakat tipinin hiç bir iş gücü kaybı söz konusu olmadan yapabileceği işler vardır. Rehabilitasyonun ilk adımı da bu işlerin envanterini yaparak iş eğitimi buna dayatmaktır. Sonuç olarak yasa ve yönetmeliğindeki bu eksiğin giderilmesi gerekir.

Kanun yoluyla iş yerlerini bu tür yurttaşları istihdama zorlamak, bir açıdan iş veren direncini kırmakta yararlı olabilirdi. Fakat iş yerine aldığı şu veya bu türden sakatı, en verimli olarak hangi işlerde kullanabileceği konusunda bilgisi olmayan ve bu gibi işler için gerekli eğitimi sağlayacak durumda da bulunmayan iş veren sorumluluğunu bir tür kaçınılmaz sosyal yardım biçiminde uygulamaya koyuldu. Sakat işçiye gelip ücretini alması ve daha fazla ayak bağı olmamasını sağlamayı tercih ettiler. Gerçekte bu kaçınılmaz bir sonuçtu. Sakatlığına duygusal ve bedensel açıdan uyum sağlayamamış savaş sakatları da dahil yapacağı iş konusunda hiçbir hazırlığı olmayan kişileri pahalı makine ve tesislerin başına bırakıp üretime geçmelerini ummak ve istemek aşırı ve verimsiz bir iyimserlikten başka bir anlam taşımazdı.(Türkiye Körler Vakfı, 1978,s.22)

5. Bugün yürürlükte olan Milli Eğitim Bakanlığı örgüt ve hizmetlerini düzenleyen yürürlükteki yasada özel eğitim hizmetlerinin gerek merkez ve gerekse il örgütü aşamalarında nasıl Yapılacağına değinilmiş değildir. Milli

Eğitim örgütü için yeni ve daha yeterli bir örgüt yasasının tasarlandığı bu sıralarda bunun da dikkate alınması ve belirlenmesi yararlı olur. Özel Eğitim kurumlarının program ve yönetmelikleri çoğunlukla kurumlarca hazırlanıp Bakanlığa önerilmekte ve Talim ve Terbiye Kurulunca incelenerek sonuçlandırılmaktadır. Başka bir deyişle, bugünkü durumda bu kurum yetkili son aşamadır.

Her hangi türden bir okulun eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesinde bu tutum yeterli ve bilimsel olan bir yol değildir. Ayrıca kurul içinde özel eğitim konusunda yeterli ve yetkili hizmet olanakları da yoktur. Önerilen bir programı eleştirilip değerlendirilmesi ve sonuca bağlanabilmesi için, hiç değilse özel eğitim alanının gereklerini bilen meslek adamlarının bu işi yapması beklenir. Merkez Örgütünde program, yönetmelik ve yasa taslaklarının hazırlanmasında Aynı yoldan gidilmesi düşünülüyorsa, bu kurul da bir de özel eğitim bölümünün öngörülmesi gereklidir.

6. Bugün Büyük Millet Meclis'ine bir Sosyal Hizmetler Kurumu tasarısı sunulmuş bulunmaktadır. Böyle bir tasarının çeşitli biçim ve derecelerde sakatlanmış olan yurttaşlar için zorunlu olan bazı sosyal hizmet ve yardımları da kapsaması zorunluluğu vardır. Örneğin asgari geçim seviyesinde geliri olmayan ve çalışabilecek durum da da bulunmayanlar için bir geçim yardımı öngörülmelidir.

Öte yandan görme özürlü olanlardan öncelikle yaşlı olanlar ya da kendi başına dolaşamayanlar daima bir yardımcı ile birlikte seyahat etmek zorundadırlar. Gerek kent içi gerekse kentler arası taşıt araçlarında bu durumda olanların tek bir biletle seyahat olanağı sağlanmaktadır. Bu gibi hususlara da söz konusu taslağın kapsamı içine alınması yararı olur.

7. Sakat çocukların kötü kişilerce dilencilik yoluyla sömürüldüğü yurdumuz için de acı bir gerçektir. Ayıca bu gibi çocukların kendi ana babalarının bir tarafa kapatılıp herkesin gözünden ve bütün eğitim olanaklarından yoksun bırakıldığı da bilinmektedir.

Belediyeler kanununda dilenciliği yasaklayan bazı hükümler bulunmaktadır. Gereği gibi yürütülme bile bu hüküm öncelikle dilenenle

ilgilidir. Fakat bu çocukları ailelerinden belirli bir ücret karşılığı kiralayıp dilendirerek kazanılan ile ceplerini dolduran dilenci patronlarını kovuşturup cezalandıracak yeterli hükümlere de ihtiyaç vardır. Aynı durum sakat çocuğunu eğitimden yoksun bırakan ana babalar için de söz konusudur. Bu durumda olan çocukların sömürülmesi ve gelişimlerinin tehlikeye sokulmasının görüntüleri yalnız bunlar da değildir. Bu gibilerini yankesicilik, hırsızlık için yetiştirenler, sapık cinsel davranışlar için kiralayanlara da rastlanmaktadır.

Bu gibi uygulamaların sürüp gitmesini önleyecek ve ilgililerini gereği gibi cezalandırmak için de gerekli yasal tedbirlerin geliştirilmesi zoru vardır. Ancak bu gibi tedbirlerin geliştirilip uygulanması ile Anayasanın bu gibi çocuklar için tanıdığı eşit olanakları sağlayabilmiş oluruz. Ayrıca bu yasaların varlığı ve uygulanışı ile ancak insan kaynaklarımıza verdiğimiz değer ve önemin çağdaş uygarlık düzeyine eriştiğini gösterebiliriz (Enç, 1972, s.184-186)

Kısacası yurdumuzda özel eğitim hizmetlerinin sistemli ve sürekli olarak, genel eğitim hizmetlerine paralel biçimde gelişebilmesi için gerekli olan bütün hukuki dayanaklar gerçekleşmiştir. Bununla beraber 1960 dan bu yana uygulamalarda sağlanabilen gelişme pek de ümit ve cesaret verici bir nitelik taşımamaktadır. . Yapı, kurum, personelle ilgili olan bütün ayrıntıları önermiş olan on yıllık gelişme çoğu yönüyle kâğıt üzerinde kalmıştır. Bunun sonucu olarak gelişebilen özel eğitim olanakları, buna ihtiyacı olan çocuklarımızın ancak pek küçük bir yüzdesini içine alabilecek durumda kalmıştır. 1960 ‘dan beri özel eğitimin çeşitli dallarında ihtisas yapmak için dış memleketlere gidip dönen burslu öğrenciler, çeşitli nedenlerle bu hizmet dalında tutulamamış ve ihtisasları dışındaki işlerde çalışmak durumunda kalmışlardır. Yurt içinde kurulması öngörülen sürekli personel yetiştirme kaynakları ile ilgili pek az iş başlamıştır. Bu arada süresi son yıllarda dört yıla çıkarılan ilk öğretmen okullarının son sınıfında, özel eğitim okul ve sınıflarında çalışmak isteyenleri bu göreve hazırlama üzere, program açısından bir hazırlık yapılmıştır. Yalnız bu tedbirin gerek teori gerekse uygulamalı beceriler açısından farklı özellikleri olan çeşitli özel eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirmekte ne kadar yeterli olabileceğini zaman gösterecektir. Ayrıca bu tedbir sadece ilköğretim aşamasındaki ihtiyacı karşılar.

Onun üstündeki sınıflar ve öteki ihtisas personeli ihtiyacını karşılanmayacaktır (Enç, 1972, s.32).

1971 yılbaşlarında ele alınan çeşitli reform gurupları arasında Milli Eğitimin de çeşitli yön ve aşamaları ele almamıştır. Bu arada kurulan çeşitli reform komiteleri arasında bir de Özel Eğitimle ilgili olanı vardır. Komite, yurdumuzda özel eğitimin geliştirilmesi konusunda gerekli olan önerileri hazırlamaktadır. Tabi bu çalışmaların uygulama ve başarı şansları hakkında bir şey söyleyebilmek için erkendir. Bununla beraber bu çalışmalar da hiç değilse fikir ve düşünce aşamasında özel eğitimle ilgili uğraşlara aralık verilmediğini gösteren dönem açısından ümit verici belirtilerdir. Program, var olan durumlardan saptanmış amaçlara ulaşmak üzere izlenecek politikanın saptanmasıdır (Alkan-Taymaz, 1987, s.33). Ancak dönemin yasa, yönetmelik ve programları bu amacın çok uzağında idi.

2.2.1.3) Sayı Sorunu

Eğitim esas itibariyle, insanlar üzerinde yapılmak istenen etkilerin bütünü olduğu için, nüfus üzerinde dikkatle durmak gerekir.

Bu rol, bilhassa, yapılmak istenen etkilerin çeşitlerinin bilinmesinde; genişliğinin anlaşılmasında; ihtiyaçlarla imkânların karşılaştırılmasında ve bunlara bağlı tedbirlerin alınmasında kendini hissettirir (Kodamanoğlu, 1963, s.1).

Özel eğitime muhtaç çocukların özür gruplarına göre ve yaşlarına göre sayılarının bilinmesi onlara verilecek eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi açısından son derece önemlidir. Kaç kişiye, nerede, nasıl eğitim verilecek bunların önceden bilinmesi ve planlanması gerekir. Ancak o dönemde ülkemizde özel eğitime muhtaç çocukların sayılarının sistemli bir şekilde tespit edilmesine ait bir çalışma bulunmamakta idi. O dönemde ülkemizde yaşayan engellilerin sayısı tahmini olarak bile bilinmiyordu.

1961 de hazırlanan on yıllık ilköğretim plânlama raporunun özel eğitim bölümünde bu oran genel çocuk nüfusunun yüzde 15-18 olarak gösterilmiştir. Burada öncelikle İngiltere için geçerli olan sayılardan yararlanılmıştır.

Bizde güvenilir yöntemlerle güvenilir örneklemeler üzerinde bu türden bir sayım yapılmamıştır. Genel nüfus sayımları yoluyla her on yılda bir yapılan sınırlı sakat sayımı ise güvenilirlikten uzaktır. Çünkü ya ilgilinin bildirmesine ya da sayımcının gözlemine dayanmaktadır. Her iki halde de güvenilir bir ölçü değildir.

Her şeye rağmen bu konuda en düşük oranlar da benimsense, ayrıcalıklı çocuklar denen kümenin yüz binleri aşacağı ortadadır (Enç, 1975, s. 8).

Enç bu durumu ve sakıncalarını şöyle açıklıyor:

Özel eğitim hizmetlerini nicelik açısından hiç değilse genel eğitimin gelişim düzeyine eriştirebilmek için gerekli önkoşullardan birisi yeterli planlamadır. Bunu başarabilmenin birinci gereği ise, bu tür hizmetlerin kapsaması gereken bireylerin sayısını bilmektir. Daha önce de değinildiği gibi bu konuda elimizde yeteri kadar güvenilir veriler yoktur. İki nüfus sayımı döneminden birisinde yapılan özür çeşitleri ve sayıları iki açıdan planlamaya dayanak yapılacak nitelik taşımamaktadır:

Bu nedenlerden birincisi sayımın ancak kör, sağır, kötürüm, topal, çolak gibi, özel eğitimi gerektirenlerin tümünü değil ancak bir kısmını kapsamasıdır. Örneğin kör, sağır gibi türler sayıma alınırken az gören, ağır işitenler bunun dışında kalmıştır. Ayrıca zekâ geriliği, sara, konuşma özürlülerinin de sayımı yapılmadıktan başka çocuk felci, cerebral palsy, beyin zedelenmeleri gibi özel tiplerin tümü, ortakçıl dış belirtileri olan kötürüm deyimi altında toparlanmıştır.

İkinci nedense sayımın sadece ya sayılanın beyanına ya da sayanın gözlemine dayanmasıdır. Teşhis ve tespit de yeterli tanımlar, nesnel ve bilimsel ölçekler kullanılmadığı için sonuçlar geniş ölçüde eleştiriye açık niteliktedir. Bu tür sayımlarda sayılan bazen abartma yoluna gidebilir. bazen da örtbas edilebilir. Sakat yazılmanın kendini vergi, askerlik hizmeti gibi zorunluluklardan kurtarabileceği kanısına kapılanlar bunu abartabilir. Buna karşılık özellikle küçük çocuklar konusunda, beyanı yapan ana babanın bunların özürlerini gizli tutmaya uğraşmaları olanağı da hatıra gelir. Nitekim 1935 den bu yana onar yıllık arayla yapılan özürlü sayımlarından sağlanan sonuçların genel nüfusa olan oranı Batı memleketlerinde sağlanan oranların hayli altındadır.

Bundan başka 1935 sayımı ile 1945 sayımında sonuçların kıyaslanmasında görüleceği gibi, bazı özür guruplarının sayısında yorumu zor düşmeler ya da yükselmeler olmuştur.

Bati memleketlerinin birçoğunda çeşitli yöntemlerle yapılan tespitlerden sağlanan oranlarda da bir eşitlik yoktur. Bu gibi hizmetlere ihtiyaç gösterenlerin oranı bu ülkelerde yüzde 10 ile 18 arasında bir değişkenlik göstermektedir. Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

A. çeşitli ülkelerde özür tanımlarında değişkenlik var. Örneğin A. B. D. düzgülü görme gücünün en fazla onda biri kadar göreni kör saydığı halde, Avrupa memleketlerinin bazılarında yirmide bir olarak belirlenmiştir. Bunun sayı üzerinde etkisi olacağı meydandadır.

B. Çeşitli ülkelerde, koruyucu ve önleyici hizmetlerin yaygınlığının farklı olusu da sayı üzerine etki yapabilir. Örneğin op thalmea neonatorum olayları 1920 lerden beri Belçika'da ortadan kaldırılmıştır. Öteki ülkelerdeyse bu konu henüz tüm önlenememiştir.

C. Çeşitli ülkelerde sayımı yapıldığı örneklemelerin secimi, kullanılan araçlar biri birine değişkenlik göstermektedir. Bunların da sonuç üzerinde etkileri olur (Enç, 1972, s.177).

Özel eğitime muhtaç çocukların sayısını tespit etmek için birçok teşebbüs yapılmıştır. Bu çalışmalar sonunda birbirinden çok farklı sonuçlar alındığı için araştırmalar özel eğitime muhtaç çocukların her grubuna ait kesin bir sayı verememektedirler. Bunun sebebi normal çocukla özel eğitime muhtaç çocuk arasındaki sınır üzerinde anlaşmaya varılmamış olmasıdır. Mesela, bazıları bireysel zeka testinde 120 ve daha yukarı zeka bölümünü elde edenleri üstün zekalı olarak tanımlarlar. Bazıları ise zeka bölümünü 135 ve 140 ve daha yukarı olanları üstün zekalı kabul ederler. Bunların sayısı, üstün zekâlılıktan maksadın ne olduğuna bağlıdır (Enç,Bila-1,s.5). Engellilerin engel gruplarına göre sayılarının bilinmesi onlara verilecek eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi için önemli ve dönemin özel eğitim ile ilgili en önemli sorunu konumundaydı.

2.2.1.4) Araç Gereç Sorunu

Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi çeşitli araç ve gereç gerektiren, alanda yetişmiş personel ve düzenlenmiş ortam isteyen pahalı bir eğitimidir. O dönemde Körler okullarında geçitli derslerin öğretiminde kullanılacak Araçları hemen, hemen tümünün dış memleketlerden ithal edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu tür araçlara kor öğrencilerin de birey olarak, okul suresi ve okuldan sonraki dönemde ihtiyaçlar var. Bunlar gümrük resmi ödenmeden ithal edilebilmesi için bir de yasa mevcuttur.

Yalnız bu önemli ihtiyaçların kararlaştırması konusunda gerek okular ve gerekse kor öğrenciler tamamen kendi hallerine bırakılmış gibidir. Birleşmiş Milletler Teknik yardımı gibi uluslar arası kuruluşlardan yardım olarak sağlanabilen kabartma yazı matbaa ve baskı makineleri, çinko levha, kabartma kağıt, kabartma daktilo ve cetvel, harita ve küreler gibi araçlarla saat, beyaz baston ve benzeri bireysel araçlar eskimiş, yıpranmış ve işe yaramaz duruma gelmiştir. Okulların ve bireylerin bununla ilgili yabancı dövizini sağlamak, ısmarlanacak yerleri bulmak ve getirtmek konusunda önemli zorluklar gerektiği ortadadır. Bu yüzden okullar da öğretimin aksayıp gereği gibi yapılamadığından da söz edilebilir.

Özel eğitim hizmetlerinin gelişimini bilinçli ve bilinçsiz aşamada engelleyen en önemli etmenlerden birisi öncelikle duygusaldır. Bir kısım meslek adamları, kaynakları dar ve sınırlı olan toplumların eğitim alarm bir çeşit lüksü saydıkları pahalı özel eğitim hizmetlerinin ikinci ve hatta üçüncü planda beklemesi gerektiği karşılaşılmaktadır. Hâlbuki önce, her toplumun uygarlık seviyesi, durumu ne olursa olsun, insanca verdiği değer ve önemle ölçülür. Bir çocuğun sakat dogması ya da gelişimi sırasında her hangi bir nedenle sakatlanması onun anayasal haklanma kısıtlanamayacağı gibi ikinci sınıf bir yurttaş durumuna da sokmaz.

Ayrıca, özel eğitim hizmetleri düzgülü eğitim hizmetlerine göre daha pahalı ve masraflı olmakla beraber bunlara geliştirilmemesi topluma çok daha

pahaya mal olacaktır. Eğitilip üretici durumuna getirilemeyen bir sakat ömür boyu toplumca bakılıp beslenecek bağımlı bir kişi durumunda kalır.

Özel eğitime muhtaç çocuklarla ilgili kuruluşların araç-gereçleri yetersiz, bunları sağlayan bir merkezden yoksundur. Eğitim Araçları Merkezinde özel eğitim alanına araç-gereç de geliştirilmemektedir. (Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu 1973,s.120)

2.2.1.5) Örgüt ve Kurumlar Sorunu

Eflatun'un "Devlet Adamı Yetiştirme" sistemini uygulamaya ilk olarak XIV. Yüzyılda Türkler olmuştur. Enderun mektebi adı verilen kuruma devşirme düzeni ile seçim yapılmaktaydı. Ve seçim sırasında zekâ testleri gibi bir takım seçme araçları kullanılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1991, s. 9).

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebinin bir bölümünde, zamanının ileri gelenlerinin sağır çocuklarını eğitmek üzere Grati Efendi tarafından Sağır-Okulunun açılması ile başlamıştır. Daha sonra bu okula körler bölümü eklenmiştir. Okul otuz yıl hizmet ettikten sonra 1919 yılında kapanmıştır. İkinci okul 1921 yılında İzmir'de özel bir dernek tarafından kurulan Sağır-Dilsiz ve Körler Okuludur. Bu okul 1923 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmış, 1951 yılında çıkarılan bir kanunla da Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Okulun körler bölümü Milli Eğitim Bakanlığına bağlandıktan sonra Ankara'ya taşınmıştır (Enç, 1981, s.21).

Bu okulun ilkokul kısmı 1975 yılında Aydınlık evler Körler Okuluna taşınmış ve şu anda bağımsız ortaokul olarak eğitim-öğretim vermektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1991, s. 29).

1940 yılında Süleyman Gök adında bir şahıs tarafından İstanbul'da özel bir dernek yoluyla sağır ve körler için bir okul açılmış ancak bu okul bir kaç yıl hizmet ettikten sonra hizmete son vermiştir (Yurdakul, 1992, s. 3).

7.8.1992 tarih ve 21308 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ilköğretim Kurumları Yönetmeliğinde özel eğitime muhtaç çocukların eğitim-öğretimleri ile ilgili bir madde yer almamaktadır. Sadece 62. Maddesinde özel eğitime muhtaç çocukların ilköğretim kurumlarını dışarıdan bitirmeleri ile ilgili hüküm yer almaktadır. Burada özel eğitime muhtaç çocukların dışarıdan bitirme imtihanlarına nasıl ve nerede gireceklerine ait bilgiler yer almaktadır.

1953 yılında yapılan V. Milli Eğitim Şurasında, özel eğitime muhtaç çocukların tanımı, sınıflaması, eğitim kurumları, eğitim kurumlarında görev alacak personel, personelin yetiştirilmesi konulan detaylı bir şekilde görüşülmüştür (T.C. Maarif Vekâleti, 1954, s.148).

8-11 Haziran 1982 tarihleri arasında yapılan XI. Milli Eğitim Şurasında, özel eğitim uzmanının tanımı, özel eğitim uzmanının yetiştirilmesi, istihdamı, ülkemizde ihtiyaç duyulan özel eğitim uzmanı sayısı konulan belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1986, s.126).

Personel Yetiştirme

Özel Eğitim Uzmanı

1. Uzmanın Tanımı:

Özel eğitim uzmanı, değişik sistem, kurum ve okulların değişik kademelelerinde özel eğitimi gerekseyen çocukların bulunması, tamlanması, ayrımı ve sağaltımlı eğitim önlemleri konusunda gereken etkinlikleri yürütmeye yeterli olacak nitelikte, özel eğitimin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

2. Görevleri:

Özel eğitim uzmanı kendi özel eğitim dalında;

- a. Okullarda taramalar yapar, taramalarda kuşkulu bulunan öğrencilere tanı koyar, tanılanan özür tür ve derecelerine göre öğrencileri kümeler, bunların uygun özel eğitim programlarına yerleştirilmelerini sağlar,
- b. Özel eğitim kurum veya okulundaki öğrencilerin özürlerine, özelliklerine uygun olarak onları kümeler ve eğitimi planlar,

- c. Sağaltımına gerek duyulan öğrenciler için planlama yapar, bunların sağaltımı için çalışmalar yapar,
- d. Tarama ve tanılamada kullanılacak yöntem ve araçları geliştirir,
- e. Araştırma yapar, program geliştirme çalışmalarına katılır,
- f. Diğer öğretmenlerle, velilerle işbirliği yapar, öğrenci sorunlarında onlara yardımcı olur,
- g. Sınıf ve dal öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerine yardım eder.

3. Yetiştirilmesi gereken uzman sayısı;

(Yaklaşık) okulöncesi, temel eğitim, orta öğretim kademelerinde çalışmak üzere:

a.	Görme özürü dalında	250
b.	İşitme özürü dalında	750
c.	Konuşma özürü dalında	2500
d.	Ortopedik özür ve sürekli hastalık dalında	2500
e.	Üstün zekalılar dalında	2500
f.	Geri zekalılar dalında	2500
g.	uyumsuzlar dalında	1000
h.	Korunmaya muhtaç çocuklar dalında	2000
TOPLAM		14000

4. Uzmanın Eğitimi İçin Önerilen Model:

Özel eğitim uzmanı olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Özel eğitimde lisans eğitimi görenler uzman yardımcısı olarak atanmalıdır. Özel eğitimde uzman olacaklar özel eğitimin bir dalında,

- a. Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan diğer bilimlerde ve özel eğitime temel olan bilimlerde dersler alınmalıdır.

b. Yüksek lisans düzeyinde, ağırlık veren uzmanlık dersleri almalı ve tez çalışması yapmalıdır.

c. özel eğitim dalları şunlardır:

1. Görme özürlülerin eğitimi,
2. İşitme özürlülerin eğitimi,
3. Konuşma özürlülerin eğitimi,
4. Ortopedik özürlülerin eğitimi,
5. Üstün zekalıların eğitimi,
6. Geri zekalıların eğitimi,
7. Korunmaya muhtaçların eğitimi,
8. Uyumsuzların eğitimi.

5. Öğrencilik Şartları:

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimine öğrenci alırken öğrenciliğe yönelten orta eğitim programlarından mezun olanlarla eğitim-öğretim hizmetlerinde çalışanlara öncelik verilmelidir.

6. Öğretmenlerin geçişi.

Öğretmenler iki yolla özel eğitim alanında çalışabilmelidir;

a. Lisans tamamlama ve yüksek lisans eğitimi yaparak;

Öğretmenler 4. maddede gösterilen lisans eğitiminden, eğitimleri sırasında eksik aldıkları dersleri tamamlayarak ve yüksek lisans eğitimini yaparak özel eğitim uzmanı olabilirler. Lisans tamamlama programını bitirenlere lisans diploması verilmelidir. Lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b. Sertifika alarak;

Bakanlıkça veya eğitim yapan kurumca seçilecek öğretmenlerden, sertifika eğitimini bitirenler özel eğitim alanında çalışabilirler. Bunların sertifika alabilmeleri için özel eğitim alanında en az yirmi dört kredilik ders almaları

zorunlu olmalıdır. Sertifika kişiye uzmanlık hakkı vermemelidir. Eğitime kabul edilen öğretmenler maaşlı izinli sayılmalıdır.

7. Yetiştirecek kaynaklar:

Bazı üniversitelerin eğitim fakültelerinde özel eğitim uzmanı yetiştiren programlarda öğrenci yetiştirilmeye devam edilmektedir. Yüksek öğretim kurumları benzer programlar açabilir. Uzman yetiştirmede en az ortak eğitim standartları saptanmalıdır.

8. Çalışma Şartları:

Özel eğitim uzmanları köy okullarına kadar gidebilmelidir. Gezici uzmanlar için çalışma koşulları hazırlanabilmelidir.

9. İstihdam Şartları:

a. İşe alma; Özel eğitim uzmanı olabilmek için;

1. En az beş yıl öğretmenlik veya uzman yardımcılığı yapmış olmak,

2. Yüksek lisans eğitimi tamamlamak gereklidir. Eleman bulunamadığında sertifikalı öğretmenler çalıştırılmalıdır. Lisans mezunları uzman yardımcısı olarak atanmalıdır.

b.Yükselme: özel eğitim uzmanlığı kendi içinde derecelendirilmelidir. Üst dereceye yükselme, yeterlilik esasına dayandırılmalıdır.

c.Yan geçiş: özel eğitim uzmanı kendi alanında öğretmenliğe doğrudan geçebilmelidir. Diğer uzmanlık alanlarına geçmek istediğinde fark eğitimi tamamlamalıdır.

10. Özel Eğitim Öğretmeni yetiştirmenin planlaması için öneriler:

a.Kısa sürede;

Şu anda Milli Eğitim Bakanlığında çalışıp da uzmanlığı olmayanlar (rehberlik merkezi elemanları ve benzerleri) özel bir hizmet içi eğitimle yetiştirilmelidir. Bir kısım gereksinme sertifika eğitimi ile kapatılmalıdır.

b.Uzun sürede;

Özel eğitim uzmanına olan ihtiyaç uzun süreli bir plana bağlanarak karşılanabilir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı ile yüksek öğretim kurumları yükümlülüğü paylaşmalıdır.

Ülkemizde ilk özel eğitim okulu "Anadoluhisarı özel Eğitim İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu" adıyla 1969-1970 öğretim yılında İstanbul'da açılmıştır. Bu okul eğitimi güç kız çocuklara ayrılmıştır. 1972-1973 öğretim yılında Ankara'da aynı adla açılan okul da eğitimi güç erkek çocuklara tahsis edilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1971, s. 38).

Geri zekâlı çocukların eğitimine yönelik alt özel sınıflar açılmış ve bu sınıflara zekâ bölümü 50-74 arazında bulunan geri zekâlı çocuklar alınmıştır. 1977 yılına kadar ülkemizde 185 alt özel sınıf açılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1971, s. 49).

Bu alt özel sınıflar arasında görme ve işitme engelli çocuklar için açılan sınıflar da bulunmaktadır. Alt özel sınıfı bitiren eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara yetenekleri ölçüsünde bir iş ve meslek eğitimi vermek üzere 1982 yılında Bursa'da ilk eğitilebilir Çocuklar İş Okulu açılmıştır. Bu okulda alt özel sınıfı bitiren eğitilebilir zihinsel engelli çocukların özür ve özelliklerine uygun, toplumun beklentileri doğrultusunda bir iş ve meslek edinmeleri amaçlanmıştır.

1967 yılında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından, ortopedik engelli çocukların eğitimi için okul açılması çalışmalarına başlanmıştır. İlk ortopedik engelli çocuklar okulu, 14.7.1973 tarih ve 34016 sayılı Bakanlık Makamının onayı ile Ankara'da açılmıştır. 27.11.1975 yılında da bu okulun ilköğretim 11. Kademe kısmı öğretime başlamıştır. Bu okulda yatılı olarak eğitim-öğretim hizmeti vermektedir.

1988 yılında Samsun'da ikinci olarak, "Ortopedik Engelli Çocuklar İlkokulu" açılmıştır ve okulda gündüzlü olarak eğitim-öğretim verilmektedir.

İlk olarak özel eğitim öğretmem yetiştirmeye 1952-1953 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde açılan Özel Eğitim şubesiyle başlanmıştır. Bu bölümde, ilkokullarda en az üç yıl görev yapmış öğretmenler iki yıllık bir yüksek öğretim programıyla yetiştirilmekteydi. Ancak iki dönem mezun verdikten sonra

kapatılmıştır. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi kurulmuş ve bölümlerinden birisini de "Özel Eğitim Bölümü" oluşturmuştur. Bu bölümde özel eğitim uzmanı yetiştiren dört yıllık bir program uygulanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1993, s. 65).

1980 yılına kadar İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan "Özel Eğitim Şubesi" nezdinde yürütülen özel eğitim hizmetleri, 6.8.1980 tarih ve 2429 sayılı Bakanlık Makamının onayı ile "özel Eğitim Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Bakanlık merkez teşkilatındaki bu değişiklik özel eğitim hizmetlerinin tek elden planlanması ve yürütülmesi açısından dönüm noktasını oluşturmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1987, s. 16).

1983 yılında rehberlik hizmetlerinin de bağlanması sonucu Daire Başkanlığına dönüşmüş ve 1992 yılında çıkarılan bir kanunla da "Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" olarak yeniden yapılanmıştır.

Türkiye'de özel eğitim çalışmaları 1951 yılından bu yana örgün eğitim hizmetleri arasında yer almış görünse de henüz her özürliye özel eğitim hizmeti sağlanamamıştır 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ve bu kanunun emrettiği yönetmelikle, bugünkü uygulama belirlenmiştir Türkiye'de özel eğitim çalışmaları, zihinsel, görme ve ortopedik özürliüler için ayrı okul ve özel sınıf uygulaması biçiminde sürdürülmektedir (Özsoy ve diğerleri, 1988, s. 15).

Özel eğitimin amaçları Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; (m .3)

a)Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini,

b)Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

Türk Milli Eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkelere 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname' de yer verilmiştir. Bu ilkeler şunlardır(m. 5)

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitime erken yaşta başlanır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak yetersizliği olmayan akranları ile eğitimlerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.
- g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılmaları ve eğitimleri sağlanır.
- h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışılır.
- f) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

En basat duyu organı görmedir. Görme yetersizliği olan çocuk, ya kördür ya da az görendir. Kör demek, çocuğun uzak ya da yakından hiç bir şeyi görememesi anlamına gelmektedir. Anahtar deliğinden bakan birisi kadar

görenlere de kör denilmektedir. Az gören ise nesneleri kesin olarak fark edememektedir. Ancak, karaltı halinde gölgeler şeklinde görmektedir. Bazı çocukların da, gözleri ışığa çok hassastır. Uzun zaman güneşe baktıktan sonra hissedebileceğiniz ve görebileceğiniz şekilde görmektedirler. Bunlar da az görenlerdir. Ancak, yasal açıdan ve okula yerleştirme bakımından burada az gören olarak betimlenen çocuklarda kör olarak kabul edilmektedir.

1961 tarihli 222 sayılı İlk Öğretim Ve Eğitim Kanunun 6. maddesinde özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak sınıflardan söz edilmektedir. Aynı kanuna göre, mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, zihnen, beden, ruhen ve sosyal yönden özürli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır (m. 12). 222 sayılı Kanunda ilkokul bünyesinde özel eğitim sınıflarının bulunmasından ve bu okullarda da rehberlik ve özel eğitim uzmanları ile gezici öğretmenler ve usta öğreticilerin bulunması gerektiğinden bahsedilmektedir (m. 14). Bu Kanununun bazı maddelerine, daha sonra çıkarılan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununda yer verildiği için 222 sayılı Kanunun ilgili maddeleri çıkartılmıştır.

1973 tarihinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun özel eğitimle ilgili hükümleri şunlardır.

“Fertler, eğitimleri sürece istedikleri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yerleştirilirler. Milli Eğitim Sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek şekilde düzenlenir” (m. 6).

“Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır” (m. 7).

“Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği tanır. Özel eğitime ve korumaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirleri alır” (m. 8).

“Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmeleri esastır” (m. 9).

Özel eğitimle ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığının ilk ilgisini, Saltanat döneminde yürürlükçe giren 1907 tarihli «Tedrisatı İptidaiye Kanununu Muvakkati»ne kadar götürmek yanlış olmaz.

Yalnız Milli Eğitim Bakanlığı bu yasa ile özel eğitim konusunda bazı yükümlülükler altına sokulmakla beraber bu yönde her hangi bir teşebbüs yapmamıştır.

Bu yönde Milli Eğitim Bakanlığı ancak 1950 yılında teşebbüse geçmiştir, O tarihte İzmir'deki Sağlık Bakanlığına bağlı Sağırılar Okulu özel bir yasayla Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Bu yasa kurumu tüm kadro, bina, personel ve öteki olanaklarıyla Eğitim Bakanlığına devretmiştir. Bunun arkamdan 6972 sayılı yasanın olanaklarından da yararlanarak, özel bir Bakanlık mucibi ile Etimesgut yatılı bölge okulunun bir kanadında Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu kurulmuştur. İzmir okulunun körler bölümündeki yirmi üç kadar öğrenci ve öğretim personeli de yeni okula aktarılmıştır.

Bunun peşinden 1952 de İstanbul da Özel bir dernekçe Mevlanakapi tekkesinde elverişsiz koşullar altında yürütülen sağırılar okulu da Bakanlıkğa devredildi. Kısa bir süre sonraysa okul Yıldızdaki, daha elverişli durumda olan Muzikai Hümayun Okuluna yerleşti.

Özel eğitimin etkili ve yeterli biçimde gerekli amaçlara doğru gelişebilmesinin temel gereklerinden birisi de örgütün yeterli olmasıdır. Örgütü üç aşamalı olarak düşünmek gerekir:

- A. Bakanlık aşamasındaki merkez örgütü.
- B. İl aşamasındaki örgüt.
- C. Kurumlar ve hizmetler aşamasındaki örgüt.

Bugünkü örgüt durumu, bilindiği gibi Özel Eğitim Yönetmeliği, 222 Sayılı İlk Öğretim Yasası ve 6972 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Yasasında ve ilgili yönetmeliğinde dolaysız ve dolaylı olarak değinilmiştir. Buna göre durumu şöyle belirlemek mümkündür:

1. Özel eğitim tüzüğünde önerildiği gibi, İlk Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı bir genel müdür yardımcısı ve ona bağlı olan iki şube müdürlüğü Özel Eğitim ve Korunmaya Muhtaç çocukların, ilköğretim aşamasındaki ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

2. Özel eğitim yönetmeliğinin önerdiği danışma kurulu bugün işletilmemektedir. Hâlbuki Özel Eğitime personel yetiştiren eğitim kurumları, Talim ve Terbiye Kurulu temsilcisi, ve yöneticilerden oluşan bu kurumun düzenli aralıklarla toplanması kalburüstü sorunları tartışıp araştırarak çözüm yollar önermesi düşünülmüştü. Bu açıdan da yararlı olabileceği halde yıllardır işlemez duruma gelmesi bir uygulama aksaklığıdır.

3. İstanbul, İzmir gibi bazı büyük illerimizde özellikle özel eğitim hizmet ve kurumlarını geliştirip denetlemekle sorumlu Milli Eğitim Müdür Yardımcılıkları atanmıştır. Gene bu büyük illerde özel eğitim kurum ve hizmetlerinin denetiminde de özel müfettişler kullanılmaya gidildiği olmuştur.

4. Kurumlar ve hizmetler konusunu da 222 Sayılı Yasa özel okullar, özel sınıflar, gezici öğretmenlikler diye belirlemektedir.

1951 Yılından beri oluşan bu durum hiç şüphesiz ihtiyaçları gereği gibi karşılayamamaktadır. Aksayan hususların belli başlıları şöylece belirtilebilir,

Özel eğitim merkez örgütü yalnız ilköğretim aşamasını kapsamaktadır. Orta dereceli okulların ne genel ne de mesleki yönleri ile gerekli bir bağlantısı yoktur. Lise, çeşitli meslek okulları ve gidebilecekleri yükseköğrenim kurumları ile ilişki ve ihtiyaçlarını düzenleyebilmekte büyük zorluklar çekilmektedir. Örneğin özellikle yatılı öğretim kurumlarının özel yönetmelikleri ve giriş koşulları, özel eğitime ihtiyacı olanlardan bu alanlarda yetenekli bile olanların girmesini önleyip engelleyecek koşulları kapsamaktadır. Bunların incelenip değerlendirilmesi ve gerekli düzeltmelerin Yapılmasında Bakanlık Talim ve Terbiye Kurulunun öncülük edebilmesi beklenirdi. Hâlbuki bugüne kadar söz konusu kurul gerekli geliştirici tedbirleri almayı başaramamıştır. Aksine bu yöndeki önerileri reddetmiştir.

O dönemde Özel eğitimle ilgili planlama, danışma ve araştırma hizmetlerini yürütecek bir örgüt yoktur.

Programlar, kurumlar ve hizmet çeşitlerini, gereğine göre belirleyip geliştirecek bir organ yoktur.

222 Sayı yasada ön görüldüğü gibi özel eğitim gören çocukların kitap, yazma, okuma araçları, işitme yardımcıları, yapay organ gibi özel araç ihtiyaçları devlet kaynakları ile bedelsiz sağlanamamakta engellilerin eğitim donanımı ile ilgili bir birim bulunmamakta idi.

2.2.1.6) Personel Sorunu

Özel Eğitim Öğretmeni, Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personeldir (Sarı, 2003, s.37).

1950 yılından bu yana, özellikle 1956 da Gazi Eğitim'deki özel eğitim bölümünün kapatılmasından sonra, özel eğitimin nicelik ve nitelik açılarından gelişimini en çok engelleyen nedenlerden birisi özel eğitim personeli yetiştiren sürekli kurum ve kaynakların yokluğudur. 1956 ders yılsonunda Gazi Eğitim'deki Özel Eğitim Bölümü kapatıldıktan sonra bu kurumların ihtiyaçları, kısa süreli yaz seminerleriyle yetiştirilen ilköğretim öğretmenlerince doldurulmuştur. Çoğu büyük merkezlerde bulunan bu okul ve özel sınıflara tayinde sıra gözetilmediği için buralara atanma bir tür atlama tahtası durumuna gelmiştir. Öğretmen ve yöneticiler bir, iki yıl meslek tecrübesi kazanıp alanı tanımaya vakit bile bulamadan olağan okullara kayabilmek için her tür çabayı harcamaktadır.

1968-1972 yılları arasında uygulanan II. Beş Yıllık Kalkınma Planında; İlköğretim seviyesinde yetiştirme yurtları, beden ve ruh nedeniyle öğrenim güçlüğü olan çocuklar için yeterli bir özel eğitim sağlanamadığı belirtilmiş olup, bu dönemde "her yatılı bölge okulunda özel eğitim gerektiren çocuklar için imkan sağlanacaktır" denilmiştir. Ancak personel yetersizliği yüzünden hayata geçirilememiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1991, S.63).

Personel yetiştirme ve istihdam verimliliği artıracak şekilde değildir. Özel eğitim kurumlarında personel değişimi fazla olmaktadır. (Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu, 1973,s.59). Özel eğitim alanda özlenen gelişmenin gerçekleşebilmesi, personel yetiştirme konusunda şu tedbirlerin alınması gerekli kılınmaktadır.

Sınıf ve ders öğretmenlerinin genel öğretmenlik bilgi ve becerilerinin üzerine, öğretmenlik yapacakları özel eğitim dalının gerektirdiği bilgi ve becerileri de edinmesi gereklidir, Örneğin, körler okulunda çalışacak olanın, görme özürlülerin gelişme ve uyum sorunlarından başka, özel eğitim yöntemlerini ve araçlarını da kullanmayı öğrenmelidir.

Bu sıralarda özel eğitim konusunda gerçekleşen en önemli adımsa, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde açılan özel eğitim bölümüdür. Bu bölüm 1953-54 ders yılbaşında özel eğitim kurumlanma öğretim ve yönetim görevlisi yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.

Bölüm, birinci yılanda müracaat eden sekizyüzlü aşkın adayı arasından altmışım, Milli Eğitim tarihimize ilk kez objektif bilgi, yetenek testleri ile on seçimlerini yapmış, ikinci aşamada ise sözlü sınav yerine düzenli ve oldukça objektifleştirilmiş mülakat formlarıyla kesin seçimlerini yapmıştır. Bu tutum ertesi yıl Gazi Eğitim'in bütün bölümlerine öğrenci seçiminde, daha sonra da tüm eğitim enstitüleri, öğretmen okulları gibi kurumlara öğrenci seçiminde uygulanmıştır. Nihayet 1960 dan sonra üniversitelerimiz ve öteki yüksek öğretim kurumlarımızdan bazıları da bu yöntemi benimsemiştir.

Bu münasebetle önemli bir noktaya dikkati çekmek uygun olur. Özel eğitimin genel eğitime böylece yenilikler konusunda öncülük etmesi bize öz ve yeni bir durum değildir. Bütün dünyada çoğu zaman özel eğitim; felsefe, amaçlar, araç-gereç ve yöntemler konusunda genel eğitime yol göstermiştir.

Bunlara birkaç örnek vermekle yetinebiliriz:

Yetenek ölçekleri Binet tarafımdan ilk kez Paris okullarında öğretilmeyecek kadar yetenekçe geri olan çocukları ayırmak için geliştirilmiştir. Bugün anaokullarında büyük ölçüde kullanılan araç ve yöntemler Seguin ve Mme. Montessori tarafımdan geri zekâlıların eğitimi için geliştirilmiş ve kutlanamıştır. Dersliklerde mat renkli yazı tahtası ve defterler kullanılması, yeterli aydınlatma az görenlerin eğitiminin genel eğitime katkısıdır.

Eğitim ve öğretimde bireysel farklılıklara bilinçli duruma gelinmesi ve programlanan bu farklılıkları karşılayabilmesi için esnekleştirilmesi de öncelikle

özel eğitime bağlı olarak gelişen bir eğitim ilkesidir. Buna, yaparak öğrenme, yakın çevre ilkelerini de eklemek gerekir.

Özel Eğitim Bölümü'ne seçilen adayların, görme, işitme zorluğu olanlar, duygusal uyumsuzluklar bulunanlar, üstün ve geri zekâlılar gibi alanlardan birinde esas ikincisinde yardımcı dal olarak yetiştirilmeleri öngörülmüştü.

Ayrıca bölüm öğretim üyeleri danışma kaynağı olarak yeni bir takım özel eğitim kurum ve hizmetlerinin kurulup geliştirilmesinde Bakanlığa yardımcı olmuştur. Bunlar arasından en önemli gördüğümüz bazılarına kısaca değinmek uygun olur:

1953 yılında Ankara Sağırılar Okulu ve Yetiştirme Yurdu kurulmuştur. Körler okulu Etimesgut Bölge okulundan, boş duran Gazi Eğitim'e bağlı beden eğitimi binasına nakledilmiş, her iki okulda da uygulama okulu olarak Enstitüsü müdürlüğüne bağlanmıştır.

Aynı yıl içinde korunmaya muhtaç çocuklar için Mevlana kapı'da bir gözlem ve ayırma istasyonu kurulmuştur. Bunun yanı sıra gene aynı ilde Ağaçlı mevkiinde uyumsuz ve suça yönelmiş bası bos gocuk ve gençler için modern ve özel bir yetiştirme yurdu açılmıştır.

Özel eğitim bölümünün öncülük ettiği ve bütün eğitim örgütümüzü etkileyen Test ve Araştırma Bürosu'dur. Okulların secim ve değerlendirme hizmetlerinde kullanılacak objektif olarak geliştirmek ve eğitim sorunları Üzerinde sürekli ve sistemli araştırmaları yapmak amacıyla kurulan bu kurum, özel eğitim bölümünce hazırlanıp Bakanlığa sunulan bir teklif raporu sonucu olarak gerçekleşmiştir.

1954-55 Yıl ise öteki özel eğitim hizmetleri açısından verimli olmuştur. Özel eğitim bölümü öğretim üyeleri ve öğrencilerinin işbirliğiyle Ankara ilkokullun taranma ve buralarda bulunan geri zekâlı gocuklar için 1955 yılında Ankara Kazıkığı Bostanları ilkokulunda, geri zekâlılar için ilk özel sınıf;

Gene aynı yıl içinde Zincirlikuyu ilkokulunda, yurdumuzun ilk rehberlik ve araştırma merkezi hizmete girmiştir. Bu sıralarda çalışmaya başlayan Gaziantep Körler Okulu ile Adana sağırılar okuluna da değinmek yararlı olur.

Unutulmaması gereken başka ve önemli bir husus da Bakanlık İlköğretim Genel Müdürlüğü çerçevesinde, yeni bir şube müdürlüğünün özel eğitim işleriyle görevlendirilmiş olmasıdır.

1956 Yılı, özel eğitimin gelişimi konusunda, bazı ağırlardan talihsiz ve verimsiz bir dönemi başlangıcı olmuştur. Giderilmesi kolay olan bazı önemsiz ve duygusal nedenler yüzünden Özel Eğitim bölümü üç yıllık çalışmasının sonunda kapatılmıştır. Bu yüzden de alana gerekli personeli yetiştirecek tek sürekli kaynak kurutulmuştur. Her ne kadar bölümün derslerinden bir kısmı Eğitim Bölümünün dersleri arasına zorunlu veya seçmeli dersler olarak eklenmişse de bu tedbir gerekli personeli yetiştirme yeterliliğinden çok uzak kalmıştır.

Öte yandan özel eğitim kurumlarının sayılarını ve geçitlerini artırmak için gösterilen uğraşıda da bir gevşeme baş göstermiştir.

Bununla beraber 1956-60 arsamdaki dönemde rehberlik merkezlerinin sayısı, büyük kentlerimizde yediye yükselmiştir. Bunların öncülüğü ile Ankara, İstanbul ve İzmir gibi merkezlerde geri zekâlar ve dar bir sınıf içinde üstün yetenekli çocuklar için özel sınıfların açılması bir ilerleme göstermiştir,

Bu son ihtiyacı karşılamak düşüncesi ile 1965 yılında Ankara Üniversitesine bağlı olarak kurulan Eğitim Fakültesinde, lisans sonrası öğretimde yapmaya başlayan bir özel eğitim bölümü kurulmuştur. Yurdumuzun özel eğitim hizmetlerini geliştirecek uzman personelin bu kaynaktan zamanla yeterli olarak yetişeceği ve ihtiyacı karşılayacağı umulur. Bu on yıllık planda da öngörülmeven olumlu bir gelişmedir.

2.2.2) Mitat Enç'in Öncü Olduğu Eğitsel Yenilik ve Uygulamalar.

Enç 1933 yılında bir bursla Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek Harvard ve Columbia Üniversitelerinde yüksek öğrenim yaparak 1938'de lisans, 1939'da da özel eğilimde yüksek lisans derecelerini aldı. Ülkemize döndükten sonra, önce Gazi Eğilim Enstitüsü'nde öğretmen ve Körler Okulunda ise müdür olarak görev yaptı. Bu kurumun onun liderliğinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır ve Görme Engellileri'nde eğitim olanaklarından yararlanmasını

sağlamıştır. Özyürek; Enç'in öncü olduğu bu uygulama ile ilgili olarak, Sağlık ve sosyal Yardım Bakanlığı'nın bünyesindeki görme engelliler için açılmış olan kurum 1950'li yılların başında, Rahmetli Hocamız Mitat Enç ve arkadaşlarının liderliğinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Böylece, görme engellilerin de eğitilebileceği görüşü ilk olarak yaşama geçmiştir (Özyürek,2000,s.25) demektedir.

Enç'in sonraki hamlesi alanda çekilen araç gereç sıkıntısına çözüm bulmak olmuştur. Enç alanıyla ilgili inceleme yapmak üzere Amerika'ya davet edilip gittiğinde Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu ile temasları ile ilgili şunları söylemiştir.”Teknik Yardım Bürosundaki temaslar çok verimli geçti. Amerika Körler Vakfı temsilcisinin de katıldığı toplantılar sonucunda okula ihtiyacı olan tüm ders araçlarını sağlamak mümkün oldu. Bunun dışında, başka bir Ortadoğu ülkesi için tasarlanmış bir kabartma yazı matbaasını da tüm araç gereçleri ile el çabukluğuna getirebildik. Bunların dışında, okulda görevli olanlar için birer yıllık altı, bilgi görgü arttırma kursuda koparıldı.”(Enç, 1983,236)

1952'de Gazı Eğitim Enstitüsü'nde özel Eğitim Bölümünü kurmakla görevlendirilmiştir. Özel eğitime muhtaç çocuklar için açılacak kurumlarda görev alacak, uzman, öğretmen, müdür ve müfettişlerin yetiştirilmelerini amaçlayan bu bölümde;

a) ilk kez bilgi ve yetenek testleri kullanılarak aday seçimine yer verilmesinde,

b) Yükseköğrenim düzeyinde "seçmeli ders" uygulamasında,

c) Test ve Araştırma Bürosunun kuruluşunda etkin roller oynadı.

Enç Özel Eğitime Giriş isimli eserinde bölümde Öncü Olduğu Eğitsel Yenilik ve Uygulamaları şöyle anlatıyor;

Ancak üç yıl sürebilen ve çeşitli nedenlerle 1955 yılında kapatılmasına karar verilen bu bölümün genel eğitim uygulamalarına önemli katkıları olmuştur. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

- a. Bilgi ve yetenek testleri ile öğrenci adayı seçme ilk kez bu bölüm öğrencilerine uygulanmıştır. 1952-1953 ders yılında beş yüze yakın aday arasından 40 tanesi bu yoldan seçilip öğrenci olmuştur.
- b. Seçimin ikinci aşamasında, düzenli mülakat formları ile güvenilir mülakat yöntemi ilk kez bu bölümde uygulanmıştır.
- c. Yüksek öğrenim düzeyinde “seçmeli ders” tedbiri de ilk kez bu bölümde değerlendirilmiştir.
- d. Programlı, uzun süreli uygulama da ilk kez bu bölümde denenmiştir.
- e. Test ve Araştırma bürosunun kuruluşu, bu bölüm öğretim heyetinin hazırladığı bir teklif raporu üzerine kurulmuştur.

Böylece kısa süren çalışmaları sırasında bölümün eğitimine küçümsenmeyecek katkıları olmuştur.(Enç, 1975, s.22)

Ayrıca Enç’in görevi sırasında ruh sağlığı, ölçme değerlendirme, gelişim ruh bilimi gibi dersler ilk kez öğretmen yetiştiren kurumlara girme yolunu buldular. Enç bu durumu bitmeyen gece isimli eserinde şöyle açıklamaktadır;

Enstitü Müdürü millet vekili seçilmiş ve yerine sayın Hamdi Akverdi atanmıştı. Kendisi toplumbilim okuturdu. Meslek dersleri konusunda kurulda yaptığım konuşmaları anlayışla karşılardı. Göreve başlar başlamaz beni yanına çağırdı. Bölümlerden hiç değilse bazılarının programlarına ergenlik ruhbiliminin eklenmesini sağlamak istediğini söyledi (Enç, 1983, s.219).

1946 yılından sonra” Eğitim Enstitüsünün tüm bölümleri “Toplu Dersler” bölümü adı altında birleştirilmiş, öğretmen okullarının bir uzantısı durumuna sokulmuştu. Burayı bitirecek olanlarsa ortaokullarda fen ya da sosyal bilimler dışında, resim-iş, müzik gibi beceri derslerini de okutturacaklardı.” (Enç, 1983, 224)

Bu yeterince tartışılıp plânlanmadan atılan bu adımın bana göre yararlı sayılabilecek bir yanı olmuştu. Bu da yeni bölümde muhteva derslerinin yanı başında yeterince meslek dersi öğretiminin yapılması kararı idi. Bu derslerin

programını hazırlayacak komisyonda bana da görev verilmişti. Komisyondaki arkadaşlarla bu fırsatı, meslek dersi program ve öğretiminde bazı yenilikler yapmak için kullanmaya karar verdik. O zamana kadar bu dersler “genel ve özel öğretim metotları, pedagoji tarihi ve pedagoji “ gibi alanlardan oluşuyordu. Eski derslerin içeriğinde, çeşitli çağlarda yetişen eğitimci ve filozofların çocuğun tabiatı ve nasıl eğitilmesi konusundaki kuramsal ve çelişkili görüşlerine ağırlık veriliyordu. Oysa Batı’da çocuğun nasıl gelişip öğrendiği, hangi eğitim ve öğretim yöntemlerinin daha etkili olduğu konusunda deney ve araştırmalara dayanan bir akım gelişmekteydi. Özellikle okul eğitiminde, bedence olduğu kadar ruhça da sağlıklı ve uyumlu insan yetiştirmenin önemi vurgulanıyordu. Bu tutumun bizdeki meslek öğretimine de yansması gereğinin benimsenmesi lazımdı. Bu konuda özellikle, Talim ve Terbiye kurulu üyesi değerli meslektaş Akademik daima yeni görüşleri anlayıp benimsemeğe istekli Baymur’un katkılarına değinilmelidir. Ayrıca toplu dersler bölümünün sürekli ve tutunabilecek bir girişim olmadığı kanısını taşıyanlarda da bu yeniliklere fazlaca direnmek gereğini duymuyorlardı.

Bu nedenle ruh sağlığı, ölçme değerlendirme, gelişim ruh bilimi gibi dersler ilk kez öğretmen yetiştiren kurumlara girme yolunu böyle buldular (Enç, 1983, 224).

Yalnız Enç’in kurucusu olduğu program Enç’in bütün çabalarına rağmen iki yıl mezun verdikten sonra 1955’te sona ermiştir. Altunyay kitabında bu konu ile ilgili önemli bir noktaya şu şekilde parmak basıyor; Başlangıçta özel eğitim öğretmeni yetiştirme en çok alandaki uzmanların liderliğinden etkilenmiştir. Örneğin, ellili yıllardan önce ABD de özel eğitim alanında Doktorasını tamamlayan Mithat Enç 1950’lerde engelli örgenciler için Gazi Eğitim Enstitüsündeki sistemli ilk öğretmen yetiştirme programıyla özel eğitim öğretmenin Yetiştirilmesine öncülük etmiştir. Ancak, özel yetişmiş öğretmenlerin çalışabileceği özel eğitim okul ve sınıflarının azlığı, talep olmaması ve sınıf öğretmenlerinin iki yıllık bir Eğitim aldıktan sonra özel eğitim sınıflarında çalışmayı lüks görmeleri ve ücret artışı Sağlanmamış olması nedenleriyle engellilere öğretmen yetiştiren yüksek öğretim Programı iki yıl mezun verdikten sonra 1955’te kapanmıştır (Altunya, 2006).

Özel Eğitim bölümündeki çalışma arkadaşlarıyla bu süre içinde ülkenin çeşitli yerlerinde "Körler, Sağırlar Okulları ve Ağır Öğrenenler" için alt özel sınıf ve Rehberlik Merkezlerinin açılmasını sağladı. Bu kurumların açılması Enç'in öncü olduğu eğitsel yenilik ve uygulamaların doruk noktasıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonunda, ABD'nin Türkiye'ye en önemli katkılarından biri de akademisyenler vasıtasıyla zihinsel engellilere yönelik ilk sistematik hazırlığın içine girmesiydi. 1952'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Özel Eğitim Bölümü'nü açan Prof. Dr. William Kwaraceus'un ardından Prof. Dr. Christina Ingram'ın gelişi, özel eğitimin bu topraklardaki ilk tohumları oldu. 1955'e gelindiğinde ise Prof. Dr. Dalton Bier ve Dr. Mithat Enç'in ortak çalışmalarıyla pilot bölge seçilen Ankara'da ilk rehberlik ve özel alt sınıf çalışmaları başlatıldı. Orhan Çaplı, Doğan Çağlar gibi akademisyenler de ABD'de ihtisaslarını yaptıktan sonra engelli eğitiminin kurumsallığı yönünde ilk adımları attı (Vural, 2006, s.16).

1956 yılında Ford Vakfı'nın bir bursuyla tekrar ABD'ye giden Enç illionis Üniversitesi'nde doktora derecesini aldı ve 1959 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki görevine yeniden döndü. Bu görevi yanında Orta Doğu Teknik Üniversitesi kurucu üyeleri yanında yer aldı ve Eğitim Fakültesi'nin Dekan Vekilliğini yaptı. Bu görevi kabul ederken asıl amacı öğretmen yetiştiren kurumlarla üniversite arasında doğal bir bağ kurabilmektir.

Enç bu konuya şu şekilde değiniyor.

İllinosie üniversitesinde iken Ankara'da kuruluşuna girişilen Ortadoğu Teknik üniversitesinde bir eğitim fakültesi kurulması için birkaç toplantı yapıldığını duymuş, toplantı tutanaklarından bir nüsha sağlayıp okumuştum. Bu konu beni eskiden beri ilgilendiriyordu. Öğretmen ve öteki eğitim hizmetlerine personel yetiştirme işinin üniversite düzeyinde bir kaynağı olması gerektiğine inanıyordum (Enç, 1983, s.266)

Eğitim hizmetlerine personel yetiştiren kurumların, üniversite örgütü dışında kalışı, meslek standartlarının gelişebilmesini zorlaştırdıktan başka alanın bilimsel bir kimlik kazanabilmesini de zorlaştırıyordu.(Enç, 1983, s.267).

Bu inançların etkisi ile eğitim fakültesi kurma yönündeki ilgiyi daha yakından izleyip araştırma gereği duydum. Talim Terbiye Kurulu başkanı ile mütevelli heyetinden birkaç kişi ve Gazi Eğitim müdürü fikri esas itibariyle benimsemişler, ancak Amerika'dan gelen yeni rektör böyle bir girişime Teknik üniversite çerçevesi içinde yer olamayacağı inancındaymış. Bu nedenle önce onunla temas edip görüşlerinin ayrıntılarını öğrenmek istedim. İtirazlarını açıkladı. Bende böyle girişimle üniversitenin yalnız Orta Doğu'da değil birçok Avrupa ülkelerine de önderlik fırsatını elde edebileceğini belirtmeye çalıştım (Enç, 1983, s.267) .

Bu fakültenin kuruluşunda benim en çok önemsemişim öğretmen yetiştiren kurumlarla üniversite arasında doğal bir bağ kurabilmektir (Enç, 1983, s.268)

Mütevelli heyeti bir toplantı düzenleyerek eğitim fakültesi konusundaki görüş ve düşüncelerimi onlara aktarmamı sağlayacaklarını vaat ettiler. Bu toplantıya rektör ve yabancı uzmanda katılmıştı. Açıklamalarım dinlendi. Sorulara yanıt verdim. Rektörün itirazları dinlendi.

Toplantının benim katıldığım kesiminden sonrası da bitince öğrendiklerime göre yoğun tartışmalardan sonra eğitim fakültesinin açılmasına kesin olarak karar verilmiş, kurucu dekanlığa da beni atamışlar. Ayrıca eğitim enstitüsü ve öteki kaynaklardan seçilecek adaylar için de burs ayrılmış (Enç, 1983, s.269).

1950 - 1961 yılında Milli Birlik Komitesinde Eğitim Müşaviri oldu. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. Yeni açılan Sosyal Hizmetler Akademisi'nde öğretim üyeliğini birlikte yürüttü. Bu akademi dönemin en önemli eğitsel olayı VII. Milli Eğitim Şurasında Enç'in çabaları sonucu açılmıştır. Şuraya Enç aktif olarak eğitsel görüşlerini yansıtmıştır. Enç dönemi şöyle anlatıyor; 7. Milli Eğitim Şurasına” sunulan öneriler arasında ilk ve özel eğitim dışında beni en çok ilgilendiren ve epeyce emek harcadığımız Eğitim Bilimleri Akademisi projesiydi. Bu eğitim özel hizmetlerine doktora düzeyine kadar ihtisas yapma olanağı sağlayacak bir kurum olmalıydı. Bu tür kurumları bitirenlere üniversite kapısı kapalı olduğundan bunun önce üniversite

dışında kurulması, yeterince oluştuktan sonra istenirse üniversite manzumesi içine alınması düşünülebilirdi.

Koordinasyon komitesinin tüm önerileri şuraca onaylandı. Ancak eğitim bilimleri önerisi benimsendikten sonra muhaliflerin bir eğitim fakültesi önerisi de onaylandı (Enç, 1983, s.279).Enç’inde bahsettiği şuraya verdiği önerge şu şekilde idi;

Önerge No:61

BAŞKANLIĞA

Konu IX, madde 3 ve 4 ün yerine aşağıda belirtilen hususun konulmasını arz ve teklif ederim:

“Milli Eğitim Teşkilatının muhtaç olduğu eğitim özel personeli ile öğretmen okulları ve eğitim enstitülerine meslek dersleri öğretmenlerini yetiştirmek, öğretimin her kademesinde çalışan öğretmenlerin mesleklerinde daha yüksek ihtisas yapabilmelerine imkân vermek ve eğitim alanında gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak üzere bir “Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsü”nün kurulması lüzumludur.

Ayrıca gene Konu IX, madde 4 ve a,b,c,ç,d,e ve f fıkralarında yüksek öğretmen okuluna aktarılmak istenilen amaçlar “Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsü”nün hedefleri olarak yeniden düzeltilmelidir.

Bu kuruluş tamamlandıktan sonra bu Enstitü “Eğitim Fakültesi” olarak üniversite topluluğuna katılması çareleri aranmalıdır.

Konu IX’a aşağıdaki maddenin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Halk eğitimi için gerekli elemanların yetiştirilmesi maksadıyla kurulması teklif edilen “Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsü” bünyesi içinde gereken tedbirlerin alınması (Milli Eğitim Bakanlığı, 1962, s.352).

1965 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde açılan Eğitim Fakültesi'ne öğretim üyesi oldu. Burada Özel Eğitim Bölümü'nü kurdu. 1979 yılı Temmuz ayında emekli oluncaya kadar bu bölümün başkanlığını yaptı. Bu konuda Enç;

Gazi Eğitim Enstitüsünden sonra, Türkiye’de özel eğitimin üniversite düzeyinde ele alınışının ikinci önemli başlangıcı 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde kurulan Özel Eğitim Bölümü olarak görülmektedir. Özel Eğitim Bölümü’nün kuruluşu, alanın gereksinimi olan personeli yetiştirecek bir kaynak olması yönünden önemli bir gelişmedir (Enç, 1972, s.14). Demektedir, Enç’in Ankara Üniversitesinde öncü olduğu en önemli yenilik “Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı” dır.

Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren Özel Eğitim Bölümü, alanın personel, yayın ve araştırma gereksinimini karşılamaya çalışmış ve önemli katkılar sağlamıştır. 1978 yılında uygulanmaya başlayan “Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı” ile de, farklı alanlarda çalışan öğretmenlere ve özellikle ilkökul öğretmenlerine özel eğitim öğretmenliği sertifikası vererek özel eğitimin her dalı için öğretmen yetiştirmiştir (Akçamete ve Kaner, 1999, s.395)

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi özel Eğitim Sertifika Programı uygulamasına geçilirken İlgili yönetmeliğin hazırlanması ve uygulanması O’nun önderliğinde yürütüldü (Çağlar-Özsoy, 1992, s.2)

Yetmişli yılların sonlarına doğru birkaç haftadan birkaç aya kadar değişen kısa süreli hizmet içi eğitim programlarıyla özel eğitim öğretmeni yetiştirmenin verimli olmadığının düşünülmesi nedeniyle tek özel eğitim bölümünün olduğu Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çalışan Enç, Özsoy ve Çağlar’ın liderliğinde özel eğitim öğretmenliği sertifikası programı açılmıştır. Daha sonra aynı sertifika programı yetmişli yılların sonu ve seksenli yılların başında o zamanki Eskişehir İktisadi Ticari İlimler Akademisinin bünyesinde Özsoy’un liderliğinde yeniden açılmıştır. Seksenli yılların ortasına kadar açılan hizmet içi eğitim kursları ve sertifika programları yetersizlik sınıflamaları temelinde yetersizlik, yetersizliğin nedenleri, dereceleri, oluştukları yerler, yetersizliği olanların özelliklerine ve eğitimine ilişkin bilgilerin verildiği tıp modelini temel alan programlardır. 1952’de Gazi Eğitim Enstitüsü’nde açılan özel eğitim öğretmenliği programında yer alan derslerle ortak özelliklere sahiptir (Özyürek , 2008).

1965 yılında Ankara Üniversitesinde açılan eğitim fakültesinde Mithat Enç'in Önderliğinde özel eğitim uzmanı yetiştirmek amacıyla özel eğitim bölümü açılmıştır. Üniversite giriş puanlarına göre orta öğretimi tamamlayan öğrenciler eğitim fakültesine Kabul edilmiştir. İlk iki yılda ortak dersleri gördükten sonra, üçüncü yılda, öğrenciler Eğitim yönetimi, eğitim programları ve öğretimi, okul psikologluğu, halk eğitimi ve Özel eğitim bölümlerinden birini seçmişlerdir. Öğrencilerin seçtikleri alanın uzmanı olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır. Özel eğitim bölümü mezunları rehberlik araştırma merkezlerinde var olan özel eğitim bölümlerine atanmıştır. Özel eğitim bölümünü seçen öğrencilerin sayısı 1982 yılına kadar üçle on beş arasında değişmiştir. Özel eğitim alanında yüksek lisans yapan öğrenci sayısı da sınırlı kalmıştır. Sınırlı sayıda özel eğitim uzman yardımcısı yetiştirilmiştir. Özel eğitim bölümünün programında yer alan dersler, özel eğitim sınıflandırmalarını temel alan yetersizlik gruplarının özellikleri ve eğitimleri üzerinde odaklanmış, bilgi ağırlıklıdır (Özyürek, 2008, s.192).

Aynı dönemde Mitat Enç, çocukluğunun geçtiği dönemdeki Gaziantep'i, şehrin o zamanki popüler simaları üzerinden ve o benzersiz Antep Türkçesiyle anlattığı uzun çarşının uluları Türkçede bir şehir ve şehir halkı üzerine yazılmış en doyumsuz eserlerden biridir.

Tarihsel süreç içinde komşuluğun canlı bir şekilde görülebildiği kaynak türlerinden biri de şehir kitaplarıdır. Bu konuda Türk yazılı kültürü hatırı sayılır bir birikime sahiptir ve bu birikim son zamanlarda hayli artmaktadır. Başta ülkenin kültür şehri vasfını hakkıyla taşıyan, İstanbul, Ankara, Kayseri, Gaziantep, Harput, Malatya, Diyarbakır, Trabzon, Bursa, Edirne, Manisa, Amasya, Konya, Kütahya, Adana, Mardin vs. olmak üzere diğer bütün şehir tarihleri komşuluk hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Örneğin Gaziantep tarihi içerisinde hayli önemli yeri olan Mitat Enç'in çocukluk ve ilk gençlik senelerinin geçtiği Uzun Çarşı'yı ve oranın sıradan insanlarını büyük bir edebî üslupla hikâyeleştirdiği Uzun Çarşının Uluları ve işgal yıllarının Antep'ini anlattığı Enç, 2007,'nde komşuluğun ifasına ve algılayışına yönelik hayli önemli tespitler ve tasvirler bulunmaktadır. (Gündüz, 2007, s.6)

Enç'in üstün yetenekli çocukların eğitimine ayrı bir ilgisi vardı. Üstün yeteneklilerle ilgili kitabı olan üstün beyin gücü alandaki en yetkin Türkçe kaynak olarak yıllara meydan okumaktadır. Enç Talim Terbiye Kurulunda iken üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili çalışmaları olduğundan bahsetmiş idik.

Ancak ne yazık ki Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesinin 16.9.1964 tarih ve İlköğretim Genel Müdürlüğüne havaleli 3918 sayılı yazılarına istinaden 1964-1965 öğretim yılında Üst Özel Sınıf çalışmaları başlatılmıştır. Bu sınıfların gelişimi 1964-1965 öğretim yılında 1, 1965-1966 öğretim yılında 2, 1966-1967 öğretim yılında 4, 1967-1968 öğretim yılında 3 olarak gerçekleşmiştir. Bakanlığın 15.8.1965 tarih ve 37336 sayılı emirleriyle 1965-1966 öğretim yılında Eskişehir ve Bursa illerinde de üst özel sınıf çalışmaları başlatılmıştır. Bu illerde de 1965-1966 öğretim yılında 2, 1966-1967 öğretim yılında 4 üst özel sınıf açılmıştır. Ancak bu uygulamaya Bakanlığın 3.6.1968 tarih ve 24291 sayılı yazısıyla gerekçe gösterilmeksizin son verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1971, s. 50).

Enç'e göre yapılan çeşitli çalışmalar, ilerde unutulmaya yüz tutan ve ezberle edinilen bilgilerin zekâyı geliştirip biçimlendirdiği varsayımının yanlışlığını ortaya koymuştur. Zihinsel yeti ve yeteneklerin geliştirilmesi, kafaya doldurulan bilgiler yoluyla değil, bilgilerin kazandırılmasında başvurulmuş çeşitli yol ve yöntemlerle sağlanır (Enç, 1981, s.205).

Burada bir soru akla gelmektedir. Hangi yol ve yöntemler? Yöntem, bir amaca ulaşmak için takip edilen yol olduğuna göre, genel olarak hayatın her alanında insanlar yöntemli çalışmaya özen göstermişlerdir. Aynı şekilde eğitim öğretim alanında da plânlı, programlı, yöntemli çalışmalar için uğraşılmış ve bu arayış devam edecektir. Öğretim yöntemleri "Genel Öğretim Yöntemleri" ve "Özel Öğretim Yöntemleri" olmak üzere iki ayrı şekilde ele alınmaktadır.

Zekâ ile ilgili günümüze kadar pek çok kuram ve tanım geliştirilmiştir. Bir çok bilim adamı zekâ nedir?, Nasıl öğreniriz?, Zekâyı ölçebilir miyiz? Gibi sorulara cevap bulmaya çalışmışlardır.

Enç, zekâyı ancak davranışlara yansıyan yönüyle görebilmek ve ölçebilmek mümkündür(Enç,1973, s.78) şeklinde yaklaşmaktadır. Burada ancak dışa vurulan şekliyle zekanın görülebileceği ve ölçülebileceği vurgulanmaktadır. Alfred Binet ise zekâyı tanımlarken,

1. Verilen talimatı kavrama ve onu izleme yeterliliği,
2. Davranışları, istenen belli sonuçları sağlayabilecek şekilde düzenleyip yönetebilmek,
3. Davranışlarını eleştirip, durumun gereklerine göre değiştirebilmek, şeklindeki etmenler üzerinde durmaktadır. Burada da davranışlardan zekânın anlaşılabilmesi belirtilmektedir.

Witmer, zekânın belli başlı özelliğini, yeni durumlara uyum sağlayabilecek davranışları ortaya koyabilmek diye tanımlamaktadır. Thorndike, doğru ve geçerli tahmin yapabilmek olarak tanımlamaktadır. Helingvorth, incelemeleri sonucu, zekâ canlının gereksindiği şeyleri nasıl başarabileceği, ya da elde edebileceğini öğrenmesidir demektedir.

Enç'e göre zekâ soyut bir kavram olup, tek bir etmene bağlı olarak tanımını yapmak oldukça zordur. Ancak üstün yetenekli çocukların eğitimi'de onun için vazgeçilemezdir.

Ataman üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili olarak;

Özellikle ilköğretim ve bir dereceye kadar ortaöğretim programları öncelikle çoğunluğun bulunduğu orta ve orta çevresinde yetenekleri bulunan çocukların gereksinimlerine göre düzenlenmiştir. Bu durum, üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların yeteneklerinin tümünü kullanmadan başarılı olmalarını sağlamaktadır. Bunun sonucu, öğrenci programa ilgisiz kalmakta, edindikleri bilgi düzeyi, zihinsel düzeyine uygun olarak olabileceğin çok gerisine düşmektedir. Böylece çocuğun gizil gücünün büyük bir bölümünü öğrenim yerine başka alanlara kaydırabileceğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Ataman, 2007, s.174) demektedir.

Enç bu konuya o kadar önem veriyordu ki üstün yetenekli çocukların gelişim, uyum ve eğitimleri konusunda tez hazırladı. Bir yılı aşan çalışmadan sonra fakülte tezi bastırdı ve doçentlik unvanını aldı.

1973 yılında da Türkiye Körler Vakfı'nı kurarak genel başkanlık görevini üstlendi. Uzun yıllar Altınokta Körler Derneği'nin de başkanlığını yaptı.

Ülkemizde görme engellilerin ekonomik, toplumsal, eğitsel, kültürel ve mesleki sorunlarına çözüm yolları üretmek amacıyla 1950 yılında kurulmuş bu alandaki en eski ve en büyük dernektir. kurucu başkanı kendisi de görmeyen Doç. Dr. Mithat Enç' tir. 1958 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla, "Kamu Yararına" statüsünü kazanmıştır (www.altinokta.org.tr).

Adını, altı kabartma noktanın çeşitli kombinasyonlarından oluşan "braille (Altı Nokta) alfabesi"nden alan Altınokta Körler Derneği körler alanında gerçekleştirilen tüm ilklere imzasını atmıştır

Görme engellilerin eğitimi konusunda sivil inisiyatifi harekete geçirmek ve toplumsal bir baskı grubu oluşturmak amacıyla 1950 yılı başında Altınokta Körler Eğitim ve Kalkındırma Derneğini (ANKEK) kuran Enç, kısa sürede derneğin İstanbul ve Gaziantep Şubelerinin kuruluşunu da gerçekleştirmiş;1958 yılında bakanlar kurulu kararıyla derneği kamu yararına statüsüne kavuşturmuştur. ANKEK aracılığı ile 1961 Anayasasında engellilerle ilgili hükümlerin yer almasını sağlayan Enç, rehabilitasyon çalışmalarının gereğine dikkat çekerek, rehabilitasyon merkezleri kurmak üzere 1970'li yıllarda “Altınokta Körler Vakfı’nı”, 1980'li yıllarda da “Türkiye Körler Vakfı’nı” kurmuştur. Bu vakıflar Altınokta Körler Eğitim ve Kalkındırma Derneği’nin yürüttüğü kampanya ile elde edilen gelirlerle bugün İstanbul Emirgan’da ve Ankara Yenimahalle’de bulunan rehabilitasyon merkezlerini açarak SHÇEK’e devretmiştir (www.altinokta.org.tr).

Bu merkez hakkında Enç; Çalışma program ve yöntemleriyle amaçları ana hatlarıyla belirlenen eğitim merkezlerinin ilki İstanbul’da 1974 yılında faaliyete geçmiştir. Altı Nokta Körleri Eğitme ve Kalkındırma Vakfının Emirgan sırtlarında kurduğu modern merkez Mart 1974 den beri iki dönem öğrenci yetiştirmiş ve çevredeki iş yerlerine yerleştirmiştir (Enç,1978,s.26-27) demektedir. Altınokta

derneği Enç'in engelli vatandaşlarımızın sosyalleşmesi ve eğitimi için öncü olduğu en büyük projedir. Dernek bugün v 33 ildeki şubeleri ve altı binin üzerinde görme engelli üyesiyle çalışmalarını etkin bir şekilde sürdürmektedir.

1979 yılında yaş haddinden emekli olan Enç, 1980'de de Türk Eğitim Derneği'nin bilim ödölünü aldı.

2.2.3) Mitat Enç'in Özel Eğitime İlişkin Görüş ve Uygulamalarının Dönemi İçerisindeki Yeri ve Önemi.

Türkiye'de ve batıda eğitimci ve özel eğitimci olarak ün yapmış yeri doldurulamayan Mithat Enç'in öyküsü adeta Cumhuriyet sonrası Özel Eğitim'in Öyküsüyle bütünleşmektedir. 1923 yılında İstanbul Erkek Lisesi'ne yazılmış ve 1929 yılında buradan mezun olarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiştir. Birinci ders yılı sonunda, sınavlara hazırlanırken tutulduğu göz hastalığı yüzünden öğrenimine ara vermiştir. Üç yıl süre ile İstanbul ve Viyana'da tedavi çaresi aramış; sonuç alamayınca, Viyana Yüksek Pedagoji Enstitüsü'nde özel eğitim öğrenimine başlamıştır. 1936'da bir bursla A.B.D.'lerine gitmiş ve bir yıl Harvard Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim görmüştür. Daha sonra kaydını Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne naklederek 1938 yılında özel eğitimde lisans, 1939'da ise yüksek lisans diplomasını almıştır. Aynı yıl ülkeye dönen Enç, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'ne "Marazi Ruhiyet" dersini okutmak üzere atanmış, daha sonra ise, programa eklenen "Özel Eğitim" ve "Ruh Sağlığı" gibi dersleri de okutmuştur.

1950'de Ankara Körler Okulu'nu, 1952'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Özel Eğitim Bölümü'nü kurmakla görevlendirilmiş ve 1956 yılına kadar Ankara Körler Okulu'nun müdürlüğünü ve Özel Eğitim Bölümü'nün başkanlığını birlikte yürütmüştür. Bu süre içinde Özel Eğitim Bölümü'ndeki çalışma arkadaşlarıyla birlikte ülkenin çeşitli yerlerinde "körler, sağır okulları, ağır öğrenenler için alt özel sınıflar ve rehberlik araştırma merkezlerinin" açılmasını sağlamıştır.

1956-58 arasında bir bursla A.B.D.'de İllinoise Üniversitesi'nde doktora çalışmasını sonuçlandırarak yeniden yurda dönmüştür. ABD'den döndükten sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde kuruculuk ve dekanlık, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Sosyal Hizmetler Akademisi, Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapmış ve beş yıl süreyle Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğinde bulunmuştur.

Daha sonra ise, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi ve Özel Eğitim Bölümü başkanı olarak çalışmıştır.

1980 yılında Türk Eğitim Vakfı'nın Eğitim Bilimi Ödülü'nü kazanmıştır.

Eğitim Görüşü Hocamız Mithat Enç'in eğitime ilişkin görüşü şöyle özetlenebilir:

Eğitim bir bilimdir, sanattır.

Eğitim davranış değiştirme bilimi ve sanattır.

Bireysel ayrılıklar çok önemlidir.

Eğilimin amacında, yönteminde bireysel ayrılıklar dikkate alınmalı ve eğitim ona dayandırılmalıdır (Çağlar-Özsoy, 1992, s.3).

Özel eğitim genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Özel eğitim genel eğitimin bir laboratuvarıdır. Araştırma için çok uygun bir alandır. O alandaki bulgular genel eğitime yol gösterici, destekleyici, kolaylık sağlayıcı etki ve kalfalarda bulunur.

Toplumlarda normal-sağlam bireylerin varlığı yanında özel eğitime muhtaç çocukların varlığı da bir gerçektir, özel eğitime muhtaç çocukların tarihinin de insanlık tarihi kadar eski olduğu kabul edilmektedir. Çünkü özel eğitime muhtaç duruma düşme sadece doğum sonrası nedenlerle değil, doğum anı ve doğum öncesi nedenlerle de olabilmektedir.

Toplumların amaçları, toplumu oluşturan vatandaşları mutlu etmektir. İnsanların mutluluğu ise ancak eğitim yolu ile sağlanabilmektedir. Bireylere yetenekleri doğrultusunda görev ve sorumluluklar verildiği oranda mutlu olurlar. Bu mutluluğu sağlarken de özür-lü-sağlam ayrımı yapılmaksızın verilecek bir eğitim imkânı ise çağdaş eğitimin bir gereğidir. Birey, içinde bulunduğu toplumda bir iş, meslek, statü sahibi olmak ister. Bu istek, normal bireylerde olduğu gibi özel eğitime muhtaç bireylerde de bulunmaktadır. Onlar da toplum içinde tüketici durumdan kurtulup, üretici, iş sahibi ve statü sahibi olmak isterler. Yani onların da normaller gibi istekleri bulunmaktadır. Buna bağlı olarak verilecek görev ve sorumlulukları yerine getirmek onları mutlu edecektir. Maslow'un ihtiyaçlar

hiyerarşisinde yer alan istekler özel eğitime muhtaç çocuklar için de geçerlidir. Hatta onların toplum tarafından kabul edilip, sevmeye daha fazla ihtiyaçtan bulunmaktadır (Selçuk,1994, s.92).

Uluslararası Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesine imza koyan,ülkeler arasında bulunmaktayız ve bu beyannamenin 2. maddesinin birinci fıkrasında "Taraflar Devletler, bu sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiç bir ayırım gözetmeksizin tanırlar ve taahhüt eder" denilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı,1991, s.12). Görüldüğü gibi hiç bir ayırım yapılmaksızın tüm çocuklara bu sözleşmede geçen hakların verilmesi taahhüt edilmiştir.

Çağdaş demokratik toplumların hepsinde bireylere yeteneklerini geliştirme ölçüsünde imkânlar verilir. Bu noktada hiç bir birey diğerinden üstün tutulmaz ve ayrılmaz. Her bireye kendi yeteneği ölçüsünde bu fırsatların verilmesi gerekir. Çünkü çağdaş eğitimin temelinde bireysel ayrımlar yer almaktadır. Böylece her bireyin bulunduğu toplum içerisinde yeteneklerini gösterebileceği ve geliştirebileceği iş ve meslekler bulunarak uygun eğitim imkânları sağlanır. Böylece bireyin onuru korunmuş ve mutluluğu yakalamasına fırsat verilmiş olur.

Günümüzde özellikle eğitim alanında en göze çarpan özellik bireysel farklılıkların dikkate alınmasıdır. Bunun haricinde özür ve özelliği açık bir şekilde fark edilebilen çocuklar toplum içerisinde de kendilerini belli etmektedirler. Ancak eğitim açısından bu çocukların bilinmesi ve yapılacak eğitim- öğretim faaliyetlerinin ona göre düzenlenmesi gerekmektedir. Bu noktada önemli olan ise, bireysel farklılıkları kabul edip, bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve gerekli eğitim ortamlarının düzenlenmesi gerekir (Çağlar, 1974, s.4).

Özel eğitime öylesine ağırlık vermektedir ki hoca. Eğitim Ruhbilimi kitabında verdiği örnekler belirgin biçimde özür- engelli çocuklardan seçilmiştir (Bıyıklı, 1992, s.5).

Görme artığı görme engelli öğrenci ve eğitim açısından çok önemlidir. Görme artığının bilinmesi eğitim-öğretim çalışmalarında alınacak tedbirler ve yapılacak ortam düzenlemeleri açısından kolaylıklar sağlayacaktır.(Enç, 1981, s.36)

Çağımızda ülkelerin gelişmişlik düzeyleri vatandaşlarına sağladığı eğitim imkânları ile ölçülmektedir. Bu görüşün içerisinde özel eğitime muhtaç kişilere verilen eğitim de sayılmaktadır. Böylece ülkelerin gelişmişlik düzeyleri özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitim hizmetleri ile ölçülmektedir denilebilir.

Özel eğitime muhtaç çocukların bir kısmı eğitim kurumlarında yapılacak bir takım düzeltmelerle normal çocukların devam ettikleri eğitim-öğretim kurumlarından yararlanabilmektedirler. Bu çocukların bir kısmı ise özelliklerinden kaynaklanan ihtiyaçları farklılık gösterdiği için ayrı bir eğitim kurumu ve ayrı bir program gerektirir.

Özel eğitime muhtaç çocuklara normal çocuklarla birlikte olma, onlarla oynama, iletişim kurma imkânlarının verilmesi doğal haklarıdır. Onları bu fırsattan yoksun bırakmak Devletin vatandaşlarına verdiği eğitim imkânının eksik olduğunu gösterir

Batı memleketinin bir buçuk asır önce başlamış olduğu özel eğitime muhtaç olanların yetiştirilmesi konusunda memleketimiz maalesef bir hayli gecikmiş bulunmaktadır. Normal okullarımızın gerektiği gibi çalışabilmesi ve her vatandaş çocuğuna kendi gücü sınırları içinde gelişebilme imkânı sağlanabilmesi için bu işin daha fazla geciktirilmemesi lazımdır. Ayrıca ilk tahsil mecburiyetinin lâıykı vecile gerçekleştirilebilmesi de halen mevcut olan eğitim kurumlarının çerçevesine girmeyenler için gerekli tedbirlerin alınmasına bağlıdır. (Enç,1952,s.10)

Bu dönemin özel eğitim alanına personel yetiştirmede ilk sistemli çabası, 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde kurulan Özel Eğitim Şubesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şube'ye mezuniyetlerinden sonra ülkenin farklı yerlerinde özel eğitimin gelişmesi için hizmet götürecek ve bu alanda gerekli personelin yetişmesine öncülük edecek 40 öğrenci alınmıştır (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987,

s.64). Şube, 1955 yılında iki dönem mezun verdikten sonra kapatılmıştır (DPT, 1992).

Görme engellilere muhtaç çocuklar kendileri açısından yaşamsal önem taşıyan bilgileri ilköğretim çağında öğrenmektedir

Bugünde ezberin belleği besleyip güçlendirdiği; matematik ve geometri problemleri çözmenin de yargı gücünü ustura gibi keskinleştirdiği sanılmakta. Böylece müfredat programlarındaki bilgilerden bir kesimini kafasına iyice yerleştiremeyen, yada sınavlarda sorulan sorulardan bazılarına beklenen yanıtı veremeyen çocuklarımızı, hiç düşünmeden sınıfta bırakıp, içlerindeki öğrenme isteğini köreltip, tepeden tırnağa yetersizlik duygularıyla doldurmaya devam ediyoruz.(Enç, 2007, s.115)

Uygarlık yarışında bugün her ulusun erişebildiği düzeyi belirleyen ve gerek yakın, gerekse uzak gelecekte neler olacağını da etkileyen en önemli etken, sahip oldukları üstün beyin gücü ve bunların ürünleridir. Bu nedenle toplumların az gelişmişlikten kurtulup atılım yapabilmesi, sahip oldukları beyin gücünden yararlanmakta göstereceği etkililik ve yeterliliğe dayanmaktadır. (Enç, 1979, s.254).

Bu büyük ideolojinin felsefesine o kadar sıkı bağlı kalırlar ki, bağış yardım kabul etmezler. Acilen körler için 'işlikler', yani imalathaneler kurar. Sepet ve benzeri şeyleri üretilip satmaya koyulurlar. Gelirleriyle körleri modern eğitim kurumlarına hazırlamak isterler. İşte bu düşünceyle bugüne onlarca onurlu bilim adamı, hukukçu, öğretmen, yönetici yetişti. Hepsi kendi hayatlarını kurmakla kalmadı, etraflarına ışık, meşale oldular (Genç, 1998, s.5).

Eğitimcilerimizin, insan alt yapısı oluşturma yolunda, fizik kimya formül, yasa ve kurallarını kafaya ambarlatmanın Lokman Hekim'in devayı küllisi gibi bir keramet olduğu kanısı hiç değişmedi. .(Enç, 2007, s.115)

Bilgi, amaç değil araçtır. Ve amacı gerçekleştirecek olan bilginin kendisi değil, onun öğretiliş yöntemleridir. .(Enç, 2007, s.115)

Okullarımızda yenicilik yolunu açmak için bilgi fetişçiliğini bir kenara bırakmamız gerekir. Doğru eğitim yöntemleri ancak bilgiyi araç olarak kullanarak

düşünme, soru sorma, araştırma ve yaratma yeterliliklerinin geliştirilmesine öncelik vermekle bulunabilecektir. .(Enç, 2007, s.116)

O günlerde, anlamını kavrayamadığımız Kur'an sureleri tecvit kuralları ve Arapça fiil çekimleri ezberletirlerdi; bugün ise ezberletilecek konular farklı sadece... Tarihler, adlar, savaşlar, kimin yenip yenildiği; yüz ölçümleri, nehir uzunlukları, göl ve deniz yüzeylerini belleğe istifleyip, bunları bülbül gibi tekrarlamak, hala başarının göstergesi sayılmakta. .(Enç, 2007, s.115)

Eğer eğitimin amacı,yeni kuşağı günün koşulları içinde, başarı içinde yaşaya bilecek biçimde donatmaksa, “bugünü” okul kapılarından içeri sokabilmenin bir yolunu bulmamız gerekir. .(Enç, 2007, s.111)

Enç dönemin eğitim felsefesini şöyle eleştiriyor:

Çocuklarımıza her gün yenisi doğan ülkelerin başkentlerinin adlarını ezberleyip, başarı sınavı vermelerine beklememizin amacını, şöyle bir durup, sorgulamamız gerekir. Verimsiz uğraşlarla vakit ve yeteneklerimizi harcayıp ziyan etmeye eğitim denemez. Bu yöntemle ancak, İslamı ve namazın koşullarını su gibi ezberleyen, fakat İslamlığın gerçek davranış ve insani ilkelerine aykırı bir yaşam biçimi sürdürmeye devam eden, yalancı dindarlardan başka ne yetiştirilebilir? .(Enç, 2007, s.116)

Günümüzde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri vatandaşlarına sağladığı eğitim imkânları ile ölçülmektedir. Bu görüşün içerisinde özel eğitime muhtaç kişilere verilen eğitim de sayılmaktadır. Böylece ülkelerin gelişmişlik düzeyleri özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitim hizmetleri ile ölçülmektedir denilebilir.

Ülkemizde de insan gücünü kullanmada eğitimin önemi anlaşılmış ve eğitime gereken önem verilmiştir. Tevhidi-i Tedrisat Kanunu ile eğitim kurumlarında birlik ve bütünlük sağlanmış, eğitim-öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve İlköğretim kurumları tüm vatandaşlara mecburi ve Devlet Okullarında parasız kılınmıştır.

Özel eğitim çerçevesi içinde sayılmasa bile yurdumuzda yetenekli çocuklara olanak yetersizliği yüzünden öğrenimden yoksun kalmalarını önleyebilmek düşüncesi ile, oldukça uzun süredir çeşitli tedbirler

uygulanmaktadır. Bu tedbirlere ihtiyaç duyulmuş olması ve bazı olanakların düşünülmesi olumlu ve verimli bir yaklaşımdır (Enç,1973, s.228)

Enç ‘in dönemi içindeki en önemli faaliyetlerinden biri şimdiki adı ile Mitat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulunu kurması idi. Enç bu konu ile ilgili yazdığı teklif yazısında şöyle diyor;

Özel eğitim okullarında çalışacak öğretmenler için mesleki tatbikat ve tecrübenin hususi bir ehemmiyeti vardır. Bu yönden açılacak şubenin ders tatbikatı tedbirlerini de şubeyle birlikte mütala etmek mecburiyeti vardır. Gazi eğitim enstitüsünün yakınında bir özel uygulama okulu açılmalıdır. Bu okul çeşitli arıza gruplarını bir çatı altında toplayacak mahiyette olamaz. Çünkü arızaları, eğitim ve öğretim metotları ve özel ihtiyaçları birbirinden tamamı ile ayrı olan bu arıza gruplarının bir çatı altında toplanması faydasız olduğu gibi çeşitli ihtilaflara da yol açar. Ayrıca her grubun özel okul teşkilatı ve çeşitli eğitim çalışmaları hakkında faydalı bilgi ve tecrübe elde edilmesine imkân vermez. Diğer taraftan her grubun metot ve özel problemler üzerinde tetkik ve araştırma, denemeler yapılmasını imkânsız hale sokar. (Enç,bila-2,s.3-4)

Uygulama okulunun kör çocuklara tahsis edilmesi ve okulun halen beden eğitimi enstitüsünün işgal ettiği binaya yerleştirilmesinde faydalar görülmektedir.(Enç,bila-2,s.4)

Ankara ve İzmir’de bana tercümanlık yapan zat, bugün Türkiye’de körlerin kalkınması sahasında en fazla malûmat sahibi bulunan bir kimseydi. 20 yaşından beri gözlerini kaybetmiş olan Bay Mitat Enç, dört senesini Avusturya Amerika Birleşik Devletlerinde çalışmaya hasrettikten sonra, memleketine dönmüş ve Ankara’da Gazi Terbiye Enstitüsünde Sakat Çocuklar Psikolojisi ve Eğitimi Kürsüsünü deruhte etmiştir. On bir günlük arkadaşlığımız esnasında kendisinden Türkiye’de ki şerait hakkında pek çok şeyler öğrendim.(Mackensie,1952,s.4)

“Kurucu meclisle birlikte danışma komisyonları lağvedilmiş, ben de Gazi’deki ek görev olarak üzerimde kalmak üzere Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine atanmıştım.”(Enç, 1983, s.278)

Enç, Gazi Eğitim’de “Marazi Ruhiyat” dersini okuttuğu zamanlarda öğrencilere “edindikleri bilgi ve becerileri belirli yaş düzeyindekilere hangi amaçları gerçekleştirmek için ne gibi yöntemlerle aktarılması gerektiği konularında ne öğretim nede uygulama yaptırılıyordu. Meslek dersleri denen gelişim ruhbilimi, pedagoji, öğretim yöntemleri gibi dallar ancak eğitim bölümünde öğretmen okullarına meslek dersleri ya da müfettiş olarak yetişenlere okutuluyordu.” (Enç, 1983, s.210)

Bazı hocalarda bir saatlik genel ruhbilimi dersinin programdan çıkarılarak yerine matematik, fizik gibi derslerin saatinin arttırılması görüşünü benimsiyordu.

Enç, bu konuda kurul da şöyle diyordu: “burasının öncelikle öğretmen yetiştiren bir kurum olduğunu, bu meslekteyse öğreteceğini bilmenin yetmeyeceğini, okutacağı yaş diliminin ruhsal özelliklerini ve hangi amaç için nasıl okutması gerektiğini de bilmesi gerektiğini belirttim. Bunların dışında yeterli uygulamanın da şart olduğunu ekledim. Bu durumda söz konusu olan ruhbilim derslerinin kaldırılması değil bölüme öteki meslek derslerinin de eklenmesi gerektiğine değindim.”(Enç, 1983, s.210)

Ruh sağlığı müfredatı ile ders kitabının hazırlanması ve okutulması görevi bana verilmişti. Kanıma göre eğitim düzenimizin en aksak yanı, yetişen kuşağı, programlar ve yönetmelikler karşısında harcanabilecek bir kaynak olarak görmektir. Bunun en kesin belirtileri bu program ve yönetmeliklerin uygulanışında görülebilir. Program kutsal kitaplar gibi herkesin uyması zorunlu sayılan ve her çocuğu aynı kalıba dökmeye uğraşan bir araçtır.

“Davranış konusunda da aynı kalıpcılık yürütülmektedir. Saç tuvaleti, giyimdeki değişiklik, elini pantolon cebine sokmak gibi durumlar onu bir uyum sorunu olarak görmeye yeter (Enç, 1953, s.3).

Bu ve benzeri nedenler yüzünden eğitimcilerin dikkat ve ilgisini ruh sağlığı konu ve sorunları üzerine çekmek, çocuğun harcanabilir bir malzeme olmadığını benimsetmenin önemine inanıyorum. Bu nedenle de hatalı

uygulamalarla çeşitli uyum ve davranış arasındaki ilişkiyi yeterince etkili olarak gözler önüne sermek gerektiği kanısındayım.”(Enç, 1983, s.225)

Bu gelişme, elbette bu bilimin aralıksız yeni kavramlar, terimler yaratımını zorunlu kılmaktadır. Çünkü her yeni bulgu yada sürecin adlandırılması gerekmektedir. Bu yüzden konu üzerinde yoğun çalışmaların yapıldığı Batı dilleri de sözcükler bulma, terimler geliştirme uğraşısını aralıksız sürdürmek zorunluluğunu duymaktadır.

Ruhbilimin gösterdiği bu hızlı gelişimi bilim hayatımızın bugün bile yakından izleyemediğini söylemek çok yanlış olmaz. Bu gecikmenin türlü nedenlerinden birisi de gerekli olan bilimsel terimlerin eksikliğidir. Çünkü günlük düşüncelerimizde olduğu gibi, bilimsel düşünce ve çalışmalarda da söz simgelerine gereksinim vardır. Dilimizde bu güne değin bu konuda yapılan çalışmalar genellikle felsefe yada eğitim sınırları içinde kalmıştır.(Ruh Bilim)

Geçen çeyrek yüzyıl içinde ne zaman özel eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi zorunluluğundan söz edilse şu tepki sık sık işitilirdi: “Hiç bir özrü olmayan çocuklara gerekli eğitim kolaylıklarını sağladıkta sıra sakatlara mı geldi?” (Enç, 1981, s.9)

İzmir’de 1959 tarihinden bu yana kalabalık semtlerin bazı okullarında açılan özel sınıfların geliştirilmesi sırasında ciddi güçlüklerle karşılaşmıştır.(Kolçak,1963,s.22)

Bugün eğitim enstitülerinin personeli çeşitli kaynaklardan bakanlığın dileğine göre sağlanmaktadır. Gerçek bir bilim kurumu ancak yeterli eğitim personeli ile gerçekleşebilir.(Enç,1969,s.4)

Eğitim ve öğretimin herhangi bir basmağına konacak en yeterli bir eleme sistemi bile bilgiliyi bilgisizden, kabiliyetliyi kabiliyetsizden bir çırpıda ayırmaya yetmemektedir. Bu yüzden teşhis ve eğitimde rehberlik bu tür değerlendirilmelerle değil, uzun süre içindeki değerlendirme ve gözlemlerle yapılmaktadır. Bunun sonucu olarak da birçok ileri memleketler bu çeşit törenleri bir yana koymak zorunu duymuşlardır.(Enç,1968,s.16)

Genellikle son dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu'nun eğitim sisteminde birbirleriyle çelişen değişik okul sistemleri vardır. Bunlar; Tekke ve mahalle mekteplerinde sürdürülen geleneksel eğitim, lonca ve mesleki teşkilatlarında yapılan iş ve meslek eğitimi, batı etkisiyle açılan okullardaki eğitim, azınlık ve batı devletlerinin açtıkları okullardaki eğitim başlıkları altında toplanabilir. Bu birbiriyle çelişen değişik okul sistemleri, 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) yasasıyla ortadan kaldırıldı. Tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi ideolojisine göre Milli Eğitimin hedefleri, okul sistemleri, okutulacak dersler ve içerik yeniden düzenlendi. Bu düzenlemeler yapılırken, Türkiye'ye Dewey, Kühne Albert Malche ve Omer Buyse gibi uzmanlar çağırıldı, onların görüşleri alındı.

Bu dönemin eğitim anlayışına, Osmanlı dönemi düşünürleri Atatürk, Baltacıoğlu, Hasan Ali Yücel, Hakkı Tonguç ve Rüştü Uzel gibi pek çok kişinin katkıları olmuştur. Türk toplumunun ekonomik, politik ve toplumsal yapısı, Batı dünyasının etkisi, bilim ve teknikteki gelişmeler, yabancı uzmanların görüşleri Cumhuriyet dönemindeki eğitim anlayışını etkilemiş ve geliştirmiştir. Özellikle Atatürk; "Eğitim; milli, bilime dayalı, işe yarar ve üretici, yeni kuşakların fazilet, düzen, disiplin duygularını geliştirici, toplumu cehaletten kurtarıcı, onun bilgi ve ahlâk düzeyini yükseltici, yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici nitelikte olmalıdır." Diyerek, eğitim anlayışının ana noktalarını ortaya koymuş ve sistemin buna göre düzenlenmesini sağlamıştır. (Sönmez,2006,s.284)

Enç'in döneme yön veren fikirleri arasında ruh sağlığı konusu öne çıkmaktadır.

Tıp bilimi vücudumuzun hastalıkları ve bunların iyileştirilmesi yollarıyla uğraşır. Koruyucu tıp ise bu hastalıkların nasıl önlenebileceğini araştırır ve uygular.

Tıpkı vücut sağlık ve hastalıklarında olduğu gibi, ruh sağlığımız ve hastalıklarıyla da uğraşan iki bilim dalı vardır. Bunlardan ruh hastalıklarının sebep, araz, çeşitleri ve tedavisiyle uğraşana "psikiatri" denmektedir. Bu

hastalıkları doğmadan önleme yollarını gösteren uygulamalı bilgi koluna da “ruh sağlığı” diyoruz.(Enç,1979,s.12)

1952-53 ders yılı başında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesi içinde bir “Özel Eğitim Bölümü” kurulmuştur. Kuruma yapılan bu yeni ekin amacı şuydu:

1950 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığı’nın kurup yaygınlaştırmak sorumluluğunu üzerine aldığı her tür “Özel eğitim kurum”una öğretim, yönetim ve denetleme personeli yetiştirmektedir.

Özel eğitim ve genel eğitim kurumlarına hizmet etmek üzere kurulan rehberlik merkezleri şu bölümler ve hizmetlerden oluşmaktadır:

- a. Bireysel rehberlik bölümü: Burada aileler ya da okullarca sevk edilen münferit vakaların sorunları incelenip teşhis ve tedbire bağlanmaktadır.
- b. Okul grup rehberlik bölümü: Bu bölüm okullarda öğrenci kümelerine dönük “tarama, sınıflandırma, değerlendirme” gibi hizmetlerle uğraşmaktadır.
- c. Özel eğitim bölümü: Özel eğitime muhtaç olan çocukların tespit, teşhis ve yetiştirilmeleri, özele alt sınıflarla ilgili çalışmaları yapmaktadır.
- d. İdare bölümü: Merkezin idari hizmetlerini yürütmektedir.
- e. Yayın ve araştırma bölümü: Merkezin çalışmaları ile ilgili yayınlar ve araştırmalar yapmaktır.(Enç,1979,s.16-17)

Enç Milli Eğitim Bakanlığı’na yazdığı raporda kendini şöyle tanımlıyor;

Raporun yazarı Avusturya ve Birleşik Amerika’da özel eğitim sahasında tahsil görmüştür. 16 yıldan beri Gazi Eğitim Enstitüsü’nün muhtelif bölümlerinde mevzu ile ilgili çeşitli dersler okutmuştur. 1952-1953 ders yılı başında aynı müessesede açılan özel eğitim şubesinin kuruluş çalışmalarına katılmış ve üç yıl şube şefliği yapmıştır. Ayrıca 1951 de vekâletimizce Ankara körler okulunun kurulması ile vazifelendirilmiş ve dört yıl müdür olarak çalışmıştır. 1952 yılında Birleşik Amerika dışişleri vekâletince, Amerika’da bu mevzularla ilgili çalışmaları tetkik için davet edilmiş ve muhtelif tarihlerde, muhtelif milletler arası kongrede milletimizi temsil şerefini elde etmiştir. Özel eğitim sahasında tercüme

ve telif olarak çeşitli makale, broşür ve eser hazırlamıştır. Bu hususları belirtmeyi, mevzu ile yakın ilgisine işaret ve raporu hazırlaması sebebini aydınlatmak için faydalı buluyorum. (Enç,1956,s.4)

Körler için başka bir dünya meydana getirmek kaziyesi muhtelif tecrübeler neticesinde kıymetsizliğini gösterdi. Bundan sonra onlar için yegâne hayat imkânının, kendilerini cemiyet için, o mevcudiyetin işine yarar azalar haline getirmekte olduğu tekrar katiyetle meydana çıktı. Bu şekilde onlar görenlerden istifade ederek daha kolay yaşayabilecekler, hayat ve tabiattan daha fazla istifade edebileceklerdir.(Enç,1936,s.21)

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1) Sonuç

Kadın veya erkek, her ferdin yaradılışındaki kabiliyetler ancak iyi bir eğitimle gelişebilir. Eğitim sayesinde ki, en iyi örf ve âdetlerimizi koruyabilir, bugünkü cemiyetimizi ayakta tutabilir, hür insanın iyi yaşamasını sağlayabilir ve çocuklarımız için zengin ve kuvvetli bir gelecek hazırlayabiliriz.

Bu sebeple hemen hiçbir konu, Türkiye için, yurttaşların eğitimi kadar önemli olamaz (İz ve arkadaşları 1960, s.11).

Unutmayalım ki hepimizde insan olarak aynı derece de günün birinde sakat olma ihtimali ile karşı karşıyayız. Bu sebeple de bugün bu konudaki düşünüş ve davranışlarımızı buna göre ayarlamamız yerinde olur. Haddizatında böyle düşünmek için behemehal bizzat sakat olmayı beklemeğe de lüzum yoktur. İnsan olarak ve bu cemiyetin bir üyesi olarak eğer herkes sakatlık veya arızalılığı çeşitli yönlerinden yakından tanımağa çalışır ve bu tip insanlara anlayışlı bir şekilde muamele edecek bir olgunluğa sahip olursa: sakatlık sadece şekil olarak kalır ve bu tip kimselerde tıpkı sağlam insanlar gibi normal bir hava içinde huzurlu bir ömür geçirirler. (Çaplı,1962,s.4-5).

Bu çalışmada, özel eğitim alanının Türkiye'deki önemli isimlerinden Mitat Enç'in hayatı, eserleri, ilmî kişiliği, eğitim ve özel eğitim ile ilgili görüş ve teklifleri incelenmiştir.

Mitat Enç; araştırmacı, bilim adamı, eğitimci ve idareci olarak Türkiye'de özel eğitim sahasında önemli bir yere sahiptir. Bu durum gerek bilimsel, idarî veya başka amaçlarla düzenlenen sempozyum, panel ve toplantılarda yaptığı konuşmalar, katıldığı müzakereler, sunduğu pratik öneriler, yazdığı makale ve kitaplarında ortaya koyduğu fikir, eleştiri, bilimsel-metodik değerlendirme ve

sonuçlar; gerekse de idarî üst makamlara diğer uzmanlarla beraber sunduğu değerlendirme ve teklifler incelendiğinde açıkça görülmektedir.

Enç, yaklaşık kırk yıldır yazdığı eserlerinde ortaya koyduğu fikir, eleştiri, değerlendirme ve sonuçlarla sahasında olgun, yetkili, gerçekçi ve bağımsız bir bilim adamı portresi ortaya koymuştur. Özellikle Türkiye’de özel eğitimin hassasiyet ve tartışmaları göz önünde bulundurulursa, O’nun bu donanım ve özelliklerinin önemi daha da belirginleşmektedir. Bunun yanında Enç’in bilim adamı olarak bir başka özelliği de tutarlı olmasıdır. O’nun eserlerinde ortaya koyduğu fikir, değerlendirme, sonuç ve önerilerde tekrarlar göze çarpsa da, bu durum gerçekte Enç’in özel eğitim konusunda bakış açısının baştan beri değişmelere ve gelişmelere açık olmakla birlikte olgunlaşmış şeklini aldığı ve zamanla temel fikirlerinin değişmediğini göstermektedir.

Onun liderliğinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır ve Görme Engellileri’nde eğitim olanaklarından yararlanmasını sağlamıştır.

Onun hamlesi ile Türkiye’de özel eğitim alanında araç gereç sıkıntısı kısmende olsa çözülmüştür.

Yine onun hamlesi ile kabartma yazı matbaasını da tüm araç gereçleri ile ülkemize kazandırılmıştır.

Ülkemizde bilgi ve yetenek testleri ile öğrenci adayı seçme ilk kez o uygulamıştır.

Yine yüksek öğrenim düzeyinde “seçmeli ders” tedbiri de ilk onun tarafından meydana getirilmiştir.

Programlı, uzun süreli staj ilk kez onun tarafından uygulanmıştır.

Test ve Araştırma bürosunun kuruluşu, yine onun hazırladığı bir teklif raporu üzerine kurulmuştur.

Ayrıca Enç’in görevi sırasında ruh sağlığı, ölçme değerlendirme, gelişim ruh bilimi gibi dersler ilk kez öğretmen yetiştiren kurumlara girme yolunu buldular.

İlk kez ülkemizin çeşitli yerlerinde alt özel sınıf ve Rehberlik Merkezlerinin açılmasını sağladı.

Öğretmen yetiştiren kurumlarla üniversite arasında doğal bir bağ kurmaya çalıştı ve başarılı da oldu.

Ankara ve Gazi Eğitim Enstitüsünde özel eğitim bölümlerini kurdu. Özel Eğitim Bölümlerinin kuruluşu, alanın gereksinimi olan personeli yetiştirecek bir kaynak olması yönünden önemli bir gelişmedir

1978 yılında uygulanmaya başlayan “Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı” ile de, farklı alanlarda çalışan öğretmenlere ve özellikle ilkokul öğretmenlerine özel eğitim öğretmenliği sertifikası vererek özel eğitimin her dalı için öğretmen yetiştirmiştir

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi özel Eğitim Sertifika Programı uygulamasına geçilirken İlgili yönetmeliğin hazırlanması ve uygulanması O’nun önderliğinde yürütüldü.

Enç’in üstün yetenekli çocukların eğitimine ayrı bir ilgisi vardı. Üstün yeteneklilerle ilgili kitabı olan üstün beyin gücü alandaki en yetkin Türkçe kaynak olarak yıllara meydan okumaktadır

Görme engellilerin eğitimi konusunda sivil inisiyatifi harekete geçirmek ve toplumsal bir baskı grubu oluşturmak amacıyla 1950 yılı başında Altınokta Körler Eğitim ve Kalkındırma Derneğini (ANKEK) kurmuştur.

Alandaki kavram kargaşasına son vermek için “ruh bilimleri terimleri sözlüğü”nü yazmıştır.

1980 yılında Türk Eğitim Vakfı’nın Eğitim Bilimi Ödülü’nü kazanmıştır.

Mütevazi bir hayat sürmüş olan Mitat Enç aynı zamanda iyi bir eş, iyi bir baba olabilmiş, çok değer verdiği aile hayatına ve mefhumuna güzel bir örnek teşkil edecek şekilde yaşamıştır.

Dürüst, çalışkan, azimli bir aydın olarak inandığı idealler için yorulmadan çalışmış olan Mitat Enç, Türk gençliğinin örnek alabileceği enden şahsiyetlerden biridir.

3.2) Öneriler

3.2.1) İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Tarihi araştırmalar için en önemli unsur birinci elden kaynaklara ulaşabilmek, objektif tutumla verileri değerlendirebilmektir.

Bu tez çalışmasında bu kapsamda gerçekleştirilmeye çalışıldı. Alanında tek olan bu çalışma bundan sonraki alanla ilgili çalışmalara kaynak teşkil etmesi beklenmektedir.

Mitat Enç'in romanları, çevirileri ve edebi şahsiyeti'de farklı araştırmalarla incelenebilir.

3.2.2) Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bu araştırmada Mitat Enç'in eğitimsel görüş ve uygulamalarını incelenmiş, dönemin eğitimsel görüş ve uygulamaları içerisinde değerlendirilmiştir. Dönemin özel eğitim ile ilgili sorunları irdelenmiş, Mitat Enç'in öncü olduğu eğitimsel yenilik ve uygulamalardan bahsedilmiştir. Mitat Enç'in yaşantısı ve uygulamaları günümüz uygulamalarını yönlendiren eğitimde karar verme durumunda olanlara bir ölçüde yardımcı olabilmesi açısından önemlidir.

Bu araştırmada irdelenen Mitat Enç'in yaşamının; Görme engelli okullarında öğrencilere moral ve cesaret vermesi için anlatılması, onlara güzel bir örnek teşkil etmesi açısından önemlidir.

Mitat Enç'in teori ve uygulamaları açısından araştırmadan çıkan en önemli öneri ise; Enç'in kendi felsefesinden gelmektedir.

Acınarak değil üreterek yaşayacağız...

Kaynakça

1. Adem, M. (1993). **Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı**, Ankara: A.Ü. E.B.F. Yayınları,
2. Adil, N. (1988). **Kırsal Alandaki Görmezlerin Rehabilitasyonu İçin Eğitim Rehberi**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
3. Akçamete, G. & Kaner, S. (1999). **Cumhuriyetin 75. yılında çocuğa yönelik özel eğitim çalışmaları**. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları
4. Akçamete, G. (1998). **Türkiye’de Özel Eğitim**. Eskişehir :Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
5. Akyüz, Y. (1997). **Türk Eğitim Tarihi**. İstanbul.: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
6. Alkan, C. Taymaz, H. (1987). **Öğretmeyi Öğretmek**. Ankara: Başbakanlık Basımevi
7. Ataman A. (1987). **Türkiye’de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme Sorunu**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını
8. Ataman A. (2007). **Üstün Zekalılar ve Üstün Yetenekliler**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
9. Altınokta. (2008). **Altı Nokta Tarihi** <http://www.altinokta.org.tr> adresinden 23.12.2007 tarihinde alınmıştır.
10. Altunya, N. (2006). **Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta Öğretmen okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)**. Ankara: Gazi Üniversitesi.
11. Başaran, İ.E. (1994). **Türkiye Eğitim Sistemi**, Ankara.
12. Bıyıklı, L. (1992). **Özel Eğitim Dergisi** Sunuş Cilt:1 - Sayı: 2 . Ankara: Tekışık A Ş Vob Ofset Tesisleri
13. Bozgeyik, B. (1994). **İstiklal Harbinde Gaziantep**. İstanbul: Ziya Ofset

14. Çağlar D. (1974). **Türkiye'de Özel Eğitim Alanına Personel Yetiştirme Sorunları'**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
15. Çağlar D. Özsoy y. (1992). **Mitat Enç'i anarken. Özel Eğitim Dergisi** Cilt:1 - Sayı: 2 . Ankara: Tekışık A Ş Vob Ofset Tesisleri
16. Çaplı, O. (1962). **Geri Zekalı Çocuklar**. Ankara: Ajans-Türk Matbaası
17. DPT (1992). **Devlet Planlama Teşkilatı Raporu**, Ankara: Başbakanlık Basımevi
18. Enç, M (1947). **Körler (Ruhbilim, Eğitim ve Öğrenimleri)**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
19. Enç, M (1959). **Çocuğun Beslenme Problemleri**. Ankara : Yeni Nesil Yayınları.
20. Enç, M (1972). **Görme Özürlüler, Gelişim, Uyum ve Eğitimleri**. Ankara: Sevinç Matbaası.
21. Enç, M (1973). **Üstün Beyin Gücü**. Ankara: Kalite Matbaası.
22. Enç, M (1981). **Özel Eğitime Giriş**, Ankara: A.Ü.E.F. Yayınları
23. Enç, M. (1936). **Tedavili Terbiye ve Körler**, Gaziantep: Cumhuriyet Halk Partisi Basımevi
24. Enç, M. (1949). **Ruhsal Bağımsızlık**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
25. Enç, M. (1952). **Korunmaya ve Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Hakkında Rapor**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
26. Enç, M. (1953). **Özel Eğitim Şubesi Programı ve Getirilmesi Lüzumlu Uzmanlar**, Ankara: Ek-4
27. Enç, M. (1956). **Özel Eğitim Alanı hakkında**, Ankara:Ek-5
28. Enç, M. (1968). **Niçin Olgunluk sınavı?** Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

29. Enç, M. (1975). **Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Kalite Matbaası
30. Enç, M. (1978). **Görme Özürlüler Rehabilitasyon ve İstihdam**. Ankara: Türkiye Körler Vakfı Yayınları
31. Enç, M. (1979). **Ruh Sağlığı Bilgisi**. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevi.
32. Enç, M. (1983). **Bitmeyen Gece**. Ankara: Tekışık Matbaası
33. Enç, M. (1990). **Ruh Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Karatepe Yayınları.
34. Enç, M. (2005). **Uzun Çarşının Uluları**. İstanbul: Ötüken Yayınları.
35. Enç, M. (2007). **Selamlık Sohbetleri**. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
36. Enç, M. (Bila). **Özel Eğitime Niçin İhtiyaç Vardır**, Ankara:Ek-7
37. Enç, M. (Bila-2). **Gazi Eğitim Enstitüsünde Açılacak Olan Arızalı Çocuklar Öğretmenliği Bölümü ve Uygulama Tedbirleri Hakkında Teklifler**, Ankara: Ek-6
38. Enç, M.(1969) **Profesör Yaratacak Bir "Akademi" mi?** Eğitim Dünyası Dergisi Cilt:7 Sayı: 1
39. Gök, S. (1958). **Dünya’da ve Türkiye’de Sağır, Dilsiz Okulları Tarihçesi ve Eğitim Sistemi**. İstanbul: Hüsni Tabiat Matbaası.
40. Gündüz, M. (2007). **Türk Yazılı Kültüründe Komşuluk**. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, <http://www.e-sosder.com/dergi/25123-138.pdf> adresinden 13 temmuz 2008 tarihinde alınmıştır.
41. İleri, C. (1977). **Görme Özürlülerin Hareket Özgürlüğü Eğitimi**. Ankara: Türkiye Körler Vakfı Yayınları.
42. İz, F.(1960). **Türkiye Milli Eğitim Komisyon Raporu** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

43. Karasar, N. (1994). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti
44. Karataş, K. (2000). **Görme Özürlülerin Eğitimi**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
45. Karatepe, H. (1987). **Özürlü Çocuklar**. Ankara: Karatepe Yayınları.
46. Kodamanoğlu, M.N. (1963). **Türkiye’de Eğitim**. Ankara: M.E.B. Basımevi
47. Kolçak, S. (1963). **Özel Eğitime Ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar**. İzmir: Karınca Matbaası
48. Mackenzie, S.C. (1952). **“Türkiye’de Körler” Konusu İle İlgili Rapor**. Ankara: M.E.B. Basımevi
49. Milli Eğitim Bakanlığı (1954). **Beşinci Milli Eğitim Şurası**. Ankara: M.E.B. Basımevi
50. Milli Eğitim Bakanlığı (1960). **Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu**. İstanbul: M.E. B. Basımevi
51. Milli Eğitim Bakanlığı (1961). **Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu**. Ankara: M.E.B. Basımevi
52. Milli Eğitim Bakanlığı (1962). **Yedinci Milli Eğitim Şurası**. İstanbul: M.E.B. Basımevi
53. Milli Eğitim Bakanlığı (1971). **özel Eğilim Okul, Sınıf ve Kurumlan Kılavuzu**. Şereflikoçhisar: MEB yayınları.
54. Milli Eğitim Bakanlığı (1973). **Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu**. Ankara: İlköğretim Genel Müdürlüğü Basımı
55. Milli Eğitim Bakanlığı (1987). **Özel Eğitim Krumları**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
56. Milli Eğitim Bakanlığı (1990). **Körler İlkokulu Öğretim Programı**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

57. Milli Eğitim Bakanlığı (1991). **I. Özel Eğitim Konseyi**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
58. Milli Eğitim Bakanlığı (1991). **Milli Eğitim ve Gençlik Şuralarında, Kalkınma ve İcra Planlarında özel Eğitim**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
59. Milli Eğitim Bakanlığı (1991). **Özel Eğitimle İlgili Mevzuat**. Ankara: MEB yayınları.
60. Milli Eğitim Bakanlığı (1993). **Milli Eğitim Dergisi**. Ankara: MEB yayınları.
61. Milli Eğitim Bakanlığı (1997). **Özel Eğitim ve Rehberlik El Kitabı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
62. Milli Eğitim Bakanlığı. (1971). **Sekizinci Milli Eğitim Şurası**. Ankara: M.E.B. Basımevi
63. Milli Eğitim Bakanlığı. (1975). **Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası**. İstanbul: M.E.B. Basımevi
64. Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). **Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi
65. Odtülüler Bülteni, (2006). **ODTU Tarihi** ,Sayı 153 , Ankara
66. Okuturlar, M. (1968). **Özel Eğitim**. İstanbul: Okuturlar Yayınları.
67. Özsoy, Y. (1971). **Konuşma Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri** Ankara: Ayyıldız Matbaası
68. Özsoy, Y. (1983). **'Özel Eğitim', Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.
69. Özsoy, Y. Özyürek, M. Süleyman, İ. (1988). **Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Karatepe Yayınları.
70. Özyürek, M.(2008). **Nitelikli Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar ve Çözümler (Özel Eğitim Örneği)**. Ankara :Türk Eğitim Bilimleri Dergisi

71. Özyürek, M. (1984). **Kavram Öğrenme Ve Öğretme**. Ankara: Ayrı Baskı
72. Özyürek, M. (1995). **Görme Güçlüğünden Etkilenmiş Çocukların İlkokulda Eğitimi İçin Öğretmen Rehberi**. Ankara: MEB yayınları.
73. Özyürek, M. (2000). **Türkiyede Görme Engelli Çocukların eğitimi**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
74. Özyürek, M. Koçak, A. (1995). **Görme Güçlüğünden Etkilenmiş Çocukların İlkokulda Eğitimi İçin Öğretmen Rehberi**. Ankara: UNİCEF
75. SARI, H. (2003). **Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdas Öneriler**, Ankara: PegemA Yayıncılık
76. Selçuk, Z.(1994). **Eğitim Psikolojisi**, Konya: Atlas Kitabevi
77. Sönmez, V. (2006). **Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Dayandığı Felsefeler**. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası
78. T.C. Maarif Vekaleti, (1954). **V. Milli Eğitim Şurası**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
79. Tomanbay, İ. (Şubat 2001). **Sosyal Çalışma Disiplini ve Mesleğinde Kavram Sorunu**. Bilim ve Ütopya, Aylık Bilim, Kültür ve Politika Dergisi
80. Türkiye Körler Vakfı, (1978). **Körlük ve Sorunları**, Ankara: Ayyıldız Matbaası
81. Vural, F. (2006). **Sana Engel Yok**. <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=26085> adresinden 03.02.2008 tarihinde alınmıştır.
82. Yurdakul, S. (1992) **Engellilere Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi " Görme Engelliler AH Çalışma Grubu Raporu"**, Eskişehir: Anadolu Matbaası

D

Ek 1

HALKEVİ

Kitapsaray ve Yayın Şuğbesi

Yayınlarında

12

Tedavili Terbiye ve KÖRLER

Mitat Eneç

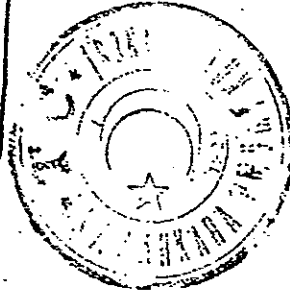
22-3-936 Tarihinde Mitat Eneç tarafından
Halkevinde verilen konferans

1 9 3 6

C. H. Partisi Basımevi—Gaziantep

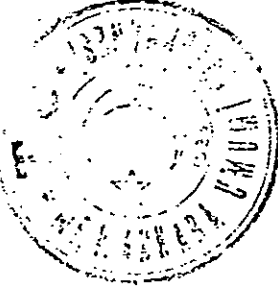
M. EĞ. B.	
ANKARA GENEL KİTAPLIK	
Kayıt no. 3818	Tasnif no. 362

5655

5655
362

İTİFAK KİTAPLARI	
ORTAOKUL KİTAPLARI	
Kayıt no. 3818	Tasnif no. 362

5655

54
157

Tedavili Terbiye ve Körler

Gerek uzvi ve gerek ruhi teşekküllerinde noksanlık veya gayritatbîlik olan bir çocuk kitlesi vardır, ki kendilerini (normal ilk tahsil) çerçevesi içine almamız imkânsızdır. Bu imkânsızlığı tevlit eden sebepler muhtelifdir. Evvelâ bunlardan bir kısmının fikri kudretleri (tedrisat programının) te-kâmül seyrini takibe müsaade etmez.

Diğer bir kısmında ise dimağî tenmiyeleri için istimal edilen (vesaltî tedrisiye) nin uygun-suzluğunu görürüz.

Ve nihayet hissi, iradî terbiye yeni seciye-nin teşkiline vasıta edilen pedagojik imkânlar ve müessirler bunlarda o neticeyi temin edebilmek için kâfi derecede kuvvetli değildir, aynı zamanda bu çocukların, normallerle aynı irfan çatısı-altında yetiştirilmelerinde, birbirleri üzerine yapacakları menfi muzir tesirler dolayısıyla tehlike vardır.

Bu sebeplerdir ki bizi ilk tahsil çağına gel-miş küçükler arasında şöyle bir tasnif yapmaya mecbur tutar:

1— Normal küçükler, ki dimağ ve karakterleri üzerinde işlenirken büyük bir güçlüğü tesadüf edilmez, ve kendileri ilk mekteplere iptidai maddede teşkil ederler.

2— Anormaller, onlardan imkân dairesinde şahsiyetler meydana getirmek hususî talim ve terbiye şartlarını istilzam eder ve (Hilfschul .. Yardımı mekteplerine) sevkleri icâp eder. Bunlar şu sınıflardan ibarettir:

A— Zayıf görenler, ağır işlenler, sağır dil-sizler, sağır körler, ve krüppeller.

B— Debiller, imbesiller, biddyotlar, afatıklar, isterikler, epeleptikler, nevrastenikler, terbiyesi güçler, ihtimamsızlar, serseriler, ve yalancılardır.

İşte bu her türlü insan yavrusunun dimağına irfan sokabilmek, onları imkân dairesinde dimağı tekâmüle eristirmek vazifesidir ki (tedaviîl terci-ye) ilmini doğurmıştır.

• Bu bilginin elimize verdiği vasıtalarla kör-lerin nasıl yetistikleri bahsine girmeden evel bir kaç cümle ile körliğin tarihinden bahsi faydalı buluyorum; bu nokta, gerek bu kitle ile ne kadar kısra bir zamandan beri insani, makul fikirlerin sevkile meşgul olunmaya başladığını göstermesi itibarile ve gerek cemiyetin bozuk kanaatler ve batıl fikirler tesirile ne büyük haksızlık ve zulüm-ler işlemek iktidarında olduğunu göstermesi hase-bile calibi dikkattir.

Kurunuullaad gözünü kaybeden şahıs büyük bir ümitsizlik ve...

çarpılmış bir günahkâr addedilir ve bu ceza it-mam edilmek için kendileri öldürüldü.

Bilâhère onlara karşı biraz daha adil dav-ranmak lüzumu hissedilmiş olmalı ki onları cüz-zamlılar gibi cemiyetten tecritle ıktifa ettiler.

Beşeri terbiye eden müccert dinlerin intişa-rile bu telâkkinin birdenbire değiştiğini görüyoruz; o zamanlar körler Allahın fani dünya ile alakala-rını keserek kendine hasretmek istediği ruhlar şeklinde telâkki edilmeye başlandılar, bir çok dini işler uhelerine verildi, dilencilik te kendi-lerine has olarak bahsedildi, ıksızlar merhamet eshabının sadakalarile karınlarını doyurarak 18inci asır sonuna sürünerek eriştiler. O zaman Avustur ya imparatoriçesi Maria Teresia zeki ve güzel bir kör kız evlatlığı kabul etti, kendisine hocalar tah-sis edilerek piyano çalmak, taganni ve dans öğre-tildi. Bu kızın zekâ ve hijaketi girip çıktığı aristok-rasi toplanılarda taktir uyandırıyor, Avrupanın büyük şehirlerinde alkış toplayordu. Pariste iken kendisini tanıyan Valentin Hayu da aynı hislere istirak etmekle beraber bütün körlerin (Talim ve terbiye) iktidarına malik oldukları kanaatını ser-detti ve tabikata başladı. Bu zatin körlere en büyük hediyesi bir çok ahvalde elio, gözün yerine kaim olabileceğini bulması oldu ve bu şekilde ka-lın kâğıtlar üzerine yazdığı siyah yazının kabart-ma şekile bazı zeki gözsüzlere okıtmayı önerdi.

körtere ilk tahsil yaptırmak kabil olduğunu isbat eyledi. Aynı zamanda, şekilleri ancak gözle kolayca ihate edilebilen yazının parmakla tefrikinde tesadüf edilen müşkülâtı nazarı itibara aldı ve bunları basitleştirerek kabarcık noktalar halinde yazabilmek imkânını temin etti, bu iş için bulduğu alette kendi ismiyle tanılır.

J. W. Klein'ın yazıda yaptığı işlahata rağmen okumadaki müşkilât yenilememiştir, zira bu harflerle kâfi kitap tabı her zaman büyük güçlükler ortaya koyuyor, her seye rağmen muhtelif zekâ derecelerinde bulunan talebelerin hepsine öğretilmiyordu. Bu sebepledir ki (kör talim ve terbiyesi) amatör işi olmaktan iler gidemiyordu. 19 uncu asrın ortalarında fransız Loui Brail ki bütün bu güçlükleri mektep hayatında bizzat yaşamıştı,

Körlerin yazısının görenlerden başka türlü olması lâzımgeldiğini düşündü ve dahiyanane basit bir buluşla Brail yazısını meydana koydu.

Bu yazının esasî ikisi yan yana ve üçü alt alta olmak üzere iki sıra üstünde altı noktadır. cesameti parmak ucuyla ihate edilebilecek kaddardır, ve alınmış bir el tek bir teğnasla mesur olabilecek vazih bir intiba alabilir. Bu nüveden, noktaların bazıları yazılıp diğerleri boş bırakılarak (65) muhtelif şekil meydana getirilmiş ve bunlardan alfabe ile noktalama işaretleri, rakamlar yapılmıştır, diğer taraftan aynı işaretlerle okumayı teshil ve tesri edilecek bir de stenografi vücuda getirilmiştir.

Bu kıymetli adımı (Kör okumasını) müsbet

sahaya eristirmiştir. Zira evvelki vasıtalarla mukayese kabul etmiyecek kadar kolaylıkla her yerde öğretilbiliyor, ve her nevî kitabın tabına imkân hasıl oluyordu. Yakın bu kitaplar herkesin kolayca temin edileceği kadar ucuz değildi, lâkin her şehirde tesis edilen umumî kütüphanelerden körler istedikleri eseri billâ ücret elde edebiliyorlar, beynelmîlel bir posta anlaşmasıyla da bunlar dünyanın her tarafına hesabe değmiyecek kadar az bir ücretle sevk edilebiliyor.

Körlerin talimi sahasındaki bu ilerleyişin eriştiği nokta hakkında bir fikir edinebilmek için zamanımızda (körler institü) lerinde bir işsizın nasıl ve ne için yetiştirildiğini izah kifayyet eder.

Bu tafsîlat daha kolayca anılabilmek için gözün uzviyet ve ruhiyattaki ehemmiyetini bilmek lâzımdır.

Dimağı dış âleme bağlayan (havassımız) dır. Yani biz muhitte cereyan eden hadiselerden ve esyadan hislerimiz tarafından haberdar edilmez, bu nakledilen ihlaslar musavvere (vorstellung) haline inkişâf ve fikrî faaliyete maddî iptidaiye teşkil ederler. Bu nakliyatın onda dokuzunun (göz) le olduğu psychologie de riyazi bir katiyetle tesbit edilmiştir. O halde aceba bu uzvunu kaybeden bir şahıs dış âleme ait intibaların onda dokuzundan mahrum mu kalır, kalırsa bu eksiklik fikrî hayatla bir düşüklüğü intaç etmez mi?.. Bu suallere bir cevap verebilmek için uzviyetin sonsuz ihtiyat kuvvetlerine ve intibak kabiliyetine malik bir mev

hiyet olduğunu bilmek kifayet eder, yani gör kay aqlıca onun işini diğer uzuvlar ifaye gayret ederler, ve bir körün muhitte olan münasebeti ke- mfiyet itibarile görenden pek farkıdır, yalnız kefiyet (qualite) itibarile ayrılırlar ki, bu da te- fekkürde düşünlülük ve ya başkalık tevilit etmez.

Bu noktanın tesbitinden sonra (kör müreb- blışının) ilk ve mühim vazifesi tezahür eder. O da çocuğa kalan mütebaki (hisleri) iyi terbiye ede- rek bunları vazifelerini kolay ve doğru olarak ya- pılabilecek bir hale getirmek, binnetice körü muhitte reaktif sıhhatı bağlarla rapletmektir. Bu maksat temin edilirse körler cemiyet ve tabiat ile olan münasebetlerini başkalarının yardımına asgari de- regede müracaat ederek müstakillen idare edebi- lecek şahsiyetler haline gelebilmek için en büyük aqımlı atımı olurlar.

Mevzuu bahis hisler içinde ilk safta gelen- ler kulak, temas hissinin en kullanışlı temerküz yeri olan eller, orientment (tayini mevkide) büyük ol oynayan kinestetikdir. Sem'in terbiyesinde kul- anılan en kuvvetli vasıta musikidir, sesle orien- ant tecrübeleri de aynı neticeyi temine yardım- der. Eli terbiye ve temniye için de (parmak lıması) el işleri müessir vasıtalar. Kinetetik se (tayini mevkii) jimnastiklerle kuvvet bulur.

Geriyeye kalan (koklamak, tatmak, soğukluk hissi, temas hissinin diğer topluluk noktaları aqıdarak alın, yavaşlar) da ihmal edilmemelidir.

Bunlar sokaklarda istikamet tayini, yan sokakla- rın teşhisi önün açık veya kapalı olduğunun tef- rikinde kullanılır. Elin hassasiyetinin kifayetsiz kaldığı bazı işlerde dil ve dudaklar imdada yeti- şirler.

Koklama, intiba ve musavverelerin keyfiye- tini tayin de körler için ehemmiyetli bir tesiri haiz dir, buna bazı hallerde lüzumundan fazla ehem- miyet verdirmemek ve bazılarında kendisinden hak kile istifade ettirilebilmek hususuna dikkat edil- mek icap eder.

Kinetetik; orientementin, eşyanın cesame- tinin tayinin, mesafe tahmininin en mühim unsu- rudur; o kulak ve temasın dış âlemden topladığı fikirlerin tavihine faydalı bir yardımcı ve körün günlük hayatındaki istiklalini hazırlayan bir var- lık haline getirilmelidir.

(Kör talim ve terbiyesinin) ikinci mühim vazifesini hakkile tebarüz ettirebilmek için, yeni mektebe başlayan gözlü bir çocukla aynı vaziyet- te olan gözsüzü mukayese icap eder.

Gören çocuk yedi yaşına kadar ailesi ya- rında geçirdiği hayat esnasında her gün hayatın bin türlü hadise ve eşyasile biâ vasıta ve bilva- sıta temâsa gelir. Onlar üzerinde dimagi kudret ve idrakine göre müşahade, tetkikler yapar. Oyun yoluyla havassı onlara tahakküme alışır. Bu es- nada yapılan muhtelif cephele müşahedeler doğur- dukları musavverelerin vuzuhtasıp sağlanma haf- zaya yerleşmesini intaç eder. Ve böyle bir küçük

tektebe başlayınca mürebbîye düşen ilk vazife u mevaddı ipüdaîye üzerinde işlemektedir. Ondan sonra tahlil, terkip ve tasnifler yaparak o küçük mekânizması ijtizama sokulur ve derece derece mücerret tefekkürün esaslı unsuru olan abstraktion,) a gidilir.

Lâkin anadan doğma ısk ve renk mefhumlarından mahrum olanda hal böylemidir? Oyalnız ırtın ve kulaklarının asabını hareke tegetiren şeylerden ve elleri altına alabildiği eşyadan olmak üzere, mahiyet itibarile birbirlerinden pek farklı iki sevi müsavvereye maliktir. Birinci kısım asla ruu ktidarından mahrum, bidaenaleyh eşyayı tahtihük-nüne alabilmek istidadını göstermeyen mücerret fikirler) dir, hayatın pratik safhasında kıymetsizlikleri derakep meydana çıkar. İkinci nevide o karıdar bir sahadan toplanmıştır ki kale almaya de-gecek bir yekûn teşkil etmezler. Bu miktar; aile-eri tarafından bir köşede hareketsiz oturmaya ic-er edilmiş küçüklerde ise—ki insali maalesef ekse-riyeti teşkil ederler—Daha aşağı bir dereceye düşer.

Binaenaleyh eline yeni talebe gelmiş olan kör mürebbisine terettüp eder. İkinci tühüm iş tebellür eder; Azamî derecede ve her sahada (müshede). Bu, iki cepheden icra edilir; Evvelâ çocuğun istimal ihtisaslarla topladığı esassız, mücerret bilgiler müessesleştirilir. Saniyen hiç bilmedikleri kendisine gösterilerek dışa ait müktesebatı artırılır Bu iş için kullanılan vasıta her cins hayva-

nın ya kendisi, mümkün olmayan hallerde doldurulmuş modelleri, muhtelif devî ve şekilde binaların küçük modelleri, her türlü vasıtai nakliye numuneleri ilâh ... dir, ki bunlar könlere ellerile isnalı bir surette yoklatılmalıdır. Bu ameliye esnasında hayvan veya eşyanın (uzunluğuna, yüksekliğine, biçimine) talebçinin nazarı dikkatı celbedilmeli, hususiyeti haiz kısımlar mükerreren yoklatılmalıdır.

Bu yoklama hareketleri temas hissini in-kisafında ehemmiyetli bir rol oynadığı için gelişigüzel olmamasına dikkat icap eder. Peşinen talebe parnak uçlarının hafif temaslariyle hayvanı baştan sona doğru süratlice yoklamaya davet edilir, bu iş ona umumî şekil hakkında kâfi derecede açık ıhsası verir. Bîlâhare her uzun ayrı ayrı itina ile gösterilir ve kül hakkında verilen ilk fikir bu cüzü hususiyetleri ile takviye edilip vazıhleştirilir.

Modellerle iş yapılıncıyacak olan vaziyette bizzat eşyaya müracaat edilir. Coğrafi malumat-ı bu şekli tercih zaruri denemek kadar faydalıdır. Vakıttan istifade edebilmek için bu müşahedelerde tasnife riayet icap ederse (branche) tafsilâtı vermekten ıctınap icap eder; bu iş ileri snıflarda dersin gösterdiği lüzuma göre (kol hocası) tarafından yapılır. Müshade saatleri tedrisatın ilk iki senesinin merkezi şikletini teşkil ederler.

Hafıza— Yukarıda Brail yazısının körler için ne kadar elverişli olduğundan bahsetmiştik, lâkin mevzuubahis "kullanışlılık" bu yazıdan evvel

körlerle okuma ve yazma için verilen vasıtalarla yapılan mukayeselerden istihraç edilmmişti. Kabartma yazının bütün saydığımız meziyetlerine rağmen günlük hayatta her zaman ve mekânda kullanılması kolay olmadığını ikrar icap eder. Yazılışının çok yorucu oluşu ve kâfi derecede süratla yazılmaması tedrisat esnasında talebeyle bu vasıtaya ile not almak imkânını her zaman vermez. Not tutturarak ders takriri ise talebenin hocanın sözlerinden hakkile istifade edememesini intaç eder.

Bütün bu güçlükleri yenebilmek için tabiatın insanlara bahsettiği sihri defterden istifade edilmiştir. Hafıza, marazi bir takım tecellileri müstesna, öyle herkesin zannettiği gibi muhtelif şahıslarda pek farklı hıfz-ı kudretine malik bir dimağ merkez değildir. Onun bazılarında çok kuvvetli ve diğer bir kısmında zayıf oluşu fitrî değil, belki icap eden itnanın gösterilmemesi, onun işletilmesinden ileri gelir. Bu sebeple icap eden vasıtaları istimal ederek her köre aşığı yukarı aynı kudrette birer hafıza kazandırılabilir. Bu şekilde onlar gerek ders esnasında unuttuğumuzu lâzım gelen noktaları, ve gerek hayatta hıfz-ı lâzım gelen (rakam, isim, adres... ilâh) gibi şeyleri kaybolmıyacak bir yere koymak imkânını elde ederler.

Hesap öğretmek için mevcut olan vasıtalar pek kullanışlı olmadıklarından bu dersin (zihni hesap) şeklinde okutulması faydalıdır. Bu tarzda hafızanın kudretinden istifade edildiği gibi, aynı şekilde hafızanın kuvvetlenmesine yardım eden bir vası

tadır.

Hayal. (phantasie) İstimai (akustik), intibaları, aynı (visuelle) lerden ayrıran en bariz hususiyet birincilerin mahiyet itibarile (symbol) lerden ibaret oluşudur. Yani onların bilgi haline gelebilmeleri için evvela manalandırılmaları, izah edilmeleri icabeder. Fikrimizi daha açık beyan edebilmek için şu misali alalım: Bir kedi rüyet sahanız dahiline girince ondan alınan ihlas hafızamızdaki aynı cins hayvanlarla karşılaştırılarak aradaki mevcut benzeşilerden onun nevi hakkında bir hüküm verilir. Halbuki görmiyen şahıs bir hayvan sesi işittir, bunun kedi sesi olduğunu tefrik ederse şuurda bir kedi musavvaresi doğar. Yani göz eş yayı hususiyetinin kısım küllisi ile şuura nakleder. Fakat kulak vasıtasile hize onun karakterlerinden bir cüzü mahsus olur. Bu cüzü izah edildikten sonradır ki (hayal) kudreti şuurda o eşyanın şeklini canlandırır. B sebeptendir ki phantasia körler de dıştan gelen ihlaslarla faaliyetini dimağıye arasındadır bir mutavassıt rolü oynar. Diğer taraftan tabiatın bin türlü füsunlu tecellilerinden bu sınıf mütelezzezi olmak fırsatından mahrumdurlar. Cemiyyetin yarattığı hadsiz, hesapsız eğlence, ruhi, fikri, tatmin vasıtaları ona nadiren hitap edecek mahiyettedir. Bütün bunlar için gönülden kaydayan arzular ancak (hayal faaliyeti ile) boşaltılırlar. (Gün rüyası) tabir edilen bu nevi phantasia sahnelerinin kolayca patalojik (pathologique) bir mahiyet alarak salim tefekkürün mekânizmasını boz-

ması tehlikesi mevcuttur.

Körlerde birinci nevi hayal faaliyetinin tefekkürdeki ehemmiyeti, ikinci nevin zararı, lakin kolayca tehlikeli olabilmesi nazarı ittara alınırsa (Hayal terbiyesinin) körlerdeki ehemmiyeti meydana çıkar.

Bu fakülte onun için körlerde tefekküre faydalı bir yardımcı haline getirilmelidir.

Bu ikinci nevi faaliyet isteklerin tatminine vasıtalık yaparken bünyesinin bozulmamasına dikkat edilmelidir.

Karakter, (Seciye) çocukluk devresinde körler, kendilerini her türlü uzvi ve fikri iktidardan mahrum sayarlar, kendilerine pek düşgün bir kıymet biçerler. Bu halleti ruhiye bulağ devresine girince temamen tahavvül eder. Benliğin bu esaslı değişiklik devresinde onlar şahsiyetlerini eskisinin gayri bir noktai nazarda mütalaya başlarlar. Kendileriyle görenler arasında muka-yese yapmaya başlarlar. Arada hiç fark olmadığını tevahhüme kadar varırlar. İşte bu sebeplerdir ki ilk gençlik yaşlarına giren körlerin, sakatlıklarını hissettirmemek için büyük bir gayret sarfettiklerini müşahade ederiz. Birisinin kendilerine, hiç kör olduklarının hissedilmediğini söylemesi içlerinde en büyük şeserreti uyandırır.

Bu isteğin kuvvetli bir seciye hususiyeti halinde gelmemesine itina göstermek icap eder. Böyle bir halin tahassüsü onların her gün büyük bir kıssı ruhi ve uzvi enerjilerini faydasız bir maksada

da sarfetmelerini intaç eder, ki o kudretten faydalı şahıslarda istifade edilmemiş olur. Binaenaleyh kendi mevcudiyet ve mahiyetini bizzat tekkikte görülen bu iki zıt irtifa tevziye çalışılmalıdır. Onlara gözsüzlüklerine rağmen sayarı istifade kudretli şahsiyetler okudukları ıhtaki verilmelidir.

Hissi terbiye ve inkisaflarına itina edilmesi icap eden noktalardan birisi de şudur. Körlerde tabiata karşı sevgi, cemiyyet için vazife ve muhabbet bağları uyandırmaktır. Kendilerinde kaybetliklerinin teessürle elde mevcut olan kudretlerini de idrak edemeyen körler vardır. Onlarda telkin ve tecrübelerle bu zafın izalesi şarttır. Aksi takdirde değül başkalarına, bizzat kendi nefislerine faydasız fertler haline gelirler. Diğer taraftan uğradıkları felâketi her hadisenin fevkinde sayan bir kısım daha vardır ki onlarda rakik ve insani hisselerin nümması güçtür, (müşterek hissin) nedreti körlerde sık görülen bir hadisedir, lakin insan ruhunun egoistliği kabul edilirse ancak şahs vaziyetile mukayeseden sonra duyulan (birlikte sevinmek ve müteessir olmak) hislerinin dünyanın en büyük felâketine uğradığı kamaatında olan insan da inkisafı çok güçtür. Bununla beraber bu hususiyetin pek bariz bir hal almamasına gayret edilmelidir.

Körlerin şahsı her nevi işlerinin bizzat ifasında pek çok güçlüklerle tesadüf edecekleri muhakkaktır. Zira gözün eksikliği almak istediği her hangi bir şey önünde bulunduğunda halde bazan uzun

Atıddet aramasını icap ettirir. Bunun için bir çok ahvalde onlar görenin yardımına ihtiyaç hissederler. Bu yapılan yardımın haddi-tecavüz etmemesine ehemmiyet vermek lâzımgelir.

Başkalarının her türlü işlerini yapacağı ka-naatına vasıl olan gözsüzde uzvi ve ruhi atâlet başlar. Körleri ihtiyaçlarını imkân dairesinde biz-zat temin eden müstahsıl ve müstakıl unsurlar haline getirmek gayedir, bu sebeptendir ki o atale-tin husulüne meydan vermemek ehemmiyetli bir vazifedir.

Beden terbiyesi— Gözsüzlük uzvi hareketi haddi asgariye düşürür ve bu hareketizlilik ekse-riya bünyenin pek fena bir şekilde inkişafını in-taç eder. Diğer taraftan her gün miktarı kâfi enerjinin hareket yoluyla vücuttan ihraç edilme-mesi (motorique) yeknesak bazı hareket itiyatları doğurur, mütemadiyen başını iki tarafa sallamak, vücudun yukarı kısmını fasılasız ileri geri oynat-mak gibi parmaklarile mütemadiyen gözlerini uğuş-turarak, tazyik tarikile ışık ihsasları meydana ge-tirmeye çalışmak ta körlerde kolayca itiyat haline gelebilecek zaatlardandır.

Bütün bu gayri tabiiyetlerin önüne geçmek ışıksızlarda da normal uzvi bir inkişaf temin et-mek için onların bedeni terbiyelerine ehemmiyetli bir yer ayrılmak elzemdir. Daha mektebe başlama dan evvelki zamanlarda çocuğun ebeveyni kendi-sine mümkün olduğu kadar çok hareket imkânı hazırlamalıdır, onun oyun, koşmak, çabalamak

sevki tabiiyetlerini tatmine uğraşmalıdırlar. Mektepte ise bol güneş, temiz hava, eyi gıda ve çok hareket bu gayeye varmağa en fazla yardım eden unsurdur.

Körler için sanat ve meslekler, — 7—8 sene-lik bir tahsil devresini, hususî terbiyevî ve talimî şeraiti haiz müesseselerde ikmal eden körler için iki imkân mevcuttur.

1— Aynı müesseseye merbut sanat-kursların-da, temelleri tahsil devresinde atılmıya başlanan sanatlardan birisini öğrenenler. Bunlara misal ola-rak şunları sayabiliriz: her nevi sepet ve hasır iş-leri, fırıncılık, piyano akordu, tıbbî masaj, her han-gi bir aleti musiki, paspas ve yol keçeleri, kundu-racılık, fabrikalarda gözün mutlak mevcudiyetini icap etmeyen işler ilâh.

2— Yüksek tahsili takip iktidar ve arzusun-da olanlardır, ki bunlar normal mekteplerdeki ted-risatın seyrini arkadaşlarının küçük yardımlarile takip kudretine maliktirler. Körlerin muvaffakiyet-le çalıştıkları mesleklere misal olarak şunları gös-terebiliriz: Hakkuk, felsefe, muallimlik, musiki, ede-biyat ve saire

Körlerin dimağı tekâmülü istilizam eden yüksek tahsilde muvaffakiyet göstermeleri bize (in-tellekte ... dimağı tekâmül)ün havassımızla alâka-sız fikrî bir kudret olduğunu gösterir. Bu iddiaya kolaylıkla inanabilmek için (Hellen Keller) i tanı-mak kifayet eder:

16 aylık iken bir hastalık neticesi görmek ve işitmek kudretlerini kaybeden bu kıızı yedi

asına kadar muhite tapeden hisleri yalnız eli ve burnu idi. Bundan sonra zeki bir hoca tarafından talim ve terbiye edilmiye başlanınca elleri vasıta sile, tefekkürün en esası unsuru olan lisan merkezi uyandırmak kabil olmuştur. Yine hocasının yardımıle evvelâ kolleji, sonra felsefe fakültesini ikmal etmiştir.

Kendi memleketi lisanı olan İngilizceden başka Almanca ve Fransızca'yı da öğrenmiştir. Bu gün değil yalnız Amerika'da, bütün dünyada eserleri gerek ilmi ve gerek edebi noktai nazardan marak ve alâka ile tetkik edilen meşhur bir muharrirdir.

Kör ve cemiyet— Gözsüz insanlar hayatlarının iki devresinde en büyük ızdırab ve sıkıntılarla karşılaşır. Bunlardan birincisi ilk çocukluk devresi yani küçüğün ailesi yanında geçirdiği zamandır. Gözden mahrumiyet, insan ruhunda büyük bir tahavvül husule getirmez, onlar da his, arzu ve düşünceye maliktirler, onları da insiyak ve sevki tabirler harekete getirir. Bir arzünün tatminile mesrur ve aksile müteessir olurlar. Onlarda da his ve arzu aynı tesirler altında doğar. Kör çocuğun için de de oyun ve hareket sevki tabirleri bir buhar tazyikini haizdir, tabiatı ve esyayı tetkik, hadisatı tahlil etmiye uğraşs onların da yaratılırken hamurlarına karıştırılmıştır.

Bu kati hakikatlere rağmen, görmiyen çocuğunu bir yere çarpar, bir şey kırar endişesile ebeveyni bütün gün sandalya üzerinde pinekleme-

ye mecbur ederse hal ne olur? Herkes gibi olduğu halde onu sıkıcı, gayri tabii şerait içine atarlarsa küçüğün duyacağı sıkıntı ve ızdırabı tasavvur kabil olur. Aynı zamanda bu uğursuz hayat şartlarının vücut ve ruhta doğuracağı muzır, tehlikeli inkışatlar hesaba katılacak kadar büyüktür.

Binaenaleyh böyle bir yavrusu olan kimse-lerin yapması lâzımgelen şey onun da gören küçükler gibi zaruri, tatmini icap eden ihtiyaçları olduğunu bilmek ve onları doyurmaya uğraşmaktır. Onları bırakın koşsunlar, oynasınlar, vücutlarını bir yere çarparak incittikleri zaman duydukları acı, saatlerce bir köşede hareketsiz oturdukları zaman hissettikleri ızdırab yanında hiç kalır. Kaza ile kırıkları, yaptıkları zarar o anormal şeraitin bunyelerinde doğuracağı zararlı hususiyetler kadar tehlike teşkil etmezler.

2— İkinci ve daha kuvvetli azap devresi, kör hayata karıştığı gün başlar. Bu derin ızdırabı tevhit eden sebep te birincisinin aynıdır, cemiyetin körün şahsiyetini yanlış anlaması, binnette ona karışı takındığı hatalı vaziyettir.

Her genç gibi kör de bir çok ümit ve huyalarla hayata karışır. Lâkin çok geçmeden o ceryanın haksız sadmelerile çarpışmaya mecbur kalır, ekseriya tutunamayıp düşer ve ömrünün sonuna kadar çamur ve ızdırab içinde sürünür. Zira görenler onları aczin, kıymetsizliğin timsali addederler. Onun da cemiyetle bir vazife taahhüt edebilmesine imkân yoktur.

caat ettikleri yerlerden itimatsız bir merhametle red cevabı alırlar, ameli tecrübelerle kudretlerini izahetseler bile, buna hayret ederler, lakin inanmazlar. İnsanları bu itimatsızlığa sevkeden sebep şu olsa gerek: Önünde, parmaklarının dibinde bulunan bir esyayı, kör bulmak için dakikalara arar veya tesadüfen parmakları arasından kayarak bir şey yere düşer, belki de ayaklarının dibinde ... Lakin o bunu tekrar alabilmek için uzun uzun didinir, uğraşır. Sonra yarımsız bir adın atmak iktidarından mahrum olan, buna cesaret ettiği anda ya başını bir yere çarparak inciten veya bir yeri omuzlayarak devirip kıran kimsede yapmak, yaratmak kudreti tasavvur edilebilir mi?

İnsanlar ancak kendilerine meşur, malûm olan esyaya tahakküm edebilirler. Bu, sağlamba da sakkatta da böyledir.

Parmakları dibinde duran cisimleri bulamıyan kör onu bulduğu anda işfimal etmek, ondan bir şey meydana getirmek kudretinden de mahrum demek değildir. Şahsi harekatta ademi hurriyet ise bütün güçlük ve ızırahı köre şamil bir şeydir. Onun için görmeyen kimselerin derakap kudretsizliğine hükmetmek zevahire aldanmak gibi bir basit düşüncecilik olur. Onlar bir çok ahvalde görenlere tercih edilecek meziyetleri bulunmasa bile, gözün mevcudiyetini istilzam etmeyen işlerde her halde onlar kadar ve bezon de şaha e-lla k "si

dının) bir vazifesidir.

Körler için başka bir (dünya) meydana getirmek kaziyesi muhtelif tecrübeler neticesinde kıymetsizliğini gösterdi. Bundan sonra onlar için yegâne hayat imkânının, kendilerini cemiyyet için, mevcudiyetin işine yarar azalar haline getirmekte olduğu tekrar katiyetle meydana çıktı.

Bu şekilde onlar görenlerden istifade ederek daha kolay yaşayabilecekler, hayat ve tabiatı daha fezla istifade edeceklerdir. Öyle ya her gören ömrünün birkaç götüne görme-yene, ona yardımına basrederse büyük bir fedakârlık yapmış olmaz, bu şekilde binlerce ıstıksız bütün hayatlarına daha mesut olurlar. Görünüşte basit ve güzel bir fikir, eger insanlar daha az hudpesend olsalardı! Bu ufak fedakârlığı göze alanlardan çoğu kendi egolarına yalıtılmak için, biraz hareket veya sözlerle bunu merhameten yapıtlarını anlatmaya çabalıyorlar. Sadaka verdiği kendisine anlatılmak, sadaka verilende minnet hissi uyandırtmaz. Körü dilenci vaziyetine düşürmeden ona yardım etmek. Bu hem bir vicdan vazifesidir, hem de (mütekâmil insanlık) meselesidir.

Diğer taraftan insanların çoğu adeta onlara yardım değil onlardan ülküp kaçarlar, gözlerini sordandan kaybetmiş muhtelif kimselerden hep şu

ne Azrail çıkmış gibi korkuyla kurtuluş anını bekliyorlar. İşığı kaybetmek, büyük bir felâkettir, lâkin o felâketin azametinin herkes tarafından her yerde, her hareketle yüze vurulması daha kavurucu bir azaptır. İçinden neşe, kahkaha taşan kapıları açtım, sesler kesildi, biraz evvel meseret ihtizazları ile çalkalanan havaya ölüm sessizliğinin kâbuslu sükûneti çöktü. Sevinçle gerilmiş çehre hatalarının gevşeyip uzandığını, yüzlere fırtına havalarının sirkintılı bulanıklığının çöktüğünü görmüş kadar kuvvetle hissettim. Bu yıllardanberi böyle devam ediyor. Ve ben silinip kayboluncıya kadar bitmiyecek. İnsanlar benim olduğum yerde gülmeyi günah sayıyorlar, tebessümle arama kendi vücudum koyu bir bulut gibi giriyor. Felâketimin dehşetine kendim alıştım, o artık beni korkutmuyor fakat insanlar onlar daha ünsiyet etmediler ve etmiyecekler.)

Bu gözlerini sonradan kaybeden birisinin ihtibalarındır. Gülmeyi, neşeyi ihtiyaç halinde hissedenden kimseyi bir yeis çenberi içine almak onun yanında gülmemek ve kendini de zımnen kashlarını çatıp müteessir görünmeye icbar etmek. Haangi Engizisyon heyetli insanın manevî benliğini bundan daha kuvvetli ezip harap edebilecek bir çare bulabilmiştir? Her yeni tanıdığı fert, köre muhakkak felâketinin tarihçesini sorar; bu felâkete nasıl tahammül edebildiğine hayret eder ve tekrar tekrar ne kadar acıdığını söyler. Merhamet, insanı ince duyulardan ayrılar bir his, körlükte ne kadar insanı

Eğer bunu bilselerdi; köre bir daha acımazlardı. (Körlük ebedî bir zindan mahkumluğuna benziyor, onunda içinde doğan her ısı ve hürriyet arzusu zindanının sert, kalın duvarlarında parçalıyor, mahreç bulamamış bir indifan lavları gibi ruhuna yayılıp benliğini kavuruyor. Feci akibetimi unuttuğum anlarda, insanların merhameti, bayağı merakları, muzlim höcremen her tarafından öğrenç (gayya sakinleri gibi) havassıma hücum ediyorlar, ben kendimi onların zihirinden kurtarabilmek için fırlıyor, beni saran gece rengi taşları yumruklıyor, yırtıyorum ve yine avuçlarım kan içinde âciz, meys orada yıkılıp kalıyorum.)

Başkasının hususiyetini öğrenmek merakı, olgun insanlara hiçbir halde yaraşmaz. Acımak ise yalnız, içte saklanıp mâserî yardım hissine bir muharrik olarak kaldığı zaman beşerleşir, aksi takdirde insan hüdâmlığının çirkin bir tezahürü mertebesine iner.

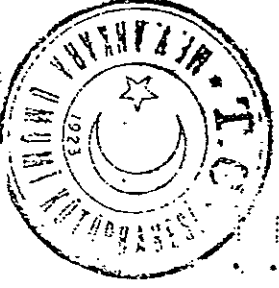
Muhtelif noktalarına kısaca temas ettiğimiz (körün cemiyetle münasebetleri) meselesindeki bozukluklar islah edilmelidir. Buna hem bir kitleyi düştüğü haksız ızdıraptan kurtarmak için, hem de körlerden bir çok (cemiyetten kaçan, cemiyete düşman unsurlar neydana gelmesine) mani olmak gayesi ile lüzum vardır.

Körlere (başka insan) muamelesi Yapmayı! Onlara acıyın, ızhar etmeyin! Yapacağınız yardımı sadaka haline getirmeyin! Yalnız şunu bilin ki on-

kendilerine verilir ve kenlerinden isterir. Bu kıy
metsiz-küçük fedakarlıklarla birçok insanlara daha
yaşamak imkânı temin edilir.

Körlere Mahsus Brail Alfabesi

A	B	C	D	E	F
.....					
G	H	I	J	K	L
.....					
M	N	O	P	Q	R
.....					
S	T	U	V	Ş	Y
.....					
Z	Ä	İ	Ö	ı	Ü
.....					
Ç	Ç				
.....					

2.2.1972

1. Tarihçe
2. Eğitim bütünlüğü gereği
3. Psikolojik gerekler
4. Sosyal gerekler
5. Ekonomik gerekler
6. Kamuyocu ve Ünlüyici tedbirler gereği
7. Hukukî gerekler
8. Sorunlar ve çözüm
9. Çalışma grubuna bağlanması

1. Tarihçe

2. Eğitim bütünlüğü gereği:

- a. Genel eğitimle özel eğitimin birbirini tamamlayan bir bütün olduğu savunulacak ve karşılıkları, etkileşimleri belirtilecek.
- b. Genel eğitimin gerçekleştirilmesi için özel eğitimle genel eğitimin paralel olarak yürütülmesi gereği belirtilecek.
- c. Özel eğitimdeki bulguların genel eğitim alanına sağladığı faydalar. (Metot, araç, gereç, organizasyon)

3. Psikolojik nedenler:

- a. Bireysel farklılıklar
- b. Bireysel farklılıklar dikkate alınmadığı takdirde ortaya çıkacak sorunlar. (Öğrenme, beğeni, ruhsallığı, ekonomik yeterlik yönünden)

4. Sosyal gerekler:

- a. Aile için yaratacağı sorunlar
- b. Çevredeki insanlar için yaratacağı sorunlar
- c. Sömürülme
- d. Topluma zarar ve yararları yönünden
- e. Uygar bir toplum olarak bu gibilerin eğitimine değer vermenin kaçınılmazlığı. (Eğitilmiş kişinin sorumluluğu)

5. Ekonomik gerekler:

- a. Eğitimlessnessin ortaya çıkardığı ekonomik sorunlar
- b. İnsan gücünün gereği gibi değerlendirilmesi zorunluluğu (II. Dünya Savaşı'ndan sonra sakatlarla ilgili sağlanan yararlar)
(İlk bakışta özel eğitim pahalı gibi gözükürse de bunları eğitimle tıbbi tutarak topluma daha sonra mal olur.)
- c. Makinelaşmadan dolayı günümüzde bu tip insanlara iş imkânının sağlanması
- d. Özel eğitim tedbirleri alınmamasından kaynaklılık oranının eğitim maliyetini artırıcı etkisi.

6. Kamuyocu ve Ünlüyici tedbirler gereği:

- a. Özel eğitimle ilgili arıza ve uyumsuzlukların nedenlerinin araştırılacağı en iyi merkezler özel eğitim kurumlarıdır.
- b. İlgili Üniversiteler ve Devlet kurumları ile işbirliği yapılarak bu nedenlerin araştırılması gerekir.
- c. En etkili ve ucuz yol olan önleme ancak bu nedenlerin bulunması ile mümkün olabilir.
- d. Program taramaları

7. Hukukî gerekleri:

- a. Uluslar arası anlaşma ve kararlar (İnsan hakları, Çocuk hakları, v.b.)
- b. Anayasa
- c. 222
- d. 6972
- e. Medeni Kanun
- f. 6660 sayılı Özel Yetenekliler Kanunu
- g. İş Kanunu
- h. Yönetmelikler
- ı. Programlar
- j. Şûralar ve VII.Şûra'nın 8a hazırlığı
- k. Reform yöntemi ve stratejisi
- l. Devlet Planlama'nın 1972 İcra Planı
- m. On Yıllık İlköğretim Planlaması (Mevzuatımızın uygun ve yeterli olmasına rağmen uygulamanın kifayetsiz olduğu ile ilgili sorunlar)

8. Sorunlar ve çözüm:

- a. Özel eğitimin genel eğitime paralel hale getirilmesi
- b. Sayı ve tanım sorunu
- c. Özel eğitimle ilgili yurt dışında makre planın yapılması
- d. Mali sorun
- e. Ürgütlenme
- f. Personel
- g. Yaygın eğitim (Kamuyu aydınlatma)
- h. Koordinasyon
- ı. İş yönetimi, iş bulma ve yerleştirme
- j. Araştırma-geliştirme (Eski plandaki sorunlar da incelenecek)
(Yahya Özsey hazırlayacak ve 3 Mart 1972 cuma günü saat 14.00 de toplanılacak)

NİÇİN OLGUNLUK SINAVI?

Dr. Mitat ENÇ

Ankara Üniversitesi
EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ
Cilt : 1 No. 1-4, 1968 den Ayrıbasım

NİÇİN OLGUNLUK SINAVI?

Dr. Mitat ENÇ (*)

1962 Yılındanberi zaman, zaman Talim ve Terbiye kurulunun dosya dolaplarından çıkarılıp tozu alınarak basına ve halk oyuna sunulan bir "Olgunluk projesi" vardır. Son zamanlarda gene bundan söz edilmeye başlandığı için geçmişini, bugünkü durumunu ve eğitim sistemimize ne gibi katgılarda bulunması ihtimali olduğunu eleştirmede fayda gördük.

Orta dereceli meslek okullarını bitirenlerden istekli ve kabiliyetli olanların üniversite fakültelerine girmelerine imkân verilmeyişi ve böylece gelişme ve ilerleme isteklerinin engellenişi millî eğitim sisteminin uzun yıllardır sürüp giden bir sorunudur Bu gibiler arasından yabancı memleket üniversitelerinde lisans ya da Master diploması alanlar bile; yakın zamana kadar, lise diplomaları olmadığı için üniversitelerimizde meselâ doktora çalışmalarına alınmıyorlardı. Mantıklı ve bilimsel nedenlere pek de dayanmayan bu gelenekci ve daha çok duygusal olan tutum meslek okullarını bitirenler arasında sürekli bir huzursuzluk konusudur. Bu yüzden meslekî öğretim kabiliyetsizlere öz, itibarız bir öğrenim dalı haline düşürüldükten başka arada bir ilgililerin programlarını eşitli sağlama umuduyla klâsik lise programlarına dönüştürme çabalarına da yol açmaktadır.

Yedinci Millî Eğitim Şurasının hazırlık ve planlama çalışmaları esnasında bu durum dikkate alınarak bir "Çeşitli olgunluk projesi" geliştirilmiş sonra da Şura'dan geçip zamanın bakanınca da onaylandıktan sonra Talim ve Terbiye kurulunca ayrıntılarının geliştirilmesine geçilmiştir.

Sınavın Nedeni

O zamanlar bunun savunulan iki gerekçesi vardı:

1. Eğitim ve öğretim olanakları biri birinden hayli farklı bulunan liselerimiz için bir seviye eşitliği ve barajı kurmak.

(*) A.Ü. Eğitim Fakültesi Anormaller ve Yüksek İstidatlılar Eğitimi Kürsüsünde öğretim görevlisi

2. Programlarını esas meslekî amaçlarından kaydırmadan, meslek okullarının istekli ve kabiliyetli öğrencilerine üniversiteye geçiş imkânı sağlamak.

Bu ikinci gerekçenin gerçekleşebilmesi için de iki tedbir öngörülmüştü:

a. Meslek okulu öğrencilerinden bu amaca kendilerini hazırlamak isteği olanlara, seçmeli dersler rejimiyle, farklı lise derslerini hazırlama olanağı sağlamak.

b. Olgunluk sınavı için fen ve edebiyat bölümlerinden seçilen temel disiplinlere ek olarak meslek okulları programları arasında, yaklaşık formative değeri olduğu kabul edilecek konuları seçmeli olarak olgunluk sınavı konuları arasına eklemek, Örneğin, öğretmen okulu-yat bölümü derslerinden bir grubun yanı başında eğitim psikolojisini, teknik okulu bitirenlerse teknik resim gibi bir dersi olgunluk için seçebilecekti. Lise mezunlarına da temel ve ortak olgunluk derslerine ek olarak, tesbit edilen seçmelilerden birisini tercih etmek hakkı tanıyordu.

Bu proje üzerinde iki açıdan üniversite temsilcileriyle uzun toplantılar yapıldı. Bunlardan birisi olgunluk rejimi kabul edildikten sonra Üniversite giriş sınavlarının kaldırılmasıydı. Aksi takdirde sınav, sınav üstüne binecek olgunluk diplomasına rağmen üniversiteye gene giremeyenler olacaktı.

İkincisi de üniversiteyi, seçmeli yoluyla olgunluk sistemine sokulan meslek derslerinin de “fizik, matematik, psikoloji, edebiyat” gibi formative bir değeri olduğuna ikna etmektir. Fakat bütün müzakerelere ve uğraşılara rağmen ilk basamaktaki toplantılarda özellikle ikinci noktayı üniversite temsilcilerine kabul ettirmek imkânı olmadı. Hatta birinci hususta da fikir birliğine varılmakta zorluk çekiliyordu. Üniversite, olgunluğun bir seviyeleme yoklaması olduğunu, giriş sınavlarınınsa alınabilecek öğrenci kadrosuna dayanan bir sıralama sınavı olduğunu ileri sürüyor ve birisinin öteki yerine geçemeyeceğini iddia ediyordu. Fakat anlaşıldığına göre daha sonraki toplantılarda, olgunluktan seçmeli meslek derslerini çıkarmak ve sadece bir “fen ya da edebiyat” olgunluğu düşünmek şartıyla, giriş sınavlarında bazı tavizlerin mümkün olabileceği sonucuna varılmış bulunuyor. Böylece halen kanun tasarısı haline sokulan “fen edebiyat” olgunluğu ortaya çıkmıştır.

Etkileri ne Olacak?

Bu tasarı kanunlaşıp yürürlüğe girince eğitim sistemimizde ne gibi etkileri olması ihtimali vardır? Hangi sorunlarımızı çözmeye ve ne gibi yeni sorunlar yaratacaktır? Bunların iyice düşünülüp eleştirilmesinin önemi meydandadır:

Bu eleştirmenin yeterli ve objektif olabilmesi için önce, yazının başında değindiğimiz olgunluğun iki temel amacını hatırlamak zorundayız: Bunlardan birisi lise öğretiminde bir seviye birliği sağlamaktır. Olgunluk sınavı yeterli, kapsayıcı ve objektif sınav metodlarına uygun olarak düzenlendiği ve aksatılmadan uygulanabildiği taktirde bir seviyeleme etkisi olacağı kabul edelebilir. Fakat bu, liseye devam edip bitiren gençlerin tümünde bilgi, beceri, ve yeterlik açısından gerçekleşen bir seviye birliği mi olacaktır? Yoksa daha çok, bunlar arasından olgunluk ölçülerine uyabilenlerin ayrılması mı olacaktır? Birinci ihtimalin gerçekleşebilmesi için olgunluğun, liselerimizdeki öğretmen, araç-gereç, sınıf kalabalığı gibi öğretimin nitelik ve niceliğine doğrudan etki yapan amilleri düzenleyip eşitleştirebilecek bir kudrete sahip olacağı kanısına saptanmak olur. Belki her liseden olgunluğu geçirebilenlerin oranı, münferit liseler ve öğretmenler üzerinde maddî ve mânevî bir baskı unsuru rolünü oynıyacaktır. Fakat bu kendi içinde imkanları yetersiz bir liseyi daha elverişli duruma sokmak yerine, öğretmen ve idarecilerin temel eğitim öğretim amaçlarını bir yana bırakıp bütün çabalarını olgunluğa hazırlamak yönüne çevirmelerine de yol açabilir. Böylece olgunluğa giren dersler bir çeşit imtiyazlı ve öncelik verilmesi gereken dersler durumuna girecektir. Buna karşılık bu nitirenler arasından olgunluğa girmek isteyenler fen ya da edebiyat imtiyazlı durumu sağlayamayan konularsa lisenin öksüz ve itibarsız konuları haline gelecektir.

Elek Üstüne Elek

Sonra bu tedbiri, ondan ayrı olarak geliştirilmesine uğraşılan Orta dereceli okulların sınav ve sınıf geçme yönetmeliyle bağlantılı olarak düşünmek zoru da vardır. Bu hazırlıkta ortaokul bitirme sınavlarının haklı olarak kaldırılması düşünülmektedir. Fakat lise için başka bir tutuma gidilmiştir. Burada da sınıf geçmeler yılın birikintili kanaatine dayanmakla beraber, lise bitirme diploması alabilmek için bir "Devlet lise bitirme sınavı" tasarlanmaktadır. Bunu geçemeyen öğrencilere lise diploması verilmeyecektir. Bunu aldıktan sonra da

ancak olgunluğu geçirmek şartıyla üniversiteye giriş hakkını elde edebilecektir. Böylece durum gene dönüp dolaşıp otuz yıl önce, bir süre uygulanıp sonra bırakılmak zorunda kalman elek üstüne elek sistemi-ne dönüş olacaktır. Bu tedbirler, bir zamanlar örnek aldığımız Batı memleketlerinde bile itibar ve geçerliğini kaybetmeğe yüz tuttuğu halde, yeni bir şey bulmuşcasına tekrar ortaya atılışına şaşmamak elden gelmiyor. İngiltere'de bir olgunluk sistemi vardır. Fakat bitirdiği okul ne olursa olsun, hatta hiç okula gitmemiş olanlar bile buna katılmak hakkına sahiptir. İsrail ise, başlangıçta düşünülen çeşitli olgunluğa benzeyen bir rejim yürürlükte. Fakat lise son sınıfı ve altındaki sınıfları kanaatle geçtikten ve devlet bitirme sınavını da başarıyla atlattıktan sonra ancak olgunluğa girme hakkının tanınması ne anlama gelebilir? Yıllardır olduğu gibi okul sistemimizi ancak imtihan yönetmeliklerinde kolayca değiştirilebilecek hükümlerle özlemi duyulan yeterliğe ulaştırmayı düşünmekten başka bir şey değildir.

Derde Deva Değil

Öte yandan böyle bir olgunluk, bu kez kendini doğuran meslek okulunu bitirenlerin derdine de deva olamayacaktır. Çünkü vakitlerinin mühim kısmını meslek derslerine ayıran ve kılasik lise konularına ancak sınırlı yer veren bu okulların mezunlarının, tüm lise konularına dayanan bir olgunluğu geçirebileceklerini ummak abestir. Bu ancak şu yoldan gerçekleşebilir: seçmeli dersler yoluyla lise konularına yeteri kadar yer ve zaman vermek. Bu yola da gidildiği taktirde, liseye göre sosyal prestiji hayli düşük olan bu kurumların öğrencilerinin, başarabilselerde başaramasalar da programlarını liseninkine doğru zorlamalar ihtimali güçlüdür. Bu durumda ise meslek okulları esas amaçlarından uzaklaşacaktır..

Daha da garibi, meslek okullarını bitirenlerin, mesela devlet lise bitirme sınavına girerek lise mezunu sayılmaları düşüncesine de yanaşmamaktadır.

Bu münasebetle şu bilimsel gerçeği hatırdan çıkarmamak gerekir: eğitim ve öğretimin her hangi bir basamağına konacak en yeterli bir eleme sistemi bile bilgiliyi bilgisizden, kabiliyetliyi kabiliyetsizden bir çırpıda ayırmağa yetmemektedir. Bu yüzden teşhis ve eğitimde rehberlik bu tür değerlendirilmelerle değil, uzun süre içindeki değerlendirme ve gözlemlerle yapılmaktadır. Bunun sonuncu olarak da bir çok ileri memleketler bu çeşit törenleri bir yana koymak zorunu duymuşlardır.

: Program taslağı.

Dr. Ingram'ın mektubu .

Ek-4
20.2.1953

Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne

Özü: Özel Eğitim Şubesi
programı ve getiril-
mesi lüzumlu uzman-
lar h.

Enstitümüz Özel Eğitim Şubesi Öğretmenleri, ders yılı başından beri yaptıkları muntazam toplantılarla şubenin nihai programının 4 sınıfta sistemine dayanmak üzere tesbit etmişlerdir. Programın bir örneği ,Vekâletçe incelenmek üzere ,ilişik olarak sunulmuştur. Ayrıca ,şubenizin uygulama çalışmalarına ait teklifimiz de eklidir.

Bu programa göre,şubemiz için 1953-54 ders yılı esnasında aşağıda zikredilen müteahhassıs ve öğretmenlere ihtiyaç görülmektedir. Bunların zamanında temin maksadıyla şimdiden gereken teşebbüslerin yapılması hususunun Vekâletimize bildirilmesine müsaadenizi rica ederim. Bu derslerden bir kısmının (aşağıda işaretlenmiştir) Martta Vekâlete test bürosunu organize etmek üzere davet edilmiş olan Dr. Priscot'a verilmesi düşünülmektedir.

1) harfiyle işaret edilmiş olan dersler için ise vesikalara ilişik olarak sunulmuş olan (Illinois State Normal) Üniversitesinde çalışan (Dr. Christine A. Ingram) ın davet edilmesi uygun görülmüştür. 1953 Eylül ortalarında bu yerde bulunması Şubemizin çalışmaları bakımından çok lüzumludur.

Sağır ve ağır işitenlerin psikolojisi ,eğitim,öğretim metotları ile konulan sakatlıkları dersleri ile uğraşmak üzere bir müteahhassısın Amerikan yardım programları vasıtasıyla celbi, sağır ve ağır işitenlerin alanına öğretmen yetiştirmek için yapılan çalışmaların devam ettirilmesi ve kurulan sağır ve ağır işitenlerin okulu geliştirilmesi bakımından zaruri görülmüştür.

Programda vak'a tetkikleri , terbiyesi zor çocuklar, ferdi rehberlik ,klinik psikolojisi derslerini okutmak ,Ankara ve İstanbul'da kurulacak olan İstas-sonlarda teşhis ve tedavi çalışmalarını organize etmek üzere bir klinik psikologunun Vekâletçe celbinin çok lüzumlu olduğu düşünülmüştür. Bununla ilgili olarak şubemiz uzmanlarından Dr. Kvaraceus (Phonix ,Arizona Komünitü Chilidancee . Dr. Kieth Perkins) in böyle bir teklifi kabul etmesi muhtemel olduğunu bildirmiştir. Ayrıca bu alanda diğer imkânların da talebe müfettişi ince (American Psychologi Assosiation Washington D.C.) den tahkik edilebileceği belirtilmiştir.

İnsan anatomisi ve hastalıkları ile ,kulak anatomisi ve hastalıkları derslerini okutmak üzere bu sahada müteahhassıs doktorların ücretli olarak temini hususunda gereken tedbirlerin alınmasını ve bu dileklerimizizin yüksek Vekâlete arzını saygıyla dilerim.

Özel Eğitim Şubesi Şefi
Mithat Enç

Ek-4

Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Şubesi
Program taslağı

1. Sömestir

Lersler	saat
Genel psikoloji	4
Eğitim bilimi	4
İnsanlığa giriş	2
İstatistiksel ölçüler	4
Özel eğitim alanı	2
Yabancı dil	4
Müzik	
Beden eğitimi	4
Resim-İş	
	24

2. Sömestir

Lersler	saat
Genel ve Geri zekâlı çocukların öğretim metotları	4
Terbiyesi zor çocukların eğitim ve öğretimi.	4
Özel eğitimde ferdi rehberlik	2
Ölçme tekniği	2
Göz anatomi ve arızaları	2
Kulak anatomisi ve arızaları	2
Yabancı dil	4
Müzik	
Beden eğitimi	4
Resim-İş	
	24

3. Sömestir

Lersler	saat
Körler psikolojisi	4
Sağır psikolojisi	2
Ölçme tekniği	2
İstikâ, kabiliyet, ilgi, kişilik ölçüleri.)	2
Sanat arızaları	2
İstatistik	2
İstatistiksel istatistik	4
Özel eğitimde tarihçe ve teşkilâtı	2
Yabancı dil	4
Müzik	
Beden eğitimi	4
Resim-İş	
	24

4. Sömestir

Lersler	saat
Körlerin eğitim ve öğretimi	4
Sağır " " "	2
Östün zekâlı ve istidatlı çocuklar	2
Sanat arızaları	2
Araştırma metotları	2
(Özel problemler, test hazırlama, ve program.)	
Klinik psikolojisi	2
Arızalı çocuklara mesleki rehberlik	2
Özel eğitimin mevzuatı	2
Yabancı dil	4
Müzik	
Beden eğitimi	4
Resim - İş	
	24

Tebrikat:

Labaratuvar çalışmaları. (Haftanın 4 öğleden sonrası, labaratuvarında, özel sınıflarda müşahade ve uygulama çalışmaları için ve 3.

1./Sömestir sonlarında 10 gün ve yaz tatili başlarında 2 hafta yataştırma yurtlarında ve özel eğitim kurumlarında çalışma, müşahade ve incelemeler. (Öğrencilerin bu çalışmaları özel bir programa göre yapılacaktır.)
Özel okullarda ve sınıflarda (Körler, sağır, geri zekâlı çocuklar okullarında veya özel sınıflarda) öğrenciler bilfiil tatbikat görecekler ve dersler vereceklerdir. Müşahade, vak'a tetkikleri, idari işlerde de tatbikat yapılacaktır.)
Mezunlardan lisan durumu ve kabiliyeti üstün olanlar uzun zaman için, yabancı memleketlerdeki eğitim kurumlarına ihtisas yapmak üzere gönderilecektir.
4. Sömestirden sonra, yaz ayları içinde (İtalya, Yunanistan, Avusturya ve İsveç) gibi memleketlere gruplar halinde mezunlar gönderilmek suretiyle bu memleketlerin özel eğitim müesseseleri incelenilecektir.

RAPOR

"Özel eğitim ~~hakkında~~ alanı hakkında"

Hazırlayan: Mifât Eng

Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmenlerinden

GİRİŞ

Okul çağına giren çocuklarımızın ortalama olarak (%15)'i, Maarif teşkilatımız için hususî bir problem teşkil etmektedir. Bunlardan sağır, kör gibi olanları normal okul teşkilatından faydalanamayacak durumdadır; arıza ve ihtiyaçlarına hitap edecek özel eğitim kulullarına ihtiyaçları vardır. İntibaksız veya terbiyesi zor, diye adlandırılacak diğer bir gurup da, normal okullara devam etmelerine mani bir husus yok gibi görülürse de, zorluklarının giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, okulda ilâve, özel eğitim hizmetlerine muhtaçdırlar. Bu çocuklar üç ana guruba ayrılabilirler:

A - Beden arızası olanlar: (Körler ve azgörenler, sağır ve ağır işitenler, ortopedik, kardiyak ve bakımsız çocuklar) gibi.

B - Zihnî veya ruhî arızaları olanlar: (geri zekâlılar, üstünler, nevrozlu ve pskopat çocuklar) gibi.

C - Sosyal zorlukları olanlar: (suçlu çocuklar, suça yönelmişler, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklar) gibi.

Bu çocuklara karşı lüzumlu ilginin gösterilmesi ve gereken tedbirlerin alınması, yalnız normal okulların dışında kalan bir guruba yetişmek imkânı vermekle kalmaz. Bu tedbirler ayrıca normal okullarımızın bu mevzu ile ilgili problemlerini çözmeye de hizmet ederek daha verimli ve pürüssüz işleyebilmelerini sağlar. İki misal olarak, okulda başarısızlık ve disiplin meseleleri gösterilebilir.

BAŞARISIZLIK: halen yalnız ilk tahsil seviyesinde okul başarısızlığının (%33) kadar olduğu belirtiliyor. Bu her yıl ortalama olarak (50000) kadar çocuğun sınıf dönmekte olması, yani harcanan emek ve paranın verimsiz kalması demektir. Bu başarısızlığın sebepleri çeşitli olmakla beraber en ehemiyetlilerinden bir kısmı: (bazı çocukların zihnen geri oluşu ve normal çocuklar için hazırlanmış bir programı takip edemeyeşleridir. Ayrıca teşhis edilip tedbire bağlanmayan hafif görme bozuklukları, işitme arızaları gibi çeşitli organik bozukluk ve kifayetsizlikler de başarıyı köstekler). Özel eğitim servislerinin bu sebepleri araştırıp bularak gidermesi, yahut çocuk ihtiyacına uygun programlar tatbik etmesi bu başarısızlığın mühim bir kısmını önlemeye yarar. Bu suretle normal sınıfın çalışmaları geri olanlarla tıkanmadıktan başka (para, emek ve çocuk ruh sağlığı) yönlerinden büyük tasarruflar sağlanabilecektir. Sadece her yıl yapılan bu tasarruf, özel eğitimin ihtiyaçlarına gidermeye yetecektir.

DISİPLİN PROBLEMLERİ: Her okulda bir çok çocuklar kendileri ve etrafları için tehlike ve endişe mevzuu olacak disiplin problemleri ortaya koyarlar. Bunların mevcut disiplin talimatnamelerinin hükümlerine uyularak cezai tedbirlere bağlanması ne çocuk ve ne de okul yönünden kurucu bir netice vermedikten başka, çoğu hallerde çocuğu daha ciddi bir problem haline getirmektedir. Bu gibi vakalardan bir kısmı karşısında nevmidiye düşüp okuldan uzaklaştırmaksa bir aciz tedbirinden başka bir şey değildir.

Bu misallerde bize, özel eğitimin aynı zamanda, normal okullarımızın gerektiği gibi işlemesini de temin etmektedir.

Bu günkü durumumuz: halen Maarif Vekâletinin tedrisat-ı iptidaie kanunu muakkatı, 5387 sayılı kanun ile bu mevzu da bir takım mükellefiyetler yüklenmiş bulunmaktadır.

Bunun neticesiolarakta yurdun muhtelif yerlerinde(iki körler okulu, üç sağır okulu, 32 yetiştirme yurdu)da açılmış bulunmaktadır. Burakarda takriben 3000 den fazla çocuk korunmakta ve yetiştirilmektedir. Fakat bu mevcut teşkilatın daha verimli işleyebilmesi ve halen ihtiyaçlarına cevap verilemeyen bu guruptaki çocuklarında ele alınabilmesi için acil bazı tedbirlere ihtiyaç görülmektedir. Bu hususlardan bir kısmı 1951 yılından beri memleketimize celbedilmiş olan muhtelif yabancı mutahassısın raporlarında da belirtilmiştir; Ve şu suretle hu sa edilebilmeleri mümkündür.

1 - Kimsesiz çocukların korunup yetiştirildikleri mevcut (Yetiştirme ~~Yurtları~~ Yurtları) nisbeten normal kimsesiz çocuklarla (Zihnen geri, heycani bozuklukları olan, sosyal yönden intibaksız, terbiyesi zor) gibi çeşitli problemlerin bir arada depo edildikleri kurumlar durumundadır. Bunlar yurtlarda iase ve ibate edilerek ilktahsilleri sağlanmakta ve on dördünden sonra çıraklık yolu ile iş hayatına hazırlanıp on sekiz yaşında yurtla ilgileri kesilmektedir. Bu kadar farklı ve çeşitli problemlerin bir müessese içinde, ilkokul öğretmenleri için hazırlanmış personelle halledilebilmesi imkansızdır. Bu yüzden çocukları bir çok gelişme problemleri tedbire bağlanmadığı gibi bazı problemlerde çocuğu Yurttan yurda nakletmek suretiyle halle çalışılmaktadır.

2 - Yurtlara teşekküllerinin başından beri, çeşitli yollardan (korunmay muhtaç) katagorisine girmeyen çocuklarda sızmıştır. Muhtelif yıllarda bunların tasfiyesi yoluna gidilmiştir. Fakat bu iş halengerektiği gibi sağlanamamıştır. buna karşılık, bilhassa büyük şehirlerimizde bu katagoriye girecek bilerce başı boş çocuk bulunmaktadır. Tesirli faal bir (tesbit, takip ve yerleştirilme teşkilatı) bulunmadığı için bunlar korunma failâyetinin dışında kalmaktadır.

3 - Yurtlar umumiyetle eski ve metruk binalardan kurulmuştur. Bu yüzden içlerinde bakım ve tamiri hayli pahalıya mal olanlar bulunduğu gibi, emniyet yönünden tehlike arzedenlerinde mevcut bulunmaktadır.

4 - Yurtlara Vilâyet ve Belediyelerin vermeleri gereken iştirak payları umulduğu şekilde tahsis edilmediği için, yurt bütçelerinin bir ayağı umumiyetli miktarı ne tutacağı belli olmayan bir gelire dayanmaktadır.

5 - 5387 numaralı kanunun bir kadro çerçevesinin bulunmaması yüzünden ~~Yurtların~~ Yurtların (İdareci, öğretmen, memur ve müdahdeh) kadrolar ~~az~~ esas itibariyle ilköğretim kadrosundan sağlanmaktadır. Bu ise biryandan yurtların ihtiyacı olan prsoneli teminde zorluk çıkarmaktadır. Diğer yandanda koruma ve yetiştirme işi sadece (İlktahsilin sağlanması ve işe yerleşmeye hazırlık) olarak telâkki edilmesini teşkil etmektedir. halbuki sahda bütün problemi (anasız babasız olmaktan) ibaretmiş gibi gözüken çocukların bile, sıhatli bir insan olarak gelişebilmek i ilkokul tahsili ve iş öğretiminden fazlasına ihtiyaç vardır. Kaldıkı bir çoklarında, ortalama ilkokul öğretmenin çözmesi beklenemeyecek kadar karışık gelişme ve şahsiyet problemlerinde tesaduf edilmektedir. Bu ise belkide elinde ilkokul diploması ve iyi kötü bir sanata bulunan, fakat içi çeşitli hissi ve sosyal problemlerle dolu insan yetiştirmeye yol açmaktadır. Kısacası bütün Yetiştirme yurtlarında (ilkokul öğretmenlerine ilaveten terbiye ve meslek alanı da teşhis ve rehberlik yapabilecek nisbeten ~~ihiti~~ ihitişaslaşmış personele de ihtiya vardır.

6 - Mevcut teşkilat ~~ve~~ kolaylıklar (geri zekalılar, az gören ve işitenler üstünler, duygusal bozuklukları olanlar, ortopedikler) gibi çocukları ele almamı durumdadır. Halbuki yalnız geri zekâlı çocuklar gerek Yurtlarda ve gerekse ilk okullarda devamlı bir ihtilât tazyik ve verimin düşmesi gibi hallere sebep olmaktadır.

7 - Bu saha ile ilgili bütün bir memlekete şamil ana ~~plân~~ plân ve programa v bide Vilâyet çerçevesinde ~~plân~~ plânlanan programa ihtiyaç vardır. Ancak bu suretle el sürülmemiş ihtiyaçların tedricen karşılanması ve mevcut kurulmar arasında ahenkli, verimli ve tutumlu bir iş birliğinin sağlanabilmesi mümkün olunabilece tir.

8 - Bu saha halen merkez teşkilatının (ilköğretim umum Müdürlüğüne) bağlı bir şube Müdürlüğünce ve kifayetsiz bir kadro ile idare edilmektedir. Bu dairen işleri esasen çok ağır ve yüklüdür. Bununla beraber mevzuun ilköğretime sıkı ~~sıkıya~~ sıkıya bağlı oluşu göz önünde tutulursa sahanın ilköğretime bağlı olarak tedbi ne devam edilmesinde

Fayda melhuz olabili ancak ilgili şubenin teşkilat ve kadro itibariyle ihtiyaçları karşılayacak şekilde yeniden teşkilatlandırılması, Gerek kemmiyet ve gerekse keyfiyet itibariyle lüzumlu olan personelin sağlanması zaruridir.

TEDBİRLER:

Başka memleketlerde iki asırdan beri ele alınmış olan ve maarif teşkilâtının ihmal edilmez hayati bir kısmı olarak geliştirilmiş bulunan (Özeleğitim sahasını) bizde de memleket ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde ele alınması önüne geçilemeyecek bir zarurettir. halen harcanmakta olan o gayret ve paraları daha verimli ve tesirli neticeler sağlayabilmesini temin yönündende bu mevzuu işlemek zorundayız bu hususta şu tedbirleri ileri sürülebilir:

I - Vekâlet talim terbiye dairəsi, ilgili tedrisat daireleri ve özel eğitim mevzuunda, bilgi ve tecrübeye sahip meslek mensuplarının temsilcilerinden ibaret karma bir komisyon kurması, tasvip edildiği taktirde bu raporun esas ittihaz edilerek mevzuun ve tedbirlerin toptan olarak gözden geçirilmesi ve vekalet makamı için bir teklif raporu hazırlanması.

2 - 1954 yılı içinde gazi eğitim enstitüsü özel eğitim şubesi hoca ve mütahassılları ile idaresince hazırlanıp vekalet sunularak (talim-terbiye) daire sine kadar sevk edilmiş ve müzakere konusu olmuş (özel eğitim şubesi hakkındaki islahat raporu) ile 954-955 ders yılı başında gazi eğitim müdürlüğüne verilen şubenin kapatılmasına dair kararın bu komisyon tarafından ele alınarak incelenmesi uygun olur. Bu islahat raporu, lavedilmesi cihetine gidilen şübeye biryanda özel eğitim kurullarının muhtaç olduğu öğretmen-idareci gibi personelin yetiştirmek diğer taraftan gerek özel eğitim kurullarının ve gerekse normal okullarımızın (rehberlik müşaviri, okul psikoloğu) gibi ihtisasa yönelmiş personel ihtiyaçlarının karşılamayı mümkün kılacak bir hüvyet verimesini bu yetiştirme programının gerektireceği yabancı mütahassız ve malzemeninde vekaletimizce talep edildiği taktirde bazı yabancı kaynaklardan yardım olarak temin edilebileceği

3 - Özel eğitim şubesinden iki tahsil devresi esnasında mezun olan (60) kadar meslektaşın, ilk tayinleri esnasında bazılarını yatıştıktıkları sahalar da çalışmaktan kaçınmalarının sebeplerinin, halen nerelerde ve ne şekilde istihdam edildiklerinin kendilerinden bu sahada daha iyi faydalanabilmek için ne gibi tedbirlerin alınması gerektiğinin karma komisyonca incelenmesi ve bir teklife bağlanması.

4 - geçen ders yılı özel eğitim şubesi için celbedilen İndiana ünverste si psikoloji kliniği şefi doktor dalton beier in de vekaletimize teklif ettiği veçiiyle hiç olmasa (Ankara İstanbul İzmir) gibi üç büyük merkezde (psikolojik servis merkezleri) nin ihtası çarelerinin derpiş edilmesi. Bu merkezlerin persone ihtiyacı şimdilik özel eğitim mezunlarının açılolanları arasından sağlanabilir özel eğitim şubesi bahis konusu islahat raporunda belirtilen esaslar dahilinde yeniden canlandırıldığı taktirdede personel ihtiyaçları daha esaslı bir tedbire bağlanmış ve benzerlerinin diğer merkezlerde açılmasına amil olur. Bu merkezler

A - Bir taraftan mevcut yetiştirme yurtlarında bulunan çeşitli problemlerin incelenip sınıflandırılmasını ve ihtiyaçlarına hitap edecek özel yurtlara yerleştirilmelerine veya tedeви eilmelerine imkan verilecektir.

B - Diğer taraftanda normal okullarımızdaki intibak ve genişme problemleriyle meşgul olup tedbire bağlamak suretiyle bunlara yardım edebilecektir.

5 - Bu alanla ilgili mevcut mevzuatın gözden geçirilmesi eksiklerinin tesbiti sağlık ve çalışma vekaletlerinin üzerinde çalıştıkları bu mevzu ile ilgili kanun tasarılarının gözden geçirilmesi ve mevcut tekerurlerin ve taşmaların tesbiti (çocuk koruma ve özel eğitim alanlarını) bir bütün olarak kapsayacak ana bir kanunun esaslarının tesbiti ve teklifi.

6 - Merkez teşkilatında bu işlerle meşgul olacak şubenin teşkilat personel ve çalışma esaslarının tesbiti, Vilayet çerçevesinde bu işlerin ne şekilde ele alınması icap edeceğinin belirtilmesi.

7 - Mevcut mütahassız raporları ve dairesininde görüşlerinden faydalanmak suretiyle mevcut yetiştirme yurtlarının, yaş gurupları, problem gurupları ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde ihtisaslaşmaya yöneltilmesinin tedbirleri

Tedbirlerinin tesbiti ve burada ihtiyaç görülen (sınıf öğretmeninden) gayri personelin çeşit, kalfkasiyon ve yetiştirilme tedbirlerinin tesbiti ve teklifi
 8 - Bu mevzu ile ilgili muhtelif kaynaklardan seçilmiş (5-6) kişilik devamlı bir istişare heyetinin kurulması ve merkez teşkilatındaki dairesine devamlı yardımlar yapması hususunun ne gibi faydalar sağlayabileceğinin düşünülmesi ve kararlaştırılması.

Raporun yazarı Avusturya ve Birleşik Amerikada özel eğitim sahasında tahsil görmüştür. 16 yıldan beri gazi eğitim enstitüsünün muhtelif bölümlerinde mevzu ile ilgili çeşitli dersler ~~okutmuştur~~ okutmuştur. 1952 -1953 ders yılı başında aynı müessesede açılan özel eğitim şubesinin kuruluş çalışmalarına katılmış ve üç yıl şube şefliğini yapmıştır. Ayrıca 1951 de Vekâletimizce Ankara körler okulunun kurulmasıyla vazifelendirilmiş ve dört yıl Müdür olarak çalışmıştır. 1952 yılında Birleşik Amerika dış işleri vekaletince, Amerikada bu mevzularda ilgili çalışmaları tetkik için davet edilmiş ve muhtelif tarihlerde, mutelif milletler arası kongrede memleketimizi temsil şerefini elde etmiştir. Özel eğitim sahasında tercüme ve telif olarak çeşitli makale, büroşu ve eser hazırlamıştır. Bu hususları belirtmeyi, mevzu ile yakın ilgisine işaret ve rapor hazırlanması sebepleri için aydınlatmak için faydalı buluyorum, raporda hiç bir suretle ~~gizli~~ geçmiş tatbikatı tenkit gibi yıkıcı bir ~~hizmet~~ endişe hakim olmamış sadece mevzua bir dereceye kadar aşınan bir meslek mensubunun, memleket maarifinin daha ileri inkişaf safalarına ulaşabilmesinde, hisse düşen hizmeti yapabilmiş olmak düşüncesi müessir olmuştur.

Yüksek Vekâlet makamında bu kurucu niyeti takdir buyuracağından cesaret alarak, gereğinin yapılması ümüt ve temennisi ile saygıyla takdim olunur
 25/I/956 Ankara

GAZİ EĞİTİM ENSTİTÜSÜNDE AÇILACAK ARIZALI
ÇOCUKLAR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ VE UYGULAMA
TEDBİRLERİ HAKKINDA TEKLİFLER

I- Öğretmen yetiştirme teşkilâtı kurulurken normalin altında ve üstünde olan çocukları bir bütün olarak gözönünde tutmak faydalı olur. Çünkü başka memleketlerde yapılan tetkik ve tecrübeler, normalin üstünde bulunan çocuk gurubunun da özel bir eğitim ve öğretime muhtaç olduğunu göstermektedir. Bu sebepten, normal okullara devam edemiyen veya devamlarında çeşitli eğitim ve öğretim zorlukları çıkaran çocukları şu şekilde guruplandırabiliriz :

A- Bedence arıza ve sakatlıkları olan çocuklar : Körler, az görenler, sağır-lar,-dilsizler, az işitenler, sağır-körler, iskelet yapısında bozukluk olanlar, sinir ve kas sisteminde bozukluk olanlar v.s.

B- Zihni sakatlıkları olanlar : Zekâca kesin olarak normalin altında olan çocuklar, zekâca kesin olarak normalin üstünde olan çocuklar.

C- Sosyal zorlukları olan çocuklar : Kimsesiz ve korunmaya muhtaç olan çocuklar, eğitimi zor çocuklar, suçlu çocuklar.

D- Karışık arızalılar : Bu guruba kör-geri zekâlı, kör-kimsesiz, kör-dilenci, sağır-geri zekâlı, sağır-kimsesiz, sağır-dilenci v.s. gibi çift ve daha çok arızalı çocuklar girer.

II- Bu çocuklar için halen kurulmuş bulunan körler okulu, sağır-dilsizler okulu, yetiştirme yurtları gibi müesseselerle ilerde bunlar ve diğer guruplar için açılacak özel okul veya sınıflar için mütehassıs öğretmen yetiştirmek bu kurumların tesisi, kökleşebilmesi ve gelişebilmesi için zaruridir. Bu zaruretin karşılanabilmesi için şu çareler mütalâya gelmektedir :

1- Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Şubesi ilköğretim müfettişi ve arızalı çocuklar öğretmeni yetiştirmek üzere iki kola ayrılır. Bunun mümkün ve faydalı olabilmesi için bu bölümün birinci sınıfında müşterek

genel meslek dersleri okunur. İkinci sınıfında ise ihtisas dersleri müfredatın esasını teşkil eder. Birinci sınıftan itibaren her iki branjta devam edeceklerin kimler olacağı isteklerine göre belli edilmelidir.

2- Arızalı çocuklar öğretmenliği için diğer şubeler gibi müstakil bir bölüm kurmaktır.

3- Hâlen açılmış bulunan yetiştirme yurtları, körler okulu, sağır dilsizler okulu gibi müesseselerde çalışmakta olan ve normal okullardan toplanmış olan öğretmenler için de yaz kursları gibi yetiştirme tedbirlerinin düşünülmesi de gerektir.

III- Arızalı çocukların okullarında öğretmenlik ihtisası yapacak olanların sınıf veya şubesinde şu derslerin ihdası icabeder :

a- Körlerin psikolojik problemleri, öğretim ve eğitim metodları, körlüğün sebepleri ve göz hastalıklarının neveleri üzerinde bir ders.

b- Sağır-dilsizlerin psikolojik problemleri, eğitim öğretim metodları, sesli konuşma ve söyleneni duymaktan takip etme tekniği, sağırlığın sebepleri ve kulak hastalıklarının neveleri üzerinde bir ders.

c- Çok üstün zekâlı ve geri zekâlıların psikolojik problemleri, öğretim eğitim ~~problemleri~~ metodları üzerinde bir ders.

d- Zekâ, kişilik, ilgi v.s. test neveleri, uygulama tekniği, testlerin memleketimiz özelliklerine göre standardizasyonları üzerinde bir ders ve test uygulama ve araştırma merkezi. Bu merkez Gazi Eğitim Enstitüsünde olmalı, adaptasyon ve standardizasyon işlerinden başka, test dersi alacak öğrencilere geniş uygulamaya imkânları sağlamalıdır. Bilhassa bu dersin bütün arızalı gurupları öğretmen namzetleri tarafından okunması zâruuridir.

e- Eğitimi zor çocukların psikolojik problemleri, islâh ve eğitim metodları ve teşkilâtı üzerinde bir ders. Bu ders de bütün guruplar tarafından takip edilmelidir.

IV- Körlerin eğitim ve öğretimleri müstesna diğer dört ders için batı memleketlerinden uzman öğretmen celbedilmelidir. Bu öğretmenlerin minde dikkat edilmesi zaruri olan cihet kendilerinin sadece ne nazariyeciler ve ne de konuya esaslı ve etraflı vukufu olmıyan tatbikatçılar arasından

seçilmesidir. Bu dersleri okutacak öğretmenler hem konularına hakim olmalı ve hem de ilgili konularda esaslı ve zengin tecrübeye sahip olmalıdır. Bilhassa eğitimi zor çocuklar konusunu okutacak olan kimsenin özel yetiştirme yurdu ve ıslahanelerde çalışmış bir çocuk psikiyatristi olmak tercih edilmelidir.

V- Bu dersleri okutan öğretmenlerin yanına birer veya tercihan ikişer tane pedagoji bölümünün kabiliyetli mezunlarından ve çocuk psikiyatristi için pratisyen doktorlardan asistan verilmeli, uzmanların ikişer yıllık kontratı sona erdiği vakit bunlar derslerin öğretimi işini üzerine alarak devam ettirebilmelidir.

VI- Bundan başka yukarıda tasvir edilen ders konuları üzerinde bilgi, tecrübe ve ihtisas kazanmak üzere batı memleketlerine her konu için hiç olmazsa bir veya iki kişi gönderilmelidir.

VII- Bu bölümden mezun olup özel öğretim ve eğitime muhtaç olan çocukların okul ve yurtlarında çalışacak olanların ilk adımda eğitim enstitüsündeki tahsil sürelerinin kıdemlerine sayılması, ayrıca belki terfi süresinin kısaltılması veya yılda birkaç maaş prim vermek gibi kanun mevzuu olacak tedbirlerine de düşünülmesi faydalı olur. Çünkü özel ve uzun bir hazırlık devresini gerektiren ayrıca da gece gündüz ve tatil aylarının bir kısmında da öğrencileri ile beraber bulunmak zorunda olan bu özel öğretim alanına üstün vasıflı talip bulmak ve onları işlerinde tutabilmek için bu tedbirlere ihtiyac vardır.

UYGULAMA ÇALIŞMALARI VE TEDBİRLERİ :

Bu okullarda çalışacak öğretmenler için meslekî tatbikat ve tecrübenin hususi bir ehemmiyeti vardır. Bu yönden açılacak şubenin ders tatbikatı tedbirlerinin de şube ile birlikte mutalea etmek mecburiyeti vardır. Bununla ilgili olarak şu tedbirler ileri sürülebilir :

A- Gazi Eğitim Enstitüsünün yakınında bir özel uygulama okulu yapılmalıdır. Bu okul çeşitli arıza guruplarını bir çatı altında toplayacak mahiyette olmaz. Çünkü arızaları, eğitim ve öğretim metodları ve özel ihtiyaçları birbirinden tamamiyle ayrı olan bu arıza guruplarının bir çatı

altında toplanması faydasız olduğu gibi çeşitli ihtilâflara da yol açar. Ayrıca her gurubun özel okul teşkilâtı ve çeşitli eğitim çalışmaları hakkında faydalı bilgi ve tecrübe elde edilmesine imkân vermez. Diğer taraftan her gurubun metod ve özel problemleri üzerinde tetkik ve araştırma, denemeler yapılmasını imkânsız hale sokar.

B- Bu uygulama okuluna eğitimi zor çocuklardan veya korunmaya muhtaç çocuklardan bir gurubu yetiştirmek de çeşitli rahatsızlıklar doğurur: Önce böyle bir gurubun enstitü sınırları içinde olması gereken tarım, kovan bakımı gibi çalışmaların teşkilâtlandırılmasını zorlaştırır. Ayrıca bu yalnız bir arıza gurubu üzerinde uygulamaya imkân vermez. Diğer taraftan böyle bir grup enstitünün çalışmalarına sekteye uğratabilir.

C- Öğretmen yetiştirme şubesine tatbikat okulu olacak binaya sağ dilsiz okulunun yerleştirilmesi de iki yönden bahis konusu olamaz : Birinci sebep halen Ankara'da böyle bir okulun bulunmaması, ikinci sebep ise bununla da ancak tek bir grup üzerinde uygulamaya imkân verişidir.

D- Geri ve üstün zekâlı çocuklar için alınacak yetiştirme tedbirlerinin ilk adımı normal ilkokullara bağlı özel sınıflar şeklinde olması tercih edilmeli ve ancak öğretim eğitim programı ve metodlar iyice tesbi edildikten sonra belki geri zekâlılara mahsus özel bir okul açmak düşünülmelidir.

E- Uygulama okulunun kör çocuklara tahsis edilmesi ve okulun hal Beden Eğitimi Enstitüsünün işgal ettiği binaya yerleştirilmesinde ise şu faydalar görülmektedir :

a- Kör öğrenciler arasına belirli bir sayıda kör-sağır, kör-geri zekâlı ve az gören çocuklardan almak ve bunlar için özel sınıflar meydana getirmek suretiyle körler, sağır-dilsizler, geri zekâlılar ve az görenlerin eğitim öğretim metodları üzerinde uygulama imkânı sağlayacaktır.

b- Bundan başka enstitünün müzik, resim-iş, beden eğitimi, pedagoji şubeleri de bu okulda normal tatbikat ihtiyaçlarını bir dereceye kadar temin edebilirler. Çünkü bu okulda da bir yandan normal ilkokul programı uygulanacak, diğer taraftan da ilk ve orta sanat kısmında kesif bir müzik ve iş öğretimi yapılacaktır.

c- Körler okulunun zekâca üstün ve kabiliyetli öğrencileri lise silinise normal okullarda bitirdikten sonra enstitünün musik, resim-iş arızalı çocuklar şubelerini takip ederek bu okullar için öğretmen yetmek imkânını elde edebileceklerdir. Bu menasebetle Gazi Eğitim Enstitüsü konservatuvar gibi öğretim kurumlarının kabiliyetli kör öğrenciler için de açık tutulması ve yönetmeliklerindeki menedici hükümlerin kaldırılması Bakanlıkça temin edilmelidir.

d- Kör çocukların görgü ve hayat tecrübelerinin arızalarının tatlı yüzünden geniş mikyasta tahdit edilmiş olması, yetiştirilmelerinde sistemli olarak bu eksikliğin giderilmesini gerektirir. Bu da büyük bir şehir içinde bulunan imkânlardan azami derecede faydalanmayı gerektirir. Bu yüzden okulun şehire yakın ve araçları bol eğitim kurumlarının civarında olması büyük bir avantaj teşkil edecektir.

e- Çok üstün ve geri zekâlı çocuklar konusunda tatbikat, ya Hâşim Kemal veya şehirdeki diğer okullardan birinde açılacak tecrübi mahiyette özel birer sınıfta temin edilmelidir.

f- Eğitimi zor veya korunmaya muhtaç çocuklar için uygulamanın, Etimesut'da halen ilkokul ve körler okulunun bulunduğu binada açılacak bir yetiştirme yurdunda temin edilmesi uygun olur.

g- Sağır-dilsizler üzerinde tatbikat kısmen sağır-kör gurubu üzerinde yapılabilir, kısmen de sağır-dilsiz okulunda stajyerlik devresinde elde edilmelidir.

Bil2

ÖZEL EĞİTİM ÇALIŞMA G R U B U

Özel Eğitime niçin ihtiyaç vardır ?

1. Tanımı
2. Kapsamı :
 - a) Gruplar
 - b) Yaş sınırları
 - c) Sayıları veya çağ nüfusuna oranları.
3. Amaç
4. Bugünkü durum:
5. Sorunlar:
 - a) Örgüt
 - b) Personel
 - c) Kurum çeşitleri
 - d) Mevzuat
 - e) Program
 - f) Özel araç-gereçler
 - g) İş ve mesleğe hazırlık, işe yerleştirme (Sosyal yardım derneklerinin durumları)
 - h) Tanım
 - i) İstatistiksel veriler
 - j) Üst okullara girişi engelliyen mevzuat ve uygulamalar
6. Çözüm
7. Çalışma yöntemi:

Çalışma grubu şimdilik tüm olarak çalışacaktır.

Özel eğitim ihtiyacının ortaya çıkaran nedenleri şöyle sıralayabiliriz :

1. Psikolojik alanda yapılan çalışmaların sonuçları.

Psikoloji alanında yapılan araştırmalar ve çalışmalar bireysel farklar kavramını ortaya çıkarmıştır. Bireysel farklar arasında, bilimsel olarak, kurulmadan önce de bireyler arasında zeka, beden yapısı, görme, işitme yönlerinden farklar bulunduğu bilinmekte idiysede bu çalışmalar bireysel farkların önemini, ayrıntılı olarak, eğitimcilerin aklına sermiştir.

2. Toplumun eğitim anlayışı.

Bir toplumda eğitim o toplumun siyasal felsefesini yansıtır. İspartalılar sakaatları ve anormalleri öldürmelerinden "İtler Alınması"na kadar çok uzun zaman geçmesine rağmen Hazi siyasal felsefesi " İnsan Devlet içindir i " düşüncesini kabul ettiği için sakaatlıların eğitiminin ve hatta onların yaşamalarına olanaklı edilmemesinin anlamsızlığına inanılmıyordu.

Özel eğitime muhtaç çocuklara karşı toplumun tutumu yönünden, tarihte, üç dönem görülür :

a) Tek tanrılı dinlerden önceki dönem : Sakaatlar ve anormaller imha veya ihmal edilmiş ve hekeis kurucularına tabi tutulmuş.

b) Tek tanrılı dinlerin yayılması dönemi : Sakaatlar ve anormaller, insanlardan fazla korunmuş; acımasız ve çekilmez muhtaç bir grup olarak değerlendirilmiştir.

c) İçinde bulunduğumuz dönem : Özel eğitime muhtaç olan çocukları topluma ayırmasın bir parçası kabul etme ve eğitilmeye olanağına kadar onlara topluma katılmaya yöneltme çabası olmuştur.

" Bütün insanlar esit yaratılmıştır." sözünün gerçekliği, günümüzde artık kabul edilmiş olarak beraber demokratik ve insan haklarına dayanan bir toplumda hâlâ büyük bir eğitim enlemi taşımaktadır. Bu anlamda : Vatandaşların her birinin eğitilmesi ; eğitim yönünden de fırsat eşitliği demektir. Bu da bütün çocukların eğitim imkânına sahip olması anlamına gelir. Bu bakımdan demokratik felsefe şunu kabul etmiştir : Aptal, çeri, normal, üstün, kör, sağırsız, beden veya duygusal sakaatlı olan, engelli ya veya bu şekilde yaşamı güçlüğüne sahip bütün çocuklar eğitim hakkına sahiptir. Buna dayalı olarak geliştirilmiş bulunan demokratik eğitim anlayışı çocukların : 1- Yaratılışlarına yönünde azami derecede gelişmelerini ; 2- Dayanışma, yardımlaşma ve teknik iş bilgisi becerileri kazanarak ortak yaşama düzenine katılmalarına sağlamaya amaç edinmiştir. Kalkın bir yönden, insan önünden azami derecede faydalanmadır. Özel eğitime muhtaç çocuklar üretici hale getirilerek hem kendilerine, hem de topluma yararlı olurlar.

3. Bireysel farklar kavramının okul ve sınıf örgütlenmesine ve öğretimin metotlarına etkileri :

Bireysel farklar anlayışı okul ve sınıf organizasyonuna ve öğretimin metotlarına etki yapmış ve bunun sonucunda özel eğitime muhtaç çocuklara mahsus özel sınıf ve okullar açılması yoluna gidilmiştir. Bu şekilde özel tedbirler alınması normal çocukların da yararına olmuştur. Özel eğitime muhtaç çocukların normal çocuklarla birarada aynı derse katılmaları halinde ya öğretmen bunları ilmi öğretmek veya özel itina göstererek zamanını bir kısmını bu özel çocuklara ayırmak zorunda kalacaktır.

Bunun sonucu olarak da normal çocuklar için, yeterli kadar, zaman ve emek veremeyecektir.

Bireysel farklar anlayışı normalden aykırıların ihtiyacına karşılık için özel program, araç - gereç ve metotlar geliştirilmesini de zorunlu kılacaktır.

Yukarıda belirtilen gelişmeler karşısında da "Millî Eğitim Bakanlığı"nın 1908 lerde bağlanmış ve derece derece genişliyerek bağlanırlar gelmiştir. Bu si içinde, zaman zaman, özel eğitime muhtaç çocuklar konusuna değinilmiş ve 5828 sayılı Kanunla Sağlık Bakanlığına bağlı bulunan İsmir Şehir - Dilisiz ve Körler Müessesesi Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. 660 sayılı kanun, "Özel okullarda foviñlede istidat gösteren çocukların Devlet tarafından yetiştirilmesini" hükmü bağlanmıştır. 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun 22 ci maddesi, "Korunmaya muhtaç çocukların şehir - dilisiz, kör, vücutta zayıf ve ruhen anormal ve intibaksız veya benzeri durumda olduklarından durumları her bir eğitim icabettirenler için Maarif Vekâletince gerekli tedbirler kararlaştırılır." demek suretiyle Millî Eğitim Bakanlığı'nın özel eğitim kurumlarını aynalı görevli dirmiştir.

T.C. Anayasasının 50 nci maddesinde, "Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır." demektedir.

Anayasamıza paralel olarak hazırlanan 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunun 6. maddesindeki mecburi ilköğretim kurumlarının (C) fıkrası, "Özel ilköğretim ve öğretime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar, sınıflar ve sınıfl öğretmenlikler, " 12 nci maddesinde, "Mecburi ilköğretim çağında bulundukları halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan zayıf olan çocukların özel eğitim kurumlarında yetiştirilmeleri" belirtilmiştir.

Yukarıda anılan nedenlerle Anayasa ve verilen kanun maddelerinden anlaşılabileceği üzere çocuğun bireysel farklılığı, ne kendisi ve ne de bir başkası, dilde te alamazlık yapamaz. Eğitim - Öğretim gelişmelerinde çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde tutmak zorunlu ve farklı gelişmeyi inkâr etmek olur. Her çocuklar yaratılış ve gelişmelerinin tabii sonucu olarak zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal yönlerden farklılıklar gösterirler. Demokratik eğitim anlayışını bireysel farklar, sosyal ve ekonomik hedefleri özel eğitime yöneltir; özel eğitime ihtiyacı gösteren çocuklara, yeteneklerine göre, gelişme fırsat ve imkânları verilerek toplum içindeki etkin yerlerini alabilmelerinin sağlanmasını gerektirir.

T A N I M L A R

a) Özel Eğitim :

Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden normal çocuklardan farklılıklar gösterdikleri için normal çocuklara mahsus eğitim programlarından yararlanamayan çocukların eğitimidir.

Özel eğitim, normal çocuklara mahsus eğitim programında muhteva, eğitim metotları ve gelişme dereceleri yönünden ayarlamalar yapılmasını gerektirir.

b) Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar : "Özel Eğitime Muhtaç Çocuk" terimi çeşit insanlara göre, başka başka anlam taşır. Bazıları bu terimi üstün veya özel yetenekli olan çocuklar, diğer bazıları da normalden uzaklaşan her çeşit çocuk için kullanırlar. Özel eğitime muhtaç çocuk psikoloji, sosyoloji, fizioloji, tıp ve eğitim gibi çeşitli görüşler açısından ve disiplinler tarafından ele alınmış ve incelenmiştir. Bunun sonucunda da, "Özel eğitime muhtaç çocuk", çeşitli amaçlara göre tanımlanmıştır. Biz burada eğitim amacına göre yapılmış, en tutarlı tanıma aldık.

Herkesin kapasitesinin aynalı derecede gelişmesini sağlamak için özel eğitime ihtiyacı gösteren kadar beden, zihin, duyu ve sosyal özellikler yönünden normalden farklı olan çocuklara özel eğitime muhtaç çocuklar denir. Yani, eğer bir çocuğun ihtiyacına cevap vermek için genel eğitim programında ayarlama zorunlu

İzafa duyulursa o çocuk özel eğitime muhtaç göcuktur.

c) Özel Eğitim Kurumları :

Normal göcuklara mahsus eğitim programlarında muhteva, eğitim metotları ve başarı dereceleri yönünden ayarlamalar yaparak özel eğitime muhtaç göcukların eğitildikleri kurum ve kuruluşlardır.

K A P S A N

a) Gruplar : Özel eğitime muhtaç göcuk deyince, genel olarak, şunlar anlaşılar:

- 1) Bedensel özürü olan göcuklar
 - a) Görme özürü olan göcuklar :
 - 1) Körler,
 - 2) Az görenler.
 - b) İğitime özürü olan göcuklar :
 - 1) Sağırılar,
 - 2) Ağır işitenler.
 - c) Konuşma özürü olan göcuklar.
 - d) Ortopedik özürü olan göcuklar .
 - e) Sürekli gelişim güçlüğü veya özel sağlık problemleri olan göcuklar.
- 2) Zihinsel yönden normalden ayrılan göcuklar:
 - a) Üstün göcuklar :
 - 1) Üstün zekâlılar,
 - 2) Üstün özel yetenekliler.
 - b) Geri göcuklar :
 - 1) Ağır öğrenenler,
 - 2) Eğitilebilir geri zekâlılar,
 - 3) Öğretilebilir geri zekâlılar,
 - 4) İleri derecede geri zekâlılar.
- 3) Davranış bozukluğu olan göcuklar :
 - a) Duygusal güçlüğü olanlar,
 - b) Sosyal uyumsuzluğu olanlar.

b) Yaş sınırları ve sayıları : 1- Yaş sınırları : Özel eğitime muhtaç göcukların eğitimine genellikle, mümkün olduğu kadar küçük yaştan başlanılmaktadır. Bunların zorunlu eğitim yaş sınırları normallere göre daha önce başlanmakta ve daha sonra bitmektedir.

Bizde, genel olarak, 282 sayılı kanuna göre özel eğitime muhtaç göcuklar da 6-14 yaş arasında zorunlu eğitime tâbi tutulmaktadır. Zorunlu olmamakla beraber okul öncesi sınıfına 4 yaşından itibaren sağır - dilsiz göcuklar kabul edilmektedir. Ayrıca, 6972 Sayılı Korunmaya Muhtaç Göcuklar Kanununa göre korunma kararı alınmış özel eğitime muhtaç göcuklar 18 yaşına ve hatta bir iş-güç sahibi oluncaya kadar eğitilmektedirler.

Genel olarak kör, sağır ve geri zekâlı göcukların diğer göcuklardan daha uzun bir zorunlu eğitime tabi tutulmaları gerekir. Bazı ülkelerde sağırılar 16 , körler 17 ve geri zekâlı göcuklar 21 yaşına kadar zorunlu eğitime tâbi tutulmaktadır. (Bazı alanlarda mesleki eğitim de bu süre içinde verilmektedir.)

2) Sayıları : Özel eğitime muhtağ çocukların sayısını tesbit etmek için bir çok teğebbüs yapılmıştır. Bu çalışmalar sonunda birbirlerinden çok farklı sonuçlar alındığı için araştırmacılar özel eğitime muhtağ çocukların her grubuna ait kesin bir sayı verememektedirler. Bunun sebebi, normal çocukla özel eğitime muhtağ çocuk arasındaki sınır üzerinde anlaşmaya varılamamış olmasıdır. meselâ, bazıları biyopsikolojik testinde 1:3 ve daha yukarı zekâ bölümünü elde edenleri üstün zekâlı olarak tanımlarlar. Bazıları ise zekâ bölümü 1:35 ve 1:40 ve daha yukarı olanları üstün zekâlı kabul ederler. Bunların sayısı, üstün zekâlılıktan maksadın ne olduğuna bağlıdır. Bu ölçüler ülkeden ülkeye de değişmektedir. Ülkelerden bazıları geri zekâlılık oranını % 2 olarak kabul ederken diğer bazıları % 3 - 4 il alırlar. Hatta % 2 den aşağısını kabul edenler vardır.

Okullardaki veya zorunlu eğitim çağındaki özel eğitime muhtağ çocukların sayısını tahmin etmek çok güç bir işdir. Yurdumuzda özel eğitime muhtağ çocuklardan bazı grupların sayısını tesbit etmek için teğebbüsler olmasına da kesin bir sonuç ulaşılamamıştır. Genel nüfus sayımları yoluyla bedensel özellikleri olanlardan bazı grupların sayılarının tesbitine çalışılmıştır. Bu sayılar belli bir tanım ölçü alınarak ve uzman kişiler tarafından tesbit edilmemiş olmakla beraber bir fikir verebileceği düşünüldüğü için 1965 Genel Nüfus Sayımı sonuçları buraya alınmıştır.

a) K ö r l e r :

Türkiye'de 38178 kör vardır. (5-14) yaşları arasında 1095 kız, 1544 erkek olmak üzere 2639 çocuk bulunmaktadır. Zorunlu eğitim çağındaki çocuk sayısı, tahmini olarak, 2500 kabul edilebilir. Halen körler okullarındaki çocukların büyük bir çoğunluğu 6972 sayılı kanuna göre koruma kartı olduğu için bu sınırı 19 yaşına kadar uzatacak olursak (5 - 19) yaşları arasında 1644 kız, 2467 erkek olmak üzere 4111 kör olduğu görülür.

b) S a ğ ı r - D i l s i z l e r :

Türkiye'de 52815 sağır - dilsiz vardır. (5 - 14) yaşları arasında 1490 kız, 6368 erkek olmak üzere 10858 çocuk bulunmaktadır. Zorunlu eğitim çağındaki çocuk sayısı tahmini olarak 9000 kabul edilebilir. 6972 sayılı kanuna göre sağır - dilsiz çocuklardan bir kısmı için de koruma kartı alındığı için bu sınırı 19 yaşına kadar uzatırsak (5 - 19) yaşına kadar olanların sayısının 6001 kız , 9145 erkek olmak üzere 15146 olduğu görülür.

c) Ortopedi k ö z ü r ü o l a n l a r :

Türkiye'de 200986 sakat vardır. (5 - 14) yaşları arasında 2059 çolak, 840 kambur, 3222 kötürüm, 20213 total ve 792 çegitli olmak üzere 17734 ; (5 - 19) yaşları arasında 4517 çolak, 1327 kambur, 1325 kötürüm, 29427 total ve 1193 çegitli olmak üzere 40789 sakat vardır.

Özel eğitime muhtağ çocukların sayısını tam olarak tesbit etmek mümkün olmadığını yukarıda belirtmiştik. Bununla beraber ileri ülkelerde yapılan araştırmaların sonucunda özel eğitime muhtağ çocukların sayısının okul çocuklarının % 12,5 u olduğu kabul edilmiştir. Bu ölçüyü kullanarak yurdumuzdaki özel eğitime muhtağ çocukların sayısı hakkında bir tahminde bulunabiliriz.

(7 - 12) İlköğretim Yaş Grubu

Öğretim yılı

Okul çağındaki nüfus

Özel eğitime muhtağ çocuk

1970 - 1971

5 720 000

715 000

..//..

Bu Öfretim yalanda ilkokullara 4 949 250 çocuk kayıtlı bulunmaktadır. Yukarıdaki Ölgüye göre, bütün, ilkokullarda özel eğitime muhtağ 618 656 öğrenci var demektir.

A M A Ç

Özel eğitime muhtağ çocukların eğitimi için bir program düzenlenirken, ilk yapılacak iş temel amaçların tesbitidir. Gerçekte bunlar, diğer çocuklara ait amaçlardan, farklı değildir. Bu çocuklar için, genel olarak, 4 temel amaç ileri sürülür :

- a) Kendini tanıma,
- b) Verimli insan ilişkileri,
- c) Ekonomik yeterlik,
- d) Vatandaşlık görevlerini yerine getirme.

Bazıları bu amaçları aşağıdaki şekilde açarlar:

- 1) Özel eğitime muhtağ çocuklar diğer kimselerle birlikte yaşayacak ve gelişecek şekilde eğitilmelidir. Bu çocuklar, eğitilmiş sosyal vatandaşlar yoluyla sosyal yönden güçlendirilmelidir.
- 2) Geçimlerini sağlayacak hale getirilmelidir. Onlar, okulda mesleki rehberlik ve eğitim yoluyla, bir iş - güç sahibi yapılmalıdır.
- 3) Onlar, güven duygusu geliştirilerek, bağımsız hale getirilmelidir.
- 4) Zeka ve kabiliyetlerinden, en iyi şekilde yararlanma alışkanlığı verilmelidir.
- 5) Sağlıklı yaşama alışkanlıkları geliştirilmelidir.
- 6) Boş zamanlarını değerlendirme alışkanlığı verilmelidir.
- 7) Ailenin ve toplumun etkin bir üyesi haline getirilmelidir.

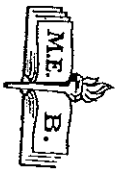
Bazıları da yukarıdaki amaçları şöyle özetlerler.

- a) Sosyal yönden yeterlik,
- b) Kişilik yönünden yeterlik,
- c) mesleki yeterlik.

Korunmaya ve Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Hakkında Rapor

Bu mevzu ile ilgili olarak aşağıdaki müesseselerin ziyaret edilmesi tavsiye olunur :

- 1 — Körler Okulu - Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü yanında.
- 2 — Sağırılar Okulu - Ankara Etilmesğut Bucağında.
- 3 — Gazi Yetiştirme yurdu - Ataturk Orman Çiftliği 10cu yıl ilkokulunda.

T. C.

Millî Eğitim Bakanlığı

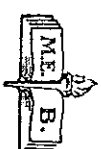
V. Millî Eğitim Şurası Dokümanları

No : 5

KORUNMAYA VE ÖZEL EĞİTİME
MUHTAÇ ÇOCUKLAR
HAKKINDA RAPOR

Mithat ENÇ

Ankara Körler Okulu Müdürü

ANKARA 1952 — MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Korunmaya ve Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Hakkında Rapor

Türkiye Cumhuriyeti, mecburi ilk öğrenim mükellefiyetini kabul etmiş bulunmaktadır. Bu, şarta muallak bir mükellefiyet değildir.

5955 ve 5956 sayılı Kanunlar, Ana-babaya, okul çağına girmiş olan çocuklarını (zihni gerilikleri çok sarf olan küçük bir grup müstesna) 14 yaşına kadar, ilk öğrenimi bitirmek üzere okula devam ettirmekle mükellef tutmaktadır. Bu suretle devlet de vatandaşlara karşı, bütün çocuklarına ilk tahsili sağlayacak imkân ve kolaylıkları temin etmek gibi bir sorumluluğu uhdesine almış bulunmaktadır.

Mali kaynaklarımız müsaade ettiği takdirde, bütün ilköğretiş çağına girmiş olan çocuklarımıza yetecek kadar okul, öğretmen ve ders aracı temin edilmek mümkün olsa bile, mecburi tahsil kurumlarımızı geliştirirken normal çocukların devam ettiği ve normal bir programı uyguladığı okullardaki şartlar içinde yetismelerinde sakıncalar bulunan veya bu okullara devam etmelerine imkân olmayan çocukların özel ihtiyaçlarını dikkate almayacak olursak, önümüzde iki problem çıkacaktır:

1 — Zekâca geri, saralı, gözleri iyi görmeyen, kulaklarını iyi işitmeyen, kalp hastalıkları, duygusal ve sosyal zorlukları olan çocuklar, durumlarının talebettiği hususi ilgi ve ihtimamı elde edemiyerek, mümkün olan en iyi gelişme şansını sağlayamayacaklardır. Normal bir programla çalışan normal bir okul, bu çocukların büyük bir kısmının zorluk ve kısıtlılıklarına artmasına yol açacaktır.

2 — Kör, sağır, felçli, serse, kimse bir çocuk tiplerinin mecburi ilk öğrenim mükellefiyetinin dışında bırakılması zaruri doğacaktır.

Demokratik bir yaşayış tarzının gelişmekte olduğu memleketlerde, umuma ait hak ve mükellefiyetlerden bir gurupna mahrum edilmesine imkân yoktur. Ayrıca, insanın en üstün kıymet ve kaynağı olduğuna inanarak topluluklar, menşeyatlarından bir kısmının, eski veya sakat doğması yüzünden, herkese şamil olan nimet ve imkânlardan faydalanmasına fırsat verilmeyerek cehil ve yoksulluk içinde zıyan olmasına tahammül edemez.

ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ OLANLARIN SAYISI

İçtimai hizmetlerin ehemmiyet ve sınırını o hizmetten istifade edecek olanların sayısı tâyin eder. Bu sayı, umumî nüfus ve ihtiyaçlara göre çok küçük bir miktarsa ona göre ilge gösterilmeli; büyükse ön plâna alınmalıdır. Özel eğitim alanına nasıl bir talebi karşılayacağı da ancak ve ancak bu konuya görecek vatandaşların sayısı ile belli olur.

Maalefese bugün normal okullara devamlarında sakınca bulunan veya devam edebilmelerine imkân olmayan çocuklarımızın sayısını kesin olarak ortaya koyan istatistiklere sahip bulunmuyoruz. Bu hususta ancak başka memleketlerde yapılan sayımlara kıyasla ve elde mevcut tahminlere dayanarak bir hüküm çıkarabiliriz.

Muhelif memleketlerde yapılan sayım ve incelemeler özel eğitime muhtaç olan çocukların, genel çocuk nüfusunun takriben «% 15» i civarında olduğunu belirtmektedir. İn gilterede 1946 yılında Eğitim Bürosu tarafından bu konu üzerinde yayımlanan bir broşür bu nispeti «% 15-20» arasında göstermektedir.

Bu istatistiklere, nüfus sayımlarımızın neticelerine ve ilgili makamlardan alınan takribî malûmata göre memleketimizdeki bu nevi çocuklar için şu rakamları ileri sürebiliriz.

Memleketimizde kör çocuklar takriben: 4000-6000, sağır çocuklar takriben: 3000-5000 dir. Az gören ve az işitenlerle saralı, felçli, işkelet ve konuşma sakatlıkları olan çocukların sayısı belirsizdir.

Geri zekâlılar, genel çocuk nüfusunun «% 2» si kadardır.

Kimsefiz, serseri, suçla yönelmiş çocukların sayısı: İstanbul'da 6000, Ankara'da 4000, İzmir'de 2000 kadar tahmin olmaktadır.

Hulâsa etmek gerekirse, okul öncesi ve ilkökul çağında bulunan bu nevi çocukların sayıları on binleri bulacak kadardır çoktur.

ÖZEL EĞİTİM ALANINA HANGİ ÇOCUKLAR GİRER

Gerektiği gibi gelişmeleri okul teşkilâtı, metot ve ders araçları yönünden özel tedbirleri gerektiren çocuklar şunlardır:

1 — Bedence sakatlıkları bulunan çocuklar: Körler, az görenler, sağırılar, az işitenler, kör sağırılar gibi duyu organları sakat olanlar; topal, kambur, kemik veremli, mafsıl romatizmalı gibi işkelet yapılarında sakatlıkları bulunanlar; felçliler, horalılar, saralılar, tikliler, konuşma sakatlıkları gibi çeşitli kas, asap ve diماغ sakatlıkları bulunanlar; çıplılık, gıdasızlık gibi bakım kıyaysizlikleri olanlar.

2 — Zihnî kabiliyetleri yönünden normalden ayrılan çocuklar: Çok üstün zekâlı çocuklar, üstün özel kabiliyetlere sahip olan çocuklar, zekâca muhtelif derecelerde normalden geri olan çocuklar.

3 — Sosyal zorluk veya sakatlıkları olan çocuklar: Kimsefiz, serseri, suçla yönelmiş, suçlu ve bakımsız çocuklar. «İkinci gurup ruhsal arzuları olanlar diye alınırsa, bunlara duygusal zorlukları olanlar, psikonevrozlu ve psikozlu çocuklar da eklenebilir. Bu hallerin daha çok sosyal intibak-sızlıkların bir ifadesi olduğu kabul edilirse bunlar üçüncü gurup çocuklar arasında da ele alınabilir.»

UZUN VADELİ PROGRAM:

Gerek normal okullarımızdaki ferdî farklara ve eğitimdeki keyfiyete ehemmiyet vermek zarureti, gerekse okulların dışında kalan çocukları da tahsil nimetinden faydalandırmak ihtiyacı, Millî Eğitim Bakanlığın, özel eğitim alanında uzun vadeli bir programın geliştirilmesini düşünme ve sevk etmiştir. Bu uzun vadeli programda gerçekleştirilmek istenen gayeler şunlardır:

1 — Çocuk koruma kanunu: memleketimizde çocuk sağlığının korunması ve korumaya muhtaç çocukların yetiştirilmesi ile ilgili müstakil bazı kanunlar ve muhtelif kanunlarda bazı hükümler mevcuttur.

Ezümle korumaya muhtaç çocuklar hakkındaki 5387 numaralı kanun bu mevzuada atılmış iyi bir adım teşkil etmektedir. Ancak, bu kanun kimsesiz çocuklarla anası babası bulunmadığı halde durumları Medeni Kanunun 273. maddesine uyan çocukları hedef tutmakta, fakat anah babahı ol-
duğu halde özel eğitime muhtaç olanları mevzu dışı bırakmaktadır.

Bu itibarla tatbikataki aksaklıklar da dikkate alınmak suretiyle bu kanunların bir kere daha gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

Bu nevi çocuk meselelerini bütünü ile ele alacak, tatbik edilebilir, kesin ve pratik tedbirleri ihtiva eden bir ana «çocuk koruma kanunu» na ihtiyac belirsiz, bu kanun tasarruuna esas teşkil edecek mevzu ve prensiplerin tesbiti uygun olur.

2 — Bu alanda çalışabilecek ehliyet ve hazırlığa sahip, kalifiye personelin yetiştirilmesi.

3 — Bakanlık merkez teşkilatında özel eğitime muhtaç olanlara mahsus sınıf, okul ve kurumların teşkilât ve yön-
etimi ile meşgul olacak bir dairenin ihdası.

4 — Bakanlık merkez teşkilatında gerek özel eğitim alanı için lüzumlu olan ölçme araçları ve istatistik çalış-
malarının geliştirilmesi ve gerekse normal okullarımızdaki psikolojik ölçüler ve başarı ölçüleri ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir test ve araştırma bürosunun kurulması.

5 — Millî eğitim müdürlüklerinde özel eğitime muhtaç çocukların teçhiz ve sınıflandırılması, gerekli yetiştirme kurumlarının kurulması ve tetkik işleri ile meşgul olacak büro veya mercilerin ihdası.

6 — Memleketin ihtiyac beliren yerlerinde tedricen, lüzumlu özel sınıf, özel okul ve yetiştirme yurtlarının açılması.

7 — Bu özel kurum, okul ve sınıflarda yetişecek genç-
lerin işe yerleştirilerek ekonomik yönden bağımsız ve ve-
rimli hale getirilmesi için lüzumlu olan işe yerleştirme ve
takip bütçelerinin ihdası ve bu hususta mevcut diğer devlet
teşekkülleri ile gerekli işbirliği mekanizmasının geliştirilmesi.

HALEN ALINMIŞ OLAN TEDBİRLER:

Bu uzun vadeli programın gerçekleştirilmesi istikametinde
halen şu adımlar atılmış bulunmaktadır:

1 — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından
İzmir'de sağır ve kör çocuklar için kurulmuş olan okul
5822 numaralı kanunla Bakanlığımızca devralınmıştır. Sağır
çocuklarla kör çocukların aynı çatı altında yetiştirilmelelerinin
çalıştı zorluklara ve kıfayetsizliklere yol açtığı tesbit edil-
miş olduğundan bu okulun, 23 kör öğrenciden ibaret
bulunan, körler kısmı ayrılarak Ankara'ya getirilmiş ve
kadrosu genişletilerek müstakil bir körler okulu halinde
teşkilâtlandırılmıştır. Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bü-
rosunun temin ettiği kabartma yazı matbaası ve ders ara-
çları ile öğretmen yetiştirmek için sağladığı burslar sayesinde
bu kurum iyi bir istikamette gelişim yolunu tutmuştur. Bu
okulun halen ilkokul kısmı ile orta kısmının ilk sınıfı
kurulmuş ve mesleki hazırlık bölümünün esasları atılmış
bulunmaktadır.

İzmir'de bırakılan sağır kısmının da mecburi öğre-
mini ve mesleki hazırlığı temin edecek şekilde ıslahına
girişilmiş bulunmaktadır.

2 — İstanbul'da özel bir hayır derneği tarafından
kurulmuş olan ve mali kıfayetsizlik, öğretim ve yönetime
personelinin gereken vasıflara sahip olmaması yüzünden iyi
durumunda bulunmayan sağır ve körler okulu da Bakanlığ-
ımızca devralınmış, içindeki üç kör çocuk Ankara Körler
Okuluna nakledilerek sağır kısmının yeniden düzenlen-
mesine girişilmiştir. Bu okul genişletilerek Mart 1953 ten
itibaren İstanbul-Yıldızdaki binasında çalışmaya başlayacaktır.

3 — Ankara'da da uygulama maksatlarına hizmet
edecek ve diğer okullara örnek bir program ve çalışma
şekli geliştirecek üçüncü bir sağır okulu hazırlık
sınıfı Edirne'de kurulmuştur.

4 — Zihni kıfayetsizlikleri dolayısıyla normal ilkokul-
larımızda bilhassa ilk devresinde mükerreren başarısızlığa
uğruyarak tikanmalara sebep olan ve ekseriya ikinci dev-
reye geçmeden yaş haddi yüzünden okuldan ayrılmak zorun-
da kalan çocuklar arasında etraflı psikolojik bir inceleme
yaparak başarısızlığı zekâ kıfayetsizliğinden ileri gelenler

için Ankara ilkokullarında özel iki «ağız öğrenenler» sınıfının kurulmasına girişilmiştir. Bu sınıflar hem öğretmen yetiştirme işinde uygulama makaslarına hizmet edecek, hem de bu nevi sınıfların program ve yetiştirme metodlarının geliştirilmesinde bir tecrübe alanı olarak kullanılacaktır.

5 — İdil Biret Kaanunun hazırlanmasını ihtiyaç eden ihtiyaç ve zarureter gözönünde tutularak, ilkokul öğrencileri arasından fevkalâde üstün güç ve kabiliyetlere sahip olanların normal okul çevresinden ayrılmadan, güç ve kabiliyetlerinin gerektirdiği özel yetiştirme imkânlarına sahip kılınabilmesi için bu çocuklara mahsus bir tecrübe sınıfının da Ankara okullarından birinde teşkilî hazırlıklarına başlanmıştır.

6 — Halen kurulmuş bulunan yetiştirme yurtlarını maksada daha iyi hizmet eder hale getirmek ve bugüne henüz yetiştirme yurtlarına alınabilmesine imkân bulunmayan genç nüfusuna kendilerini bekleyen korkunç âkıbetten kurtulmaları için gerekli özel yetiştirme yurtlarının, istasyonların açılması için lüzumlu teşebbüslere girişilmiştir. Bu maksat için Birleşik Amerikadan getirilen uzmanlar işbirliği ile halen bir yandan mevcut yetiştirme yurtlarının yeniden düzenlenmesi, diğer taraftan da İstanbul'da bir istasyon ile antisosyal ve terbiyesi zorlar için Ağaça mevkiinde özel bir yetiştirme yurdunun kurulması hazırlıkları tamamlanmak yoluna girmiştir.

7 — Bakanlık merkez teşkilâtında bugün için «özel eğitim alanı» işleri ile meşgul olmak üzere İlk Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı bir şube müdürlüğü ihdas edilmiştir. Yeni hazırlanan teşkilât kanununda da bu konu ile ilgili müstakil bir dairenin ihdası teklif edilmiştir.

8 — Bu alana kalifiye personel yetiştirilmesini büyük ehemmiyeti göz önünde tutularak 1952 - 1953 ders yılı başında Gazi Eğitim Enstitüsünde bir özel eğitim şubesi ihdas edilmiştir. Bu şubede asgari iki yıl başarılı öğretmenlik yapan ilkokul öğretmenleri iki yıllık bir formasyona tabi tutularak «kökler, sağılar, geri ve ileri zekâlılar, terbiyesi zor çocuklar» alanlarında çalışabilmek üzere yetiştirilmiştir.

rilmeketedirler. Bu şubedeki terbiyesi zor çocuklar ve sağır çocuklar konusunda ilgili dersleri okutmak, araştırma ve uygulamalar yapmak üzere Amerika'dan iki uzman angaje edilmiştir. Bunlardan birisi Boston Üniversitesi «terbiyesi zor çocuklar ve eğitsel ölçüler» Profesörü Dr. William Kvaraceus'dır. Diğeri de New York 47 inci Sağırılar Okulu Müdürü Miss Mc Laughlin'dir. Bu şubeye giriş imtahanları için «500» e yakın mütacaat olmuş, bunlardan «300» kadarı imtihana girmiştir. Kompozisyon, bilgi testi ve sözlü mülâkâatlarla bu adaylardan en fazla başarı elde etmiş olan «40» kişi seçilmiştir. Halen bu grupta geçici bir birinci sınıf programı uygulanmaktadır.

Diğer taraftan şubenin öğretmen ve uzmanları bu yılki öğretim tecrübesinin ışığı altında şubenin her iki yılının da devamlı programını hazırlamaya girişmiş bulunmaktadırlar.

9 — Halen yetiştirme yurtları ile özel eğitim okullarında bilfiil çalışmakta olan, fakat bu konuda gereken hazırlıkları bulunmayan öğretmenlerin iş başında yetiştirilmeleri ne de girişilmiştir. Bu konuda ilk olarak sağırılar okullarında çalışan öğretmenlere Gazi Eğitim Enstitüsü özel şubesi ve Ankara sağırılar okulunda üç hafta süreli iki kurs yapılmış ve burada öğretmenlere, sağırılarla ana eğitim ve öğretim meseleleri ile sağırılarla konuşurma ve konuşmayı öğretme tekniği üzerinde bilgi ve maharet kazandırılmıştır.

Kökler Okulu öğretmenleri için de kurulmuşundaki böyle bir iş başında yetiştirme programı uygulanmaktadır.

10 — Çalışacakları alanlar için batı memleketlerinde gereken tecrübe ve ihtisas kazanmak üzere, seçkin öğretmenlerimizin yabancı memleketlere gönderilmesi işi de personel yetiştirme mevzuunda dikkate alınmıştır. Bu konuda şimdiye kadar Birleşmiş Milletler ve buna bağlı diğer milletler arası teşekküllerin tavsiyesi ve delâleti ile:

A — Yetiştirme yurtlarında çalışmaya istekli öğretmen ve idarecilerle müfettişlerden ibaret bir grup Almanya, Hollanda ve İngiltereye gönderilmiş bulunmaktadır.

B — Halen yetiştirme yurtlarında çalışmakta olan üç müdür, Birleşmiş Milletler tarafından verilen burslarla İsviçre ve Fransa'ya gönderilmek üzereydiler. Aynı teşkilâtın temin edilen 6 burs için de yetiştirme yurtları öğretmenlerinden namzetler seçilecektir.

C — Ankara Körler Okulu öğretmen ve idarecilerinden altı kişilik bir grup «sınıf öğretmenliği, iş öğretmenliği, meslek rehberliği ve matbaacılık» konularında ihtisas görmek üzere Birleşik Amerika ve Fransa'ya gönderilmek için seçilmişlerdir. Bu ders yılı içinde yola çıkmaları beklenmektedir.

D — Gazi Eğitim Enstitüsü özel eğitim şubesinde bulunan yabancı uzmanlar tarafından idare edilen derslerin bu şekilde devamlı olarak yürütülmesi bahis konusu olamaz. Bu şubede öğretmenlik yapmak üzere de gerekli personelin yetiştirilmesi icabeder. Bunu gerçekleştirmek üzere Bakanlık bir grup meslektaş, çeşitli mezuatlarda ihtisas yapmak üzere, bu konuda ilerlemiş batı memleketlerine göndermeyi tasarlamağadır ve lüzumlu temaslara girişmiştir.

SONUÇ :

Batı memleketlerinin bir buçuk asır önce başlamış olduğu özel eğitime muhtaç olanlara yetiştirilmesi konusunda maalesef memleketimiz bir hayli geç kalmış bulunmaktadır. Normal okullarımızın gerektiği gibi çalışabilmesi ve her vatandaş çocuğuna kendi gücü sınırları içinde gelişebilme imkânı sağlanabilmesi için bu işin daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca ilk tahsil mecburiyetinin lâıyık veçhile gerçekleştirilmesi de halen mevcut olan eğitim kurumlarının çerçevesine girmeyenler için gerekli tedbirlerin alınmasına bağlıdır.

RAPOR

"ÖZEL EĞİTİM ALANI HAKKINDA"

Hazırlayan İktisat Eng

Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmenlerinden

GİRİŞ:

Okul çağına giren çocuklarımızın ortalama olarak (%35) maserif teşkilatımız için hususî bir problem teşkil etmektedir. Bunlardan sağır, kör gibi olanları normal okul teşkilatından faydalanamayacak durumdadır, arıza ve ihtiyaçlarımızı hitap edecek özel eğitim kurumlarına ihtiyaçları vardır. İhtiyaçları veya terbiyesi zor, diye atlandırılacak diğer bir grup da, normal okullara devam etmelerine mâni bir husus yok gibi görülürse de, zorluklarının giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için okulda ilâvî özel eğitim hizmetlerine ihtiyaçları vardır. Bu çocuklar üç ana gruba ayrılabilir:

A-Beden arızası olanlara (Körler ve iş görenler, sağır ve ağır işitilenler, ortopedik, kardiyak ve bakımsız çocuklar) gibi.

B-zihni veya ruhi arızaları olanlara (geri zekâlılar, üstünler, nevrozlu ve psikopat çocuklar) gibi.

C-Sosyal zorlukları olanlara (suçlu çocuklar, suça yönelmişler, kimsesiz ve korumaya muhtaç çocuklar gibi).

Bu çocuklara karşı bilimsel ilginin gösterilmesi ve gereken tedbirlerin alınması, yalnız normal okulların dışında kalan bir gruba yetişmek imkânı vermemekle kalmaz. Bu tedbirler ayrıca normal okullarımızın bu mevzu ile ilgili problemlerini çözmeye de hizmet ederek daha retinli ve pürüzsüz işleyebilmelerini sağlar. İki maddesi olarak okulda beğenimsizlik ve disiplin meselesi gösterilebilir.

BAĞIRIMSIZLIK: Kalan yalnız ilk tahsil seviyesinde okul beğenimsizliğinin (%33) kadar olduğu belirtilir. Bu her yıl ortalama olarak (50000) kadar çocuğun sınıf dönmekte olması, yâni her geçen emek ve paranın verimsiz kalması demektir. Bu beğenimsizliğin sebepleri çeşitli olmakla beraber en önemlilerinden bir kısmı (bazı çocukların zihnen geri oluşu ve normal çocuklar için hazırlanmış bir programı takip edemeyişleridir. Ayrıca teşhis edilip tedbire bağlanmayan hafif görme zorlukları, iğitme arızaları gibi çeşitli organik bozukluk ve kısırlılıklar da beğenimi köstekler). Özel eğitim servislerinin bu sebepleri araştırıp bularak gidermesi, yahut çocuk ihtiyacına uygun programlar tatbik etmesi bu beğenimsizliğin mühim bir kısmını önlemeye yarar. Bu suretle normal sınıfın çalışmalarını geri olanlarla tıkanmaktan başka (para, emek ve çocuk ruhsallığı) yönünden büyük tasarruflar sağlanabilecektir. Sadece her yıl yapılan bu tasarruf özel eğitimin ihtiyaçlarını gidermeye yetecektir.

DISİPLİN PROBLEMLERİ: Her okulda her yıl bir çok çocuklar kendileri ve etrafları için tehlike ve endişe mevzuu olacak disiplin problemleri ortaya koyarlar. Bunların mevcut disiplin talimatlarının hükümlerine uyularak cezai tedbirlere bağlanması ne çocuk ve ne de okul yönünden kurucu bir netice vermedikten başka, çogu hallerde çocuğu daha ciddi bir problem haline getirmektedir. Bu gibi vakalardan bir kısmı karşısında ne müddetle diğer okulda uzaklaştırmak bir aciz tedbirinden başka bir şey değildir.

Bu misaller de bize, özel eğitimin aynı zamanda, normal okullarımızın gerektiği gibi işlenmesini de temin etmektedir.

BÜYÜK DÜŞÜNÜŞLER: Kalan maserif ve teşkilatımız bu mevzu (tedrisî ve iptidaiye kanunu muvakketî, 5367 maddeli kanun ve meclise sunulan ilk 6-retim kanun tasarıları) gibi mevzuatla bir takım mikellefiyetler de yüklendiği bulunmaktadır. Bunların

neticesi olarak yurdun muhtelif yerlerinde (2 körler okulu, üç sağırılar okulu, 25 kadar yetiştirme yurdu) da açılmış bulunmaktadır. Buralarda takriben (3000) den fazla çocuk korunmakta ve yetiştirilmektedir. Fakat bu mevcut teşkilatın daha verimli işleyebilmesi ve halen ihtiyaçlarına cevap verilemeyen bu gruptaki çocukların da ele alınabilmesi için acil bazı tedbirlere ihtiyaç görülmektedir. Bu hususlardan bir kısmı (1951) yılındanberi memleketimize celbedilmiş olan muhtelif yabancı mütahhasların raporlarında da belirtilmiştir ve şu suretle hulasa edilebilmeleri mümkündür:

1-Kimsesiz çocukların korunup yetiştirildikleri mevcut (Yetiştirme yurtları) nisbeten normal kimsesiz çocuklarla (zihnen geri, heyecanlı bozuklukları olan, sosyal yönden intibaksız, terbiyesi zor) gibi çeşitli problemlerin bir arada depo edildikleri kurumlar durumundadır. Bunlar yurtlarda işe ve ibate edilerek ilk tahsilleri sağlanmakta ve ondördünden sonra çireklik yolu ile iş hayatına hazırlanıp 18 yaşında yurtla ilgileri kesilmektedir. Bu kadar farklı ve çeşitli problemlerin bir müessesede içinde, ilkökul öğretmenliği için hazırlanmış personelle halledilebilmesi imkânsızdır. Bu yüzden de çocukların bir çok gelişme problemleri tedbire bağlanamadığı gibi, bazı problemler de çocuğu yurttan yurda nakletmek sureti ile halle çözülmektedir.

2-Yurtlara teşekküllerinin başındanberi, çeşitli yollardan (korunmaya muhtağ) kategorisine girmeyen çocuklar da sızmıştır. Muhtelif yıllarda bunların tasfiyesi yoluna gidilmiştir. Fakat bu iş hâlâ gerektiği gibi sağlanamamıştır. Buna karşılık, bilhassa büyük şehirlerimizde bu kategoriye girecek binlerce başı boş çocuk bulunmaktadır. Tesirli ve faal bir (tesbit, takip ve yerleştirme teşkilatı) bulunmadığı için bunlar koruma faaliyeti içinde kalmaktadır.

3-Yurtlar umumiyetle eski ve metruk binalarda kurulmuştur. Bu yüzden içlerinde bakım ve tamiri hayli pahalıya mal olanlar bulunduğu gibi, emniyet yönünden tehlike arzedenleri de mevcut bulunmaktadır.

4-Yurtlara vilayet ve belediye lerin vermeleri gereken iştirak payları unulduğu şeklide tahsil edilemediği için, yurt bütçelerinin bir ayığı umumiyetle miktarı ne tutacağı belli olmayan bir gelire dayanmaktadır.

5-5387 numaralı kanunun bir kadro cetvelinin bulunmaması yüzünden yurtların (idareci, öğretmen, memur ve müteahhem) kadroları esas itibarı ile ilk öğretim kadrosundan sağlanmaktadır. Bu ise bir yandan yurtların ihtiyacı olan personeli teminde zorluk çıkarmaktadır, diğer yandan da koruma ve yetiştirme işinin sadece (ilk tahsilin sağlanması ve işe yerleşmeye hazırlık) olarak telakki edilmesini teşvik etmektedir. Halbuki satıhta bütün problem (anasız babasız olmaktan) ibaretmiş gibi gözükken çocukların bile, sıhhatli bir insan olarak gelişebilmek için ilk okul tahsili ve iş öğretiminden fazlasına ihtiyaç vardır. Kaldiki bir çoklarında, ortalama ilkökul öğretmenin çözümesi beklenemeyecek kadar karışık gelişme ve şahsiyet problemlerine de tesadif edilmektedir. Bu ise belkide elinde ilk okul diploması ve iyi kötü bir sanatı bulunan, fakat içi çeşitli hissi ve sosyal problemlerle dolu insan yetiştirmeye yol açmaktadır. Kısacası bütün yetiştirme yurtlarında (ilkökul öğretmenlerine ilaveten) terbiye ve meslek alanında teşhis ve rehberlik yapabilecek nisbeten ihtisaslaşmış personele de ihtiyaç vardır.

6-Mevcut teşkilat ve kolaylıklar (geri zekâlılar, az gören ve işitenler, üstünler, duygusal bozuklukları olanlar, ortopedikler) gibi çocukları ele almamaş durumdadır. Halbuki yalnız geri zekâlı çocuklar gerek yurtlarda ve gerekse ilk okullarda devamlı bir iltifat, tazyik ve verimin düşmesi gibi hallere sebep olmaktadır.

7-Bu saha ile ilgili bir bütün memlekete şâmil ana plan ve programa bir de vilayet çerçevesinde planlama ve programa ihtiyaç vardır. Ancak bu suretle el sürülememiş ihtiyaçların tedricen karşılanması ve mevcut kurumlar arasında ahenkli, verimli ve tutumlu bir iş birliğinin sağlanabilmesi mümkün olabilecektir.

8-Bu saha halen merkez teşkilatının (ilk öğretim umum müdürlüğüne) bağlı bir şube müdürlüğüne ve kifayetsiz bir kadro ile idare edilmektedir. Bu dairenin işleri esasen çok ağır ve yüküldür. Bununla beraber mevzuun ilk öğretime sıkı sıkıya bağlılığı göz önünde tutularak bu daire çerçevesi içinde mütalaa devam edilmesinde fayda melhuz olabilir. Yalnız özel eğitim şube müdürlüğünün, meseleyi bütünü ile ihate edebilecek ve bütün gereklerini karşılamaya imkân verecek şekilde organize edilmesi şarttır. Bu arada ilzumu aşikâr olan kadro ve personelin, gerek kemmiyet ve gerekse keyfiyet cihetinden, temini yollarının da bulunması da zaruridir.